

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Rigorózní práce

Důkazní břemeno a jeho přenesení ve vybraných sporech

Mgr. Šárka Soukup Bošinová

Plzeň, 2021

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Obor občanské právo a civilní proces

Rigorózní práce

Důkazní břemeno a jeho přenesení ve vybraných sporech

Mgr. Šárka Soukup Bošinová

Plzeň, 2021

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, leden 2021

---

vlastnoruční podpis

Poděkování

Poděkování patří především mé rodině, která mě podporovala po celou dobu mého studia.

Dále mé poděkování směřuje JUDr. Miloslavě Wiplingerové, Ph. D., LL.A. za cenné připomínky, kterými přispěla k vypracování rigorózní práce.

Klíčová slova

Procesní právo, sporné řízení, civilní soudní řízení, zásady dokazování, důkazní břemeno, vysvětlovací povinnost, důkaz, protidůkaz, přenesení důkazního břemena

Anotace

Rigorózní práce se zabývá problematikou důkazního břemene a jeho přenesením ve vybraných sporech. V rámci své práce se nejprve zaměřuji na obecnou problematiku dokazování v civilním soudním řízení, poté na obecnou právní úpravu důkazního břemene, a to včetně břemene tvrzení a vysvětlovací povinnosti strany nezátížené důkazním břemenem. Stěžejní část práce je pak věnována problematice přenesení důkazního břemene, a to jak na základě zákona, tak i v ostatních případech.

Keywords

Procedural law, litigation, civil procedure, principles of evidence, the burden of proof, explanatory obligation, evidence, counterevidence, reversing of the burden of proof

Annotation

This rigorous thesis deals with the issue of the burden of proof and its reversing in selected disputes. In the rigorous thesis I focus on the general issue of evidence in the civil proceeding, then on general issue of the burden of proof, including the burden of claim and explanatory obligation of the party, which is not encumbered by the burden of proof. The main part of the rigorous thesis deals with the issue of reversing the burden of proof on the basis of the law, as well as in other cases.

Seznam zkratk

LZPS	ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějšího předpisu
občanský soudní řád, OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
občanský zákoník, NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
sbírka zákonů ČR	zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů
Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
Ústava ČR	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů
zákon o zvláštních řízeních soudních, ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Seznam zkratk.....	6
1 Úvod.....	9
2 Obecná úprava dokazování	11
2.1 Zásady dokazování	14
2.1.1 Zásada projednací a zásada vyšetřovací	14
2.1.2 Zásada kontradiktornosti	15
2.1.3 Zásada materiální a formální pravdy	16
2.1.4 Zásada jednotnosti řízení a zásada koncentrační	16
2.1.5 Zásada volného hodnocení důkazů.....	19
2.1.6 Zásada vigilantibus iura scripta sunt	21
2.2 Dokazování v civilním procesu	22
2.2.1 Dokazování ve sporných řízeních.....	23
2.2.2 Dokazování v nesporných řízeních.....	26
2.3 Důkazní prostředky.....	28
3 Obecná úprava důkazního břemene	34
3.1 Břemeno tvrzení.....	36
3.1.1 Objektivní břemeno tvrzení	37
3.1.2 Subjektivní břemeno tvrzení.....	38
3.2 Právní instituty související s důkazním břemenem	40
3.3 Dělení důkazního břemene	42
3.3.1 Pravidla dělení důkazního břemene.....	43
3.3.2 Objektivní a subjektivní důkazní břemeno	46
3.3.3 Abstraktní a konkrétní důkazní břemeno.....	50
3.4 Vysvětlovací povinnost strany nezátížené důkazním břemenem	52
4 Přenesení důkazního břemene.....	60
4.1 Přenesení na základě zákona	61
4.2 Přenesení v ostatních případech.....	77
4.2.1 Přenesení při ztrátě nebo zničení důkazu	79

4.2.2 Přenesení v tzv. negativních skutečnostech.....	86
5 Závěr	91
Resumé	94
Seznam použité literatury	96
Seznam použité judikatury	99
Seznam použitých internetových zdrojů.....	103
Seznam použitých článků	105

1 Úvod

Tématem této rigorózní práce je důkazní břemeno a jeho přenesení ve vybraných sporech v rámci civilního soudního řízení. Volba tohoto tématu byla vedena snahou poukázat na celkovou problematiku důkazního břemene v našem právním řádě a jeho přenesení ve specifických případech, a to jak na základě zákona, tak i v případech, kdy tak zákon výslovně nestanoví.

V českém civilním soudním řízení se setkáváme s celou řadou procesních povinností a břemen, jež zatěžují jednotlivé strany sporu. Cílem jejich ukládání, je dosažení, co možná nejrychlejšího a nejefektivnějšího vyřešení soudního sporu, které zároveň bude v souladu se zásadou hospodárnosti, neboť průtahy v řízení a zbytečné náklady jsou nežádoucí. Tato rigorózní práce se bude věnovat povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, resp. odvozeným břemenem tvrzení a břemenem důkazním, jemuž bude věnována stěžejní část této práce.

Tato problematika je jedním ze základů občanského soudního řízení, a tak je nezbytné ji perfektně ovládat, a to včetně jejích specifíků, což nesčetněkrát přináší problém i samotné odborné veřejnosti. S ohledem na složitost této problematiky není cílem této práce ji veškerou zpracovat, nýbrž danou problematiku, včetně specifíků popsat na základě teorie, soudní judikatury i samotné praxe a na základě toho vyvodit závěr. Rigorózní práce si bere za cíl potvrdit či vyvrátit hypotézu, zda právní úprava důkazního břemene a jeho případné přenesení je v občanském soudním řádě komplexní a pro právní praxi dostačující právní úpravou tohoto institutu. Ačkoliv se jedná o problematiku velmi obsáhlou a komplikovanou, je autory značně opomíjena, výjimku lze najít pouze u několika z nich. Příkladem jsou díla Macura, který se problematice důkazního břemene věnoval hned v několika svých publikacích. Svými myšlenkami a postřehy výrazně obohatil základ české nauky občanského práva procesního. Na jeho myšlenky, pak navazují další významní autoři. Opomenout ovšem nelze ani nedávno vydanou publikaci Lavického, která se snaží o zachycení problematiky důkazního břemene v civilním soudním řízení jako celku.

Samotná rigorózní práce se ovšem neomezuje pouze na poznatky vycházející z právní teorie, ale předkládá uplatnění důkazního břemene v příkladech ze samotné právní praxe, což bude stěžejním přínosem samotné práce.

Rigorózní práce bude zpracována na základě analýzy aktuální právní úpravy a judikatury soudů. Dále bude použita metoda kompilační, kdy budou prezentovány jednotlivé názory vyjádřené v odborné literatuře, doplněné o mé vlastní názory.

Jak již bylo nastíněno, rigorózní práce je členěna na dvě základní části, kdy první část této práce vychází především z právní teorie, zatímco druhá část práce vychází z konkrétních příkladů z praxe. Rigorózní práce je rozdělena do pěti kapitol, v nichž se nejprve zaměřuji na obecnou právní úpravu dokazování, a to konkrétně na dokazování, jak ve sporném, tak i v nesporném řízení, včetně jeho zásad a na důkazní prostředky podle občanského soudního řádu.

V následující kapitole se věnuji problematice důkazního břemene, včetně břemene tvrzení, jeho dělení a vysvětlovací povinnosti strany nezátížené důkazním břemenem. V kapitole jsou dále vysvětleny další právní instituty, jež s důkazním břemenem přímo souvisejí. Největší pozornost je v této kapitole věnována samotnému dělení důkazního břemene.

Čtvrtá kapitola je pro celou rigorózní práci stěžejní, neboť pojednává o tzv. přenesení neboli obrácení důkazního břemene. Na základě odborné literatury a ustálené judikatury zde uvádím jednotlivé případy, kdy dochází k přenesení důkazního břemene na protistranu. Tato kapitola je dělena na dvě podkapitoly, první podkapitola se zabývá přenesením důkazního břemene na základě zákona. Zde se věnuji především přenesení důkazního břemene na základě ustanovení § 133a OSŘ a na základě tzv. právních domněnek. Druhá podkapitola se zabývá přenesením důkazního břemene v ostatních případech. Zde se zaměřuji především na přenesení důkazního břemene v případě, že dojde k úmyslnému zničení či zmaření předmětného důkazu protistranou, speciálně pak na medicínskoprávní spory. V této podkapitole se taktéž věnuji přenesení důkazního břemene v případě tzv. negativních skutečností.

Podkladem pro rigorózní práci je především odborná literatura a soudní rozhodnutí jak Nejvyššího soudu ČR, tak i Ústavního soudu ČR, stejně tak i soudů nižších stupňů. V práci dále čerpám z příslušných zákonů, komentářů k jednotlivým zákonům, odborných časopisů a internetových zdrojů.

2 Obecná úprava dokazování

K tomu, aby mohl být pochopen institut důkazního břemene, je potřeba se nejdříve věnovat alespoň okrajově samotnému pojmu dokazování, které je považováno za jednu z hlavních činností soudu v nalézacím řízení. Dokazování je zakotveno v občanském soudním řádě, který ve své třetí části, druhé hlavě, upravuje nejprve důkazní povinnost, poté provádění důkazů a demonstrativní výčet jednotlivých typů důkazních prostředků a jejich hodnocení.

Zajímavostí je, že ačkoliv je institutu dokazování věnována celá jedna hlava občanského soudního řádu, jeho legální definici v celém občanském soudním řádě nikde nenalezneme. Na tomto místě je třeba podotknout, že legální definice ani není možná, jelikož by nikdy nebyla úplná, a tedy ani přesná. Ohledně tohoto pojmu existuje mnoho definic. Na jedné straně je dokazování chápáno jako postup soudu a účastníků, je upraveno procesním právem a směřuje k vytvoření skutkových poznatků o rozhodných skutečnostech¹.

Například Zahradníková uvádí, že dokazování je činností, „*jejímž prostřednictvím je vytvářen úsudek soudu, zda tvrzená rozhodná skutečnost je pravdivá, či nikoliv*“ a zároveň „*pokud se tvrzení účastníků o těchto rozhodných skutečnostech rozchází, musel (soud) zvážit, kdo z nich má k těmto skutečnostem důkazní povinnost a důkazní břemeno.*“² Na straně druhé se pak setkáváme s názorem, že mimo získávání hmotněprávních poznatků, dochází také k získávání poznatků procesních, které chápeme jako vědomosti o skutečnostech, které jsou podstatné i pro jiná rozhodnutí soudu než meritorní. Takovým příkladem může být rozhodnutí o námitce podjatosti. S takovouto definicí pojmu přichází Svoboda, který uvádí, že se jedná o „*právem a procesními zvyklostmi upravený postup soudu a účastníků, jehož účelem je získání poznatků důležitých pro meritorní či jiné rozhodnutí soudu nebo pro další procesní postup soudu nebo účastníků.*“³

Tento názor je podporován i judikaturou Nejvyššího soudu ČR, který se v rámci problematiky doručování soudních písemností vyjádřil takto: „*i když při zjišťování skutečností rozhodných pro posouzení, zda soudní písemnost byla řádně*

---

¹ Tento názor je zastáván například Winterovou, viz WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2004, s. 244.

² ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 205.

³ viz SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009, s. 11-12.

doručena, nejde o dokazování (dokazování se v řízení před soudem pojmově vztahuje jen k věci samé), soud při něm postupuje přiměřeně podle ustanovení § 122 a násl. o. s. ř.⁴

Dokazování je považováno za páteř civilního procesu, neboť je nezbytnou součástí každého civilního řízení. Hypoteticky je proces bez dokazování možný, pokud by mezi účastníky neexistovala neshoda mezi uvedenými skutečnostmi a zároveň by je soud považoval za pravdivé. Shodně se vyjadřuje i Knapp, který uvádí, že *„v právu je dokazování neobyčejně důležité, neboť veškeré zjišťování objektivní pravdy v jakémkoli právním procesu (soudním i správním) se – buď výlučně, nebo s nepodstatnými výjimkami (...) uskutečňuje dokazováním, tj. důkazním řízením.⁵“*

Winterová pak uvádí *„rozhodování soudu v konkrétních sporných, event. nesporných věcech, k němuž všechna činnost soudu směřuje, musí být přirozeně racionálně opřeno o určité vědomosti, resp. poznatky soudu vztahující se k rozhodované věci.⁶“* Předmět dokazování lze vymezit i negativně, jak je uvedeno v ustanovení § 121 OSŘ. Podle tohoto ustanovení není potřeba dokazovat skutečnosti obecně známé a skutečnosti, které jsou známé soudu z jeho činnosti, dále pak není potřeba dokazovat právní předpisy uveřejněné ve sbírce zákonů ČR.

A contrario je tedy třeba dokazovat předpisy interní povahy nebo právní předpisy jiných států. Zároveň ovšem není vyloučeno, že *„soud může získávat znalosti o cizím právu i jinak, tj. vlastním studiem, případně vyjádřením Ministerstva spravedlnosti ČR.⁷“* Zásadu *iura novit curia* nelze využít ani například pro právo církevní či jiné normy, ať už se jedná o normy technické, popřípadě obchodní zvyklosti. A na základě ustanovení § 120 odst. 3 OSŘ *„soud může též vzít za svá skutková zjištění shodná tvrzení účastníků.“* Zde je však podstatné, že se jedná pouze o možnost soudu, nikoliv jeho povinnost. Shodně se vyjadřuje i ustálená judikatura Nejvyššího soudu ČR, který uvádí, že *„ani nesporné tvrzení účastníků však nezbavuje soud možnosti, aby případně ověřil pravdivost*

⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 2893/2000 ze dne 9. 10. 2002.

⁵ KNAPP, Viktor. Teorie práva. Praha: C. H. Beck, s. 175.

⁶ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011, s. 222.

⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 25 Cdo 1143/2006 ze dne 26. 9. 2007.

takového tvrzení obvyklými důkazními prostředky, zejména když z dosud provedeného dokazování nespornost takového tvrzení nevyplývá.⁸

Soud by se však do dokazování neměl vměšovat svévolně. Toto omezení můžeme vyvodit z ustanovení článku 82 odst. 1⁹ Ústavy ČR, neboť soudce nesmí svou nestrannost ohrozit například tím, že bude vnášet do sporu skutečnosti nebo důkazy, jež by zřejmě prospěly pouze jedné straně soudního sporu. I toto omezení soudu má pak své výjimky. První výjimkou jsou nesporná řízení, jelikož zde má odpovědnost za zjištění, pokud možno úplné pravdy, právě sám soud. Druhou výjimkou je pak situace, kdy jsou k samotnému rozhodnutí soudu potřeba posoudit skutečnosti, ke kterým je zapotřebí odborných znalostí. V takovémto případě je totiž povinností soudce, aby ustanovil znalce z daného oboru, i kdyby to sám účastník nenavrhl¹⁰.

---

⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 1908/2000 ze dne 30. 5. 2002.

⁹ Podle tohoto ustanovení jsou soudci „při výkonu své funkce nezávislí. Jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat.“

¹⁰ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009, s. 70-71.

2.1 Zásady dokazování

Stejně jako i jiná právní odvětví, je i civilní proces postaven na řadě zásad, které ho ovlivňují. I když jejich výslovné zakotvení v zákonech většinou nenajdeme¹¹, stojí na nich celé procesní právo. Jejich význam spočívá především v tom, že pomocí nich můžeme lépe pochopit výklad různých ustanovení či význam různých institutů, ale zároveň i postavení civilního procesu jako celku. Pokud by tedy došlo k tzv. mezeře v právě, využívá soud při své úvaze některou z těchto zásad. Tato podkapitola bude věnována zásadám, které ovládají dokazování před českými soudy, a to jak v řízeních sporných, tak i v řízeních nesporných.

2.1.1 Zásada projednací a zásada vyšetřovací

Zásada projednací je chápána jako jedna z nejdůležitějších zásad sporného řízení, zatímco zásada vyšetřovací ovládá řízení nesporné. Ani v jednom případě neplatí toto pravidlo bez výjimky. V určitých případech totiž sám zákon vylučuje použití vyšetřovací zásady¹². Zásada projednací představuje pro účastníky řízení povinnost tvrdit rozhodné skutečnosti a uvádět důkazy na jejich podporu. Jedná se o tzv. povinnost tvrzení, z níž plyne tzv. břemeno tvrzení, kterému bude věnována samostatná podkapitola, a o tzv. důkazní povinnost, z níž plyne samotné důkazní břemeno, jemuž bude věnována stěžejní část této práce.

Naopak u zásady vyšetřovací, často také nazývané jako zásada vyhledávací či inkviziční, je odpovědnost na soudě, který musí objasnit skutkový stav. Pro nesporná řízení tedy platí, že má soud učinit vše, aby zjistil skutečný stav dané věci. Zároveň ovšem není vyloučena povinnost, aby účastníci řízení uváděli rozhodné skutečnosti a nabízeli k nim důkazy, ale tato povinnost není spojena s procením břemenem. Je na soudě, aby věc vyšetřil, a cílem je zjištění pokud možno pravdivého stavu věci. Tato zásada se plně uplatňuje například v řízení ve věcech svéprávnosti¹³.

---

¹¹ Výjimky najdeme v Ústavě ČR (zde se jedná například o ustanovení článku 96 odst. 1, které říká: „všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva.“), dále procesní principy můžeme najít i v LZPS (konkrétně se jedná třeba o ustanovení článků 36 a 38, která obsahují právo na spravedlivý proces).

¹² Jedná se například o ustanovení § 294, § 312, § 321 nebo také ustanovení § 338 ZŘS.

¹³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 56.

2.1.2 Zásada kontradiktornosti

Tato zásada je klíčová pro sporná řízení a spočívá v tom, že „žalobce v civilním řízení trvá na uspokojení uplatněných žalobních nároků a žalovaný uplatňuje zájem protikladný¹⁴“. Název je odvozen z latinského *contra dicere*, což znamená mluvit proti či oponovat. Podle této zásady musí být vše v rámci řízení podrobena debatě účastníků. Účastníci řízení tedy mají právo vyjádřit se ke všem skutečnostem i důkazům. Z tohoto pohledu, dle Winterové „kontradiktornost jako princip je třeba připustit v každém řízení, bez ohledu na jeho povahu.¹⁵“

Ve sporných řízeních tedy hovoříme o konfliktu mezi dvěma stranami, jehož řešení je řízeno soudem. Obě strany musejí mít rovné postavení¹⁶. Procesním stranám jsou ze zákona přiznány určité procesní prostředky, aby mohlo být dosaženo jejich cílů. Tato zásada zajišťuje, že soud svou aktivní činností vytváří podmínky a zároveň usměrňuje jednotlivé strany sporu v zájmu dosažení společensky žádoucího cíle. Na základě toho, tedy v občanském soudním řízení, není potřeba vyšetřovacích a vyhledávacích orgánů, jelikož postačuje pouhá aktivita účastníků řízení, kteří se vyjadřují ke všem skutečnostem a důkazům¹⁷.

Rovností stran se ve svých rozhodnutích již několikrát zabýval i Ústavní soud ČR, který například uvedl „zásada rovnosti stran je stěžejní zásadou spravedlivého procesu. Je zakotvena v čl. 37 odst. 3 Listiny a v čl. 96 odst. 1 Ústavy ČR a promítá se také do řady ustanovení procesních předpisů. Občanský soudní řád výslovně rovnost účastníků řízení stanoví v ustanovení § 18, z něhož pro soudy plyne povinnost zajistit účastníkům stejné, tj. rovnocenné možnosti k uplatňování jejich práv.¹⁸“

Na závěr je potřeba podotknout, že ačkoliv je postavení stran ve sporném řízení kontradiktorní, v důsledku se jedná o jistou formu negativní spolupráce, neboť na základě tvrzení skutečností a uvádění důkazů obou stran, dochází k utvoření společného podkladu, na základě něhož nakonec soud vydá meritorní rozhodnutí. Obě strany se tím tedy podílejí na určení předmětu celého řízení a do

¹⁴ STAVINHOVÁ, Jaruška; LAVICKÝ, Petr. *Základy civilního procesu*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 23.

¹⁵ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011, s. 68.

¹⁶ Viz článek 37 odst. 3 LZPS a zároveň ustanovení § 18 odst. 1 OSŘ.

¹⁷ STAVINHOVÁ, Jaruška; LAVICKÝ, Petr. *Základy civilního procesu*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 23-24.

¹⁸ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 13/98 ze dne 3. 9. 1998.

jisté míry společně přispívají k utvoření názoru samotného soudce, neboť cílem každé ze stran je mít v daném sporu úspěch.

2.1.3 Zásada materiální a formální pravdy

Aby bylo dosaženo co největší spravedlnosti, mělo by být cílem civilního procesu zjištění skutečného stavu věci. Zásada materiální pravdy v civilním procesu zajišťuje soudu, aby zjistil skutkový stav věci a mohl tak vydat správné a tudíž i spravedlivé rozhodnutí ve věci samé. Je třeba podotknout, že někteří autoři tuto zásadu upřednostňují před ostatními, to ovšem může vést k nesprávnému závěru, že soud může například přihlídnout i k poznatkům, které byly získány mimo samotné civilní řízení¹⁹.

Ani tato zásada ovšem neplatí beze zbytku, jako příklad uvedu ustanovení § 114b OSŘ, kdy by se žalovaný nevyjádřil k tzv. kvalifikované výzvě. V takovém případě by soud vydal rozsudek pro uznání a jednalo by se o příklad v našem právu, kdy je použita tzv. zásada formální pravdy, jelikož by zde soud nevycházel ze skutečného stavu věci.

2.1.4 Zásada jednotnosti řízení a zásada koncentrační

Jednotností řízení neboli tzv. arbitrážním pořádkem rozumíme takové řízení, kdy od zahájení řízení až po vynesení rozhodnutí ve věci samé, probíhá toto řízení jako jeden celek. Je tedy možné kdykoliv uvádět rozhodné skutečnosti a označit k nim důkazy. Nevýhodou této zásady jsou zbytečné průtahy, jimiž dochází k porušení zásady hospodárnosti a rychlosti řízení.

Podle ustanovení § 6 OSŘ by měl soud v řízení postupovat „*předvídatelně a v součinnosti s účastníky řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná*“. V praxi ovšem nezřídka dochází k tomu, že zájem na skončení řízení má pouze jedna ze stran, zatímco druhá strana řízení protahuje. Tomuto protahování by tedy měla zabránit tzv. koncentrace řízení. Koncentrace řízení je úzce spjata se samotným dokazováním, neboť vymezuje procesní události, po jejichž uplynutí není možné dále poznávat skutečnosti podstatné pro rozhodnutí ve věci samé²⁰.

Samotná zásada koncentrace je odvozena z tzv. zásady legálního pořádku, podle které je řízení rozděleno do několika částí, a s každou touto částí jsou pak

---

¹⁹ STAVINHOVÁ, Jaruška. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 183.

²⁰ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009, s. 156.

spojeny určité procesní úkony, jež už později není možné provést. Ve své čisté podobě je arbitrážní i legální pořádek nevhodný, neboť jeden vede ke zbytečným průtahům a druhý nezaručuje, že výsledek řízení bude odpovídat skutečnosti. V současnosti v České republice platí zásada arbitrážního pořádku, nicméně po novelách občanského soudního řádu v letech 2000 a 2009 převažuje zásada legálního pořádku, jejíž jedním z prvků je výše zmíněná koncentrace řízení²¹.

Do našeho občanského soudního řádu byla zásada koncentrace řízení zavedena novelou č. 30/2000 Sb. Podle této novely docházelo ke skutkovému a důkaznímu „stopstavu“ až k okamžiku vyhlášení rozsudku. Tato novela se ovšem nesesetkala s všeobecným pochopením. V roce 2009 tedy došlo k další a mnohem přísnější úpravě²². Podle nynější právní úpravy je ve sporných řízeních možné uvést rozhodné skutečnosti a označit k nim důkazy do skončení přípravného, resp. prvního jednání. Takovéto pojetí zásady koncentrace spatřuji jako logičtější oproti předchozí právní úpravě, neboť lépe zamezuje průtahům v jednotlivých soudních sporech. Soudní řízení jsou díky této právní úpravě rychlejší a tím pádem i levnější, což je v souladu se zásadou rychlosti a hospodárnosti, jakožto s jednou ze základních zásad spravedlivého procesu, jelikož podle této zásady pouze dostatečně rychlá ochrana práv je účinná.

I u této nové právní úpravy ovšem dochází k určité komplikaci, kterou můžeme spatřovat u složitějších sporů. V těchto složitějších sporech je na účastníky vyvíjen tlak, a tak je mnohdy z jejich strany soud žádán o poskytnutí dodatečné lhůty po skončení přípravného, resp. prvního jednání, k tomu, aby mohla být z jejich strany doplněna jednotlivá tvrzení a důkazy²³. Jelikož se jednalo o novou právní úpravu, docházelo k různému právnímu výkladu, a to jak ze strany samotných účastníků řízení, tak ze strany jednotlivých soudů. Původní judikatura Nejvyššího soudu ČR vycházela z toho, že pokud v řízení nebylo nařízeno přípravné jednání, nastala koncentrace skončením prvního jednání, a to bez ohledu, zda byli samotní účastníci řízení o této skutečnosti poučeni. Jako dostačující bylo považováno poučení, jež bylo obsaženo v předvolání k danému jednání²⁴. Od své

---

²¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 57.

²² SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009, s. 66.

²³ CELERÝN, Jakub. Kdy končí první jednání z hlediska zásady koncentrace řízení? *epravo.cz* [online]. 2013, [cit. 19. dubna 2020]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-konci-prvni-jednani-z-hlediska-zasady-koncentrace-rizeni-92684.html>

²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 26 Cdo 2168/2011 ze dne 13. 11. 2012.

judikatury se však soud následně odchýlil. Nově podle Nejvyššího soudu ČR mají být účastníci řízení poučeni o koncentraci řízení jak v samotném předvolání k jednání, tak i při jednání, jehož skončením koncentrace nastane. Nejvyšší soud ČR došel k závěru, že koncentrace řízení nenastává v situaci, kdy „*účastníci nebyli o tzv. koncentraci řízení a o jejích účincích poučeni jednak v předvolání k přípravnému jednání, k jednání nebo k dalšímu jednání, jednak před skončením přípravného jednání, jednání nebo dalšího jednání, má-li v této době nastat tzv. koncentrace řízení.*“²⁵

Takovýto vývoj judikatury Nejvyššího soudu ČR hodnotím pozitivně a v souladu se zásadou právní jistoty, jelikož jsou účastníci řízení dostatečně dopředu informováni o době, kdy reálně nastane koncentrace řízení, neboť ve složitějších případech nemusí být tato doba pro účastníky řízení jednoznačná.

V případě tzv. nesporných řízeních se ovšem tato zásada, až na výjimky, neuplatní, jelikož v těchto řízeních účastníci mohou uvádět rozhodné skutečnosti a označovat důkazy až do doby vydání či vyhlášení rozhodnutí, jak uvádí ustanovení § 20 odst. 2 ZŘS: „*účastník může uvádět rozhodné skutečnosti a označovat důkazy až do vydání nebo vyhlášení rozhodnutí. Tím není dotčeno právo účastníka uvádět nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení.*“

Dnešní občanský soudní řád byl přijat v roce 1963, tedy v době naprosto odlišných společenských poměrů. Ačkoliv prošel mnoha novelizacemi, jež odstranily řady nedostatků, stále neodpovídá současným společenským požadavkům. Z tohoto důvodu byl v roce 2017 představen tzv. věcný záměr nového civilního řádu soudního, který vychází především z rakouského civilního řádu soudního²⁶. Ačkoliv předpis v době psaní této práce není platný a k jeho účinnosti povede ještě dlouhá cesta, s ohledem na jeho význam je potřeba se jeho obsahem zabývat i v této práci, neboť je významným zdrojem práva *de lege ferenda*.

Podle bodu 148 věcného záměru civilního řádu soudního „*každá ze stran je povinna své skutkové přednesy a návrhy důkazů učinit včas tak, aby věc mohla být projednána a rozhodnuta co nejrychleji.*“ Nauka hovoří o tzv. povinnosti k řádnému vedení řízení, v rámci níž se uplatňuje právo na projednání věci

---

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010 ze dne 4. 9. 2013.

²⁶ ĎURÍKOVÁ, Zuzana. Krok za krokem k novému civilnímu řádu. *pravni prostor.cz* [online]. 2018, [cit. 17. listopadu 2020]. Dostupné na <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/krok-za-krokem-k-novemu-civilnimu-radu-soudnimu>

v přiměřené lhůtě. Bodle bodu 149 věcného záměru civilního řádu soudního pak mohou strany až do skončení ústního jednání „*přednášet nová skutková tvrzení a navrhopat provedení nových důkazních prostředků, jež se týkají projednávané věci.*“ A zároveň „*i bez návrhu může soud rozhodnout, že nový skutkový přednes nebo důkazní návrh nepřipustí, jestliže navzdory probrání věci po skutkové a právní stránce (bod 157) jej strana z hrubé nedbalosti neuvedla již dříve a jestliže by se jeho připuštěním rozhodnutí věci značně zdrželo.*“²⁷ Věcný záměr tudíž nepřipouští absolutní průtahy ve věci a uvádí, že předpokladem nepřipuštění přednesu či důkazního návrhu je i zavinění procesní strany. Jde zejména o situace, kdy je činěn procesní úkon jen z toho důvodu, aby bylo oddáleno meritorní rozhodnutí. Posouzení předpokladů je v diskreci soudu, který upozorňuje jednotlivé strany o nutnosti doplnění jejich přednesů a důkazních návrhů²⁸. S navrhovanou novou právní úpravou této problematiky nelze než souhlasit, neboť rovněž zastávám názor, že je potřeba, aby strany maximálně se soudem spolupracovaly a tudíž není možné, aby bylo z jejich strany záměrně na základě jejich hrubé nedbalosti prodlužováno soudní jednání, neboť to by ostatně bylo v rozporu i se zásadou rychlosti a hospodárnosti.

2.1.5 Zásada volného hodnocení důkazů

Zatímco dříve byl proces ovládán zásadou tzv. vázaného hodnocení důkazů nebo také zásadou zákonné teorie důkazní, dnes je jedním z předpokladů moderního civilního procesu zásada volného hodnocení důkazů. Zásada vázaného hodnocení důkazů spočívala v tom, že zde existoval právní předpis, který stanovoval soudci, jaký důkaz je možno považovat za úspěšně podaný, aniž by bylo bráno v potaz soudcovo vnitřní přesvědčení²⁹. Dnes je zásada volného hodnocení důkazů přímo vyjádřena v ustanovení § 132 OSŘ, který uvádí: „*důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.*“

---

²⁷ Viz bod č. 150 věcného záměru civilního řádu soudního. *crs.justice.cz* [online]. 2019, [cit. 24. října 2020].

²⁸ LAVICKÝ, Petr a kol. Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 1-2, s. 11-21.

²⁹ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 21.

De lege ferenda věcný záměr civilního řádu soudního v podstatě tuto větu přebírá. Zároveň by do zákona měla být přidána věta druhá, která uvádí „*důkaz je podán, nabude-li soudce tímto postupem přesvědčení o pravdivosti skutkového tvrzení.*“ Tato druhá věta tedy vyjadřuje tzv. míru důkazu, tedy, kdy lze považovat důkaz za úspěšně podaný. Věcný záměr se ztotožňuje se středoevropským přístupem, který vyžaduje, aby soudce nabytí vnitřního přesvědčení, že je skutkové tvrzení pravdivé. Svým přesvědčením nemusí dosáhnout absolutní jistoty, nýbrž musí vyloučit rozumné pochybnosti³⁰.

K zásadě volného hodnocení důkazů se několikrát vyjádřil i Nejvyšší soud ČR, který konstatoval, že „*zákon nepředepisuje, a ani předepisovat nemůže, pravidla, z nichž by mělo vycházet hodnocení jednotlivých důkazů, tak hodnocení jejich vzájemné souvislosti. Podstatou zjištění skutkového stavu věci je úsudek soudce o tom, které z rozhodných a sporných skutečností jsou pravdivé (...).*“³¹ Při zjišťování skutkového stavu věci je tudíž lidský prvek naprosto klíčový a nenahraditelný. K tomu, aby nedošlo k libovůli soudce je pak potřeba, aby byla všechna rozhodnutí řádně odůvodněna.

K rozsahu dokazování se již několikrát vyjádřil i Ústavní soud ČR. Za zmínku stojí například jeho nálezy sp. zn. II. ÚS 56/95 ze dne 6. 12. 1995, ve kterém Ústavní soud ČR konstatoval, že zásada volného hodnocení důkazů vyplývá z ústavního principu nezávislosti soudů, která je upravena v článku 82 Ústavy ČR a ze které zároveň vyplývá postup soudu podle ustanovení § 120 OSŘ. Zároveň také uvedl, že je na obecném soudu, aby v každé fázi řízení zvážil, které důkazy je potřeba provést a zda je potřeba popřípadě dokazování doplnit. Dle tohoto nálezu „*rozhodnutí o rozsahu dokazování spadá do výlučné pravomoci obecného soudu. Ústavnímu soudu proto nepřísluší „hodnotit“ hodnocení důkazů, a to dokonce ani tehdy, pokud by se sám s takovým hodnocením neztotožňoval.*“³² Shodně se pak vyjádřil Ústavní soud ČR i ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 127/96, kdy uvedl, že „*jestliže je soud povinen (...) dbát na rovné postavení účastníků, pak z toho vyplývá povinnost zajistit jim stejné, tj. rovnocenné možnosti k uplatnění*

---

³⁰ Věcný záměr civilního řádu soudního. *crs.justice.cz* [online]. 2019, [cit. 4. dubna 2020].

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 1709/2002 ze dne 25. 6. 2003.

³² Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. II. ÚS 56/95 ze dne 6. 12. 1995.

*jejich práv, ale neznamená to povinnost soudu vyhovět všem důkazním návrhům účastníka.*³³“

2.1.6 Zásada vigilanti iura scripta sunt

Tato zásada se prolíná jak právem hmotným, tak právem procesním. Jedná se o zásadu, podle níž právo svědčí bdělým. Podle článku 36 LZPS *„každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu.“* Je tedy potřeba, aby každý, kdo se cítí být dotčen na svých právech, aktivně jednal, tedy využil práva na soudní ochranu.

Shodná je i ustálená judikatura Ústavního soudu ČR, který se vyjadřoval k institutu rozsudku pro zmeškání, kdy uvedl, že *„současná procesní občanskoprávní úprava tedy usiluje o to, donutit účastníky řízení aktivně jednat a postupovat v duchu zásady „každý nechť si střeží svá práva“.*³⁴“

Zároveň tato zásada znamená, že pokud by došlo k pasivitě účastníků, neexistují dostatečně účinné právní prostředky, díky kterým by mohl být ze strany soudu správně a úplně zjištěn skutkový stav. K tomu došlo po změně celkové koncepce civilního procesu, kdy bylo zavedeno břemeno tvrzení a prokazování. Jelikož se v praxi setkáme s čím dál větším počtem civilních sporů, je nemožné, aby soudy dokazovaly z úřední povinnosti. V současnosti se soud *„s výjimkou nesporných řízení z vlastní iniciativy nepokouší o zjištění skutkové podstaty věci, pokud jej k tomu účastníci sami nedonutí.“* Účastníci mohou zároveň soud požádat o jeho předběžné skutkové a právní stanovisko. Nemohou se ale spoléhat na to, že by soud dokazoval za ně³⁵.

---

³³ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. II. ÚS 127/96 ze dne 8. 1. 1997.

³⁴ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. III. ÚS 428/04 ze dne 10. 3. 2005.

³⁵ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009, s. 67.

2.2 Dokazování v civilním procesu

K tomu, aby civilní proces mohl naplnit svou ochrannou funkci, je zapotřebí, aby na jeho základě bylo možno dosáhnout rozhodnutí, jež odpovídá skutečným hmotněprávním poměrům. Jeho úprava tedy musí umožňovat věcně správnou rozhodovací činnost, což znamená, že by soudní rozhodnutí měla co nejvíce odpovídat skutečným hmotněprávním vztahům. Je zapotřebí, aby soud znal a správně aplikoval právo, a také, aby se jeho rozhodnutí zakládalo na pravdě a úplně objasněném skutkovém stavu. Takové objasnění skutkového stavu je pak podstatné jak pro sporná, tak i nesporná soudní řízení³⁶. Jak uvádí Macur „*účelem civilního procesu není konstrukce skutkového stavu, odlišného od stavu skutečného. Naopak se v důkazním právu uplatňuje jednoznačná tendence k tomu, aby skutkový stav byl zjištěn co nejlépe a nejvěrněji.*“³⁷

Jak již bylo zmíněno výše, každé rozhodnutí soudu musí být opřeno o určité poznatky neboli vědomosti. Kontinentální právo zná dva typy poznatků, a to poznatky právní a skutkové. Právními poznatky rozumíme znalost objektivního práva ze strany soudu. Ty soud získává studiem či jinou odbornou přípravou. Naopak skutkové poznatky chápeme jako poznatky o konkrétních individuálních skutečnostech. Soud tedy musí znát dané okolnosti, dobu, důvod, na nichž jsou založeny a z nichž plynou určité nároky. K těmto poznatkům pak soud přichází procesním dokazováním. Účelem dokazování v civilním procesu „*je dobrat se pokud možno pravdivých poznatků o rozhodujících skutečnostech, jejichž poznání poslouží soudu jako podklad pro spravedlivé, správné a zákonné rozhodnutí.*“³⁸

Měřítka pro to, jaké poznatky jsou či nejsou pravdivé, neexistuje. Podle literatury je tedy na soudci, aby dokazováním sám posoudil pravdivost daného poznatku. Aby však nedošlo k libovůli soudce, je potřeba, aby subjektivní přesvědčení soudce bylo možné přezkoumat. Soudce tedy musí vždy své rozhodnutí odůvodnit. Dále je potřeba klást vysoké požadavky na osobu soudce. Soudce musí

---

³⁶ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 13.

³⁷ MACUR, Josef. *Problémy vzájemného vztahu práva procesního a hmotného*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 53.

³⁸ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011, s. 222-223.

být odborník, lidsky a morálně vyspělý, svědomitý, jeho osobu tudíž nelze nahradit mechanickým postupem, například počítačem³⁹.

K celkovému procesu dokazování se ve své publikaci vyjadřuje Knapp, který uvádí, že samotný proces dokazování je velmi složitý a je možno ho vyjádřit tzv. třístupňovým schématem. Prvním stupněm je přesné vymezení předmětu dokazování. To znamená vymezení výroku, jehož pravdivost, popřípadě nepravdivost bude dokazována. Jeho druhým stupněm jsou pak důkazní prostředky. Vztah předmětu dokazování a důkazních prostředků přirovnává ke vztahu, který mezi sebou mají otázky a odpovědi. Závěrem dokazování je pak důkaz⁴⁰.

2.2.1 Dokazování ve sporných řízeních

V dnešní době existuje řada definic, jež se snaží rozdělit civilní řízení, respektive nalézací část civilního řízení, na sporná a nesporná řízení. Předně je třeba podotknout, že málo která z těchto definic je schopna rozdělit všechna řízení tak, aby nedocházelo ke sporům, zda určité řízení je či není sporné. Obecně literatura charakterizuje sporné řízení jako takové, které lze zahájit jen na návrh a zároveň je pro zjištění skutkového stavu klíčová zásada projednací a dispoziční. Pro tento druh řízení je typický systém dvou stran, které jsou v kontradiktorním postavení – žalobce a žalovaný. Jak již bylo uvedeno, obě strany si navzájem odporují a snaží se o dosažení protikladného výsledku řízení. To umožňuje, aby byla na strany přenesena iniciativa a odpovědnost za objasnění skutkového stavu⁴¹. To potvrzuje i definice, která uvádí, že „o sporné řízení jde přitom všude tam, kde v řízení vystupují dva účastníci (...) proti sobě a současně tyto protivníci (odpůrci) jsou na základě norem hmotného práva legitimováni k volnému nakládání s předmětem řízení.“⁴² K naplnění definice, je potřeba obou znaků, pokud by jeden z těchto znaků chyběl, jednalo by se o řízení nesporné.

Ostatně dle Fialy již ve starém Římě platilo pravidlo, že ten, kdo tvrdí nějakou skutečnost, ji musí dokázat a zároveň pokud se tato skutečnost nakonec neprokáže, musí dojít k zamítnutí žaloby. Tím, na základě výše uvedeného, již staří Římané „vyslovili, že v civilním procesu sporném platí tzv. důkazní břemeno – onus

³⁹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011, s. 223.

⁴⁰ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 176.

⁴¹ LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné – praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2-3.

⁴² KINDL, Milan; ŠÍMA, Alexandr; ONDŘEJ, David. *Občanské právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2008, s. 57.

probandi.⁴³“ Z toho lze dovodit samotnou existenci institutů břemene tvrzení a důkazního břemene, jímž bude věnována stěžejní část této práce.

Klíčová je tedy žaloba. Z procesního hlediska je „*procesním úkonem, jímž se žalobce obrací na soud se žádostí o poskytnutí právní ochrany proti určitému odpůrci (žalovanému). Tento procesní úkon vyvolává (zahajuje) řízení, uvádí do pohybu soudní postup, jehož konkrétní účastníky a konkrétní předmět závazně vymezuje, zakládá povinnost soudce o něm v souladu s právem rozhodnout*.⁴⁴“ Mezi účastníky řízení tedy vzniká spor. Například Knapp obecně k soudnímu sporu uvádí „*spor začíná tezí, již je tvrzení žalobcovo. Odpůrce (žalovaný či obžalovaný) pak tuto tezi zpravidla (byť ne nezbytně) zcela nebo z části popírá a oba účastníci sporu se pak v průběhu řízení snaží dokázat pravdivost svého tvrzení resp. nepravdivost tvrzení druhého účastníka*.⁴⁵“

Soudní spor má hned několik specifických rysů, kterými se liší od jiných typů sporu. Jako prvním charakteristickým rysem je, že účastníci soudního řízení na jedné straně tvrdí určité skutečnosti, ale zároveň i činí návrhy, jež vedou soud ke zjištění pravdivosti tvrzených skutečností a k následnému rozhodnutí ve věci. Vzhledem k povaze soudního sporu se dokazování nemusí omezovat pouze na dokázání pravdivosti tvrzených skutečností, nýbrž i právního posouzení věci. Z tohoto pohledu je tedy spor veden na dvou logických úrovních. Nastat může ovšem i situace, kdy tvrzené skutečnosti jsou mezi účastníky soudního řízení nesporné a spor se vede pouze ohledně právního posouzení věci. V ojedinělých případech pak sporné nemusí být ani právní posouzení. Jedná se například o situaci, kdy dlužník uznává povinnost zaplatit dluh, ale tvrdí, že nemá dostatek financí na jeho splacení⁴⁶.

Nejvyšší soud ČR konstatoval, že „*v závislosti na hypotéze právní normy má každá ze stran sporného řízení zcela samostatnou povinnost tvrzení a důkazní povinnost, a tedy z toho vyplývající odlišné a zcela samostatné břemeno tvrzení a důkazní břemeno*⁴⁷.“ Ve sporném řízení totiž platí zásada dispoziční a projednací a žalobce již v žalobě musí uvést rozhodné skutečnosti a k nim potřebné důkazy, jak

---

⁴³ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974, s. 19

⁴⁴ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011, s. 191.

⁴⁵ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 174.

⁴⁶ Tamtéž, s. 174-175.

⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 46/2002 ze dne 10. 10. 2002.

vyplývá z ustanovení § 79 OSŘ. Z ustanovení § 101 a § 120 OSŘ vyplývá, že povinnost důkazní a povinnost tvrzení má žalobce i během řízení. Na základě ustanovení § 101 OSŘ pak vyplývá žalovanému povinnost tvrdit skutečnosti, jež mají odůvodnit hmotněprávní obranu a zároveň o ní nabídnout důkazy. Ohledně obrany je tudíž žalovaný rovněž zatížen povinnostmi tvrdit a důkazní povinností.

Ta ze stran soudního sporu, která neoznačí důkazy, jež prokazují její tvrzení, nese nepříznivé následky v rozhodnutí soudu. Zároveň „*stejně následky stíhají i toho účastníka, který sice navrhl důkazy o pravdivosti svých tvrzení, avšak hodnocení provedených důkazů soudem vyznělo v závěr, že dokazování nepotvrdilo pravdivost skutkových tvrzení účastníka.*“⁴⁸

Soud může ovšem provádět i důkazy, které mu nebyly účastníky sporu navrženy. K této problematice se vyjádřil ve svém usnesení i Nejvyšší soud ČR, když řekl „*má-li rozhodnutí soudu odpovídat hmotnému právu, pak soud musí mít možnost zjistit i ty skutečnosti rozhodné podle hmotného práva, k jejichž prokázání účastníci nenavrhli všechny potřebné důkazy (...).*“⁴⁹ To vyplývá z ustanovení § 120 odst. 2 OSŘ, které říká: „*soud může provést jiné než účastníky navržené důkazy v případech, kdy jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Neoznačí-li účastníci důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení, vychází soud při zjišťování skutkového stavu z důkazů, které byly provedeny.*“

Ačkoliv ve sporném řízení není povinností soudu zjistit úplný skutkový stav, není vyloučeno, aby z jeho strany došlo k provedení důkazu, a to i bez návrhu účastníka řízení. Z uvedeného ustanovení občanského soudního řádu vyplývá, že je tato možnost soudu vázána na splnění dvou kumulativních podmínek, jednak tento důkaz musí být potřebný ke zjištění skutkového stavu a dále pak musí vyplývat z obsahu spisu. Existence tohoto důkazu tedy musí vyplývat z dosavadního průběhu řízení. Možnost provést i jiné než navržené důkazy byla zachována i po zavedení koncentrace řízení, nicméně podle judikatury musí potřeba jejich provedení vyjít najevo do okamžiku, kdy nastane koncentrace řízení. Jako příklad lze uvést rozsudek Nejvyššího soudu ČR, který uvádí, „*že i v režimu zákonné koncentrace řízení podle § 118b odst. 1 o. s. ř. není soud zbaven povinnosti provést i jiné (než účastníky navržené) důkazy, jestliže potřeba jejich provedení vyšla v řízení najevo*

---

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Odo 377/2002 ze dne 30. 6. 2004.

(§ 120 odst. 3 o. s. ř.). *Zákonná koncentrace řízení omezuje soud v rozsahu těchto aktivit potud, že může brát v úvahu jen takové důkazy, jejichž potřeba provedení vyšla najevo do skončení prvního jednání, které se ve věci konalo.*⁵⁰ I přesto, že důkaz vyplývá z obsahu spisu, měla by být ze strany soudu dána možnost účastníkům, aby sami navrhli důkazní prostředek k prokázání dané skutečnosti⁵¹.

2.2.2 Dokazování v nesporných řízeních

Jak již bylo výše nastíněno, vymezení přesné hranice mezi spornými a nespornými řízeními není jednoznačná, neboť nesporná řízení není možné charakterizovat. Dle Winterové je společným znakem nesporných řízení to, že není možné je považovat za sporná⁵². K neexistenci jednoznačné shody mezi autory ohledně třídění sporných a nesporných řízení se vyjadřuje i Lavický, když ve své publikaci uvádí, že „jednoznačné vymezení sporného a nesporného řízení ztěžuje či možná vylučuje to, že zákonodárce – zdaleka nejen v České republice – do režimu nesporného řízení přidává stále nové agendy, u nichž lze jenom obtížně najít jednotící prvek, který je spojuje.”⁵³ Literatura za nesporná řízení považuje ta řízení, která jsou od 1. 1. 2014 upravena zákonem o zvláštních řízeních soudních.

Nesporná řízení neboli *iurisdictio voluntaria* znali již Římané. Do takového řízení bylo například řazeno propuštění otroka. V období středověku existovali úředníci, kteří sepisovali úmluvy mezi účastníky, jako byly například dědické smlouvy nebo pořízení pro případ smrti. Původně tedy k žádným reálným konfliktům mezi účastníky nedocházelo, neboť se jednalo většinou o souhlasná prohlášení před úředníky. Jejich výčet se začal rozšiřovat až později, kdy státní moc začala mít zájem na řešení soukromoprávních věcí⁵⁴.

Rozdíl mezi spornými a nespornými řízeními je patrný i v samotném dokazování, neboť u nesporných řízeních se do popředí dostává zásada vyšetřovací, oproti zásadě projednací a zároveň je potlačena i zásada dispoziční. Je pro ně tudíž typické, že podstatné skutečnosti pro meritorní rozhodnutí musí zjistit soud.

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Odo 1538/2006 ze dne 27. 3. 2008.

⁵¹ HROMADA, Miroslav. § 120 [Důkazní povinnost]. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 435.

⁵² WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011, s. 358.

⁵³ LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné – praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2.

⁵⁴ KINCL, Jaromír a kol. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 115.

Pro řízení, jež jsou ovládána vyšetřovací zásadou, je podstatné, že se zde neuplatňuje subjektivní důkazní břemeno, ale pouze důkazní břemeno objektivní⁵⁵. Nesporná řízení jsou rovněž ovládána zásadou oficiality, což znamená, že soud zahajuje řízení i bez návrhu, jelikož je to zapotřebí k ochraně zájmů společnosti. Povaha řízení se nemění ani tehdy, kdy je k zahájení řízení potřeba návrhu. Jedná se například o řízení o prohlášení člověka za nezvěstného, řízení o osvojení zletilého nebo také řízení o určení a popření otcovství.

Mimo to, je lze „zahájit v celé řadě případů z úřední povinnosti i tam, kde k němu dá podnět osoba třetí, o jejíž práva zde vůbec nejde.“ Jedná se o případy, kdy je ze strany této osoby upozorňováno na potřebu uspořádání vadných právních vztahů v zájmu společnosti. V důsledku toho také nedochází ke koncentraci řízení tak, jako u řízeních sporných, ale k tvrzení skutečností a navrhování důkazů může dojít po celou dobu nesporného řízení. Je tedy patrné, že nesporná řízení mohou v důsledku výše uvedeného probíhat i proti vůli daného účastníka řízení. Zásada oficiality zároveň určuje, že průběh řízení řídí soud a zároveň účastníci nemohou uplatňovat žádný vliv na běh takového řízení⁵⁶.

---

⁵⁵ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 48.

⁵⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 357-358.

2.3 Důkazní prostředky

Jelikož důkazní prostředky jsou s dokazováním a potažmo i s důkazním břemenem velice úzce spjaty, je potřeba se jimi v této práci alespoň okrajově zabývat, proto jim bude věnována tato podkapitola.

Jako důkaz mohou sloužit všechny věci a prostředky, kterými lze zjistit skutkový stav dané věci. Jejich právní úpravu najdeme v ustanovení § 125 OSŘ, jedná se zejména o výslech svědků, znalecké posudky, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, popřípadě i ohledání či výslech účastníků řízení. Jelikož ale samotní účastníci mají zájem na výsledku sporu, k posledním dvěma důkazním prostředkům soudy přistupují až v případě tzv. důkazní nouze, a to z toho důvodu, že účastníková výpověď nemusí být vždy věrohodná⁵⁷.

Uvedené ustanovení občanského soudního řádu však neuvádí samotnou definici pojmu důkazu či důkazního prostředku. Obecně důkazem chápeme skutečnost, na základě níž je možné zjistit skutečnost jinou a důkazní prostředek je pak nositelem důkazu. Jedná se o zdroj, ze kterého je možné existenci skutečnosti poznat. Zásadním rozdílem mezi těmito pojmy je, že důkaz je abstraktní pojem, jež je ve své konkrétní podobě vyjádřen důkazním prostředkem. Samotný zákon nerozlišuje váhu jednotlivých důkazních prostředků, jelikož některá řízení jsou založena především na důkazech listinných, zatímco v jiných řízeních nemají žádný či pouze okrajový význam⁵⁸.

Výše uvedený výčet důkazních prostředků v občanském soudním řádě je demonstrativní, zákon vyjmenovává pouze ty nejběžněji používané. Pokud totiž má být zjištěn úplný stav věci, nelze vyloučit žádný prostředek, který by k tomuto účelu mohl sloužit. Kromě toho řada důkazních prostředků přichází postupně v závislosti na pokroku moderních technologií jako je například možnost analýzy DNA či využití elektronických důkazních prostředků. Záleží pak zásadně na soudu, jaký z důkazních prostředků bude z jeho strany připuštěn a jaký nikoliv.

Důkazní prostředky dělíme ve vztahu k předmětu dokazování na přímé a nepřímé. Za přímé důkazní prostředky jsou považovány ty, které přímo umožňují

---

⁵⁷ MATZNER, Jiří. Dokazování v civilním řízení a obrácení důkazního břemene. *Právní prostor* [online]. 2018, [cit. 1. března 2020]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/ht-dokazovani-v-civilnim-rizeni-a-obraceni-dukazniho-bremene>

⁵⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 506.

poznat určité skutečnosti. Příkladem je ohledání věci, osoby či místa⁵⁹. Ostatní důkazní prostředky jsou nepřímé, jejich definici lze dohledat především v učebnicích trestního práva procesního, neboť civilní právo s nimi příliš npracuje. Jirsa uvádí, že se jedná o takový důkaz, „*kteřý sám o sobě nestačí k tomu, aby mohl být učiněn závěr o existenci toho, co se má dokázat, dokazuje však skutečnost jinou, která s objasněnou skutečností souvisí*“ a zároveň „*má s ohledem na svůj nepřímý charakter důkazní význam jen ve spojení s jinými nepochybnými důkazy, s nimiž tvoří ucelenou soustavu*“⁶⁰. Pokud je zákonem stanoven způsob, jakým má být určitý důkaz proveden, je nezbytné, aby bylo ze strany soudu takto učiněno. Pokud by ovšem zákon žádný způsob provedení důkazu neupravoval, je na soudu, aby o způsobu provedení rozhodl sám. Tento postup upravuje ustanovení § 125 OSŘ.

Při posuzování důkazů z hlediska jejich zákonnosti je potřeba, aby byly v souladu s obecně závaznými právními předpisy, jinak by ze strany soudu nebyly provedeny. Toto vyplývá především ze samotné Ústavy ČR, a to konkrétně z článku 90 věty první, která uvádí, že „*soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům*“. Jakožto i z ustanovení § 2 OSŘ. K dané problematice se ve svém rozsudku vyjádřil i Nejvyšší soud ČR, když uvedl „*navrhne-li účastník občanského soudního řízení k prokázání svých tvrzení důkaz, který byl pořízen nebo účastníkem opatřen v rozporu s obecně závaznými právními předpisy a jehož pořízením nebo opatřením došlo k porušení práv jiné fyzické nebo právnické osoby, soud takový důkaz neprovede*“⁶¹.

Občanský soudní řád jako první z důkazních prostředků ve svém ustanovení § 126 upravuje výpověď svědka. Svědek ve své výpovědi musí uvést skutečnosti, které v minulosti vnímal prostřednictvím svých smyslů. Zároveň je potřeba podotknout, že „*svědku nepřisluší, aby vnímané skutečnosti hodnotil a aby tak z nich činil o věci skutkové nebo právní závěry; svědek proto o svých skutkových nebo právních závěrech (názorech) na věc nemůže být vyslýchán a, uvede-li přesto ve své výpovědi takové závěry (názory), soud k nim nemůže při hodnocení jeho výpovědi přihlížet*“⁶². Podle uvedeného ustanovení občanského soudního řádu může být

⁵⁹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011, s. 225.

⁶⁰ JIRSA, Jaromír. Projímadlo jako nepřímý důkaz (malá úvaha na téma zásady volného hodnocení důkazů). *pravni prostor.cz* [online]. 2015, [cit. 2. září 2020]. Dostupné na <https://www.pravni prostor.cz/clanky/procesni-pravo/projimadlo-jako-nepri-my-dukaz-mala-uvaha-na-tema-zasady-volneho-hodnoceni-dukazu>

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 64/2004 ze dne 11. 5. 2005.

⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 1908/2006 ze dne 3. 7. 2007.

svědkem pouze fyzická osoba, jež zároveň není účastníkem řízení. Musí vypovídat pravdu, nic nezamlčovat a výpověď může odepřít jen v případě, že by mu nebo osobě blízké způsobila nebezpečí trestního stíhání. I přesto se však musí dostavit na předvolání k soudu, jelikož k odmítnutí výpovědi dochází až v té fázi výpovědi, kdy svědek odpovídá na dotazy soudu, účastníků řízení či znalce. O důvodnosti odepření výpovědi vždy rozhoduje soud, přičemž svědek musí vysvětlit důvody, které ho k odepření výpovědi vedou⁶³. Ústavní soud ČR k tomu dále uvedl, že „i zde však platí, že svědek (kupř. následnými otázkami apod.) nesmí být veden, tím méně pak donucován, aby odepření výpovědi zdůvodnil způsobem, jímž by se sám ve svém ústavně chráněném zájmu ohrozil.“⁶⁴

V souladu se zásadou přímosti, je svědek slyšen při soudním jednání. Soud tak může zhodnotit nejen obsah jeho výpovědi, ale i způsob, jak daný svědek vypovídá. Výjimka je možná v případě dožádání, kdy v odůvodněných případech může být svědek vyslyšen mimo jednání soudu. Možný je i distanční způsob provedení výslechu za pomoci videotelefonu, a to zejména v těch případech, kdy je potřeba chránit práva osob nebo zajistit jejich bezpečnost. Samotný výslech při jednání provádí předseda senátu. Nejprve musí zjistit, zda nastaly okolnosti, jež by měly vliv na věrohodnost svědka. Pokud by tyto okolnosti nastaly, bude ze strany soudu upuštěno od jeho výslechu. Následně dojde k jeho poučení. Samotné provedení má pak dvě části. Nejprve svědek uvede vše, co ví o skutečnostech, ohledně nichž je výslech prováděn. A následně jsou svědkovi kladeny otázky předsedou senátu, členy senátu, účastníky a znalcem. Je na předsedovi senátu, aby zvolil způsob vedení výslechu a zároveň „není důvodu spatřovat pochybení v tom, rozhodne-li se dát některé z vyslychaných osob větší prostor pro souvislé vyličení skutečností vztahujících se k předmětu řízení, zatímco u jiné se spíše rozhodne klást doplňující otázky.“⁶⁵ Pokud by však účastník či znalec položili otázku, jež je sugestivní, kapciózní nebo s předmětem výslechu nesouvisející, nebude ze strany předsedy senátu připuštěna. Po skončení výslechu pak dojde k poučení svědka o jeho právu na svědečné⁶⁶.

---

⁶³ HROMADA, Miroslav. § 126 [Výpověď svědka]. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 446.

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. III. ÚS 149/97 ze dne 4. 12. 1997.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 665/2012 ze dne 17. 9. 2012.

⁶⁶ HROMADA, Miroslav. § 126 [Výpověď svědka]. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 447-448.

V ustanovení § 127 OSŘ je pak upraven další z důkazních prostředků, jímž je znalecký posudek. Znalecký posudek je potřeba vždy, kdy je soudní rozhodnutí závislé na odborných znalostech, a to i v tom případě, kdy sám soud tyto znalosti z daného oboru má, nejedná-li se o triviální skutečnosti. Znalecký posudek, jako jeden z důkazních prostředků, je v našem právním řádě relativně krátkou dobu⁶⁷. V právní praxi se nezdá setkávat s názory, že institut znaleckých posudků je v soudních řízeních nadužíván. Tento názor podpořil v tiskové zprávě i první český ombudsman Otakar Motejl, který uvedl: „*trend je takový, že soudci bez znaleckého posudku téměř nerozhodnou. A výsledkem je až taková absurdita, že v podstatě nesoudí soudce, ale znalec*“⁶⁸. S takovýmto názorem se ovšem neztotožňuji, neboť soud nemusí vždy převzít závěr, jež ze znaleckého posudku vyplývá, pokud se soudu jeví jako neúplný, nepravdivý, popřípadě nedůvěryhodný. Jsem tedy toho názoru, že bude vždy záležet na kvalitě soudce, který daný spor rozhoduje, jelikož v praxi není možné, aby znalec nahrazoval práci soudu a naopak.

Na rozdíl od svědka získává znalec potřebné informace *ex post*, jednak ze soudního spisu, jednak z výslechu svědka nebo také z vlastního šetření, a tudíž se na rozdíl od svědka, jedná o osobu, která je zaměnitelná. V praxi často dochází k situaci, kdy jsou závěry znaleckého posudku zpochybňovány, v takovém případě je pak nutné vypracovat tzv. revizní znalecký posudek. K tomu, aby mohl být znalecký posudek vypracován, je potřeba, aby soud nejprve jednoznačně vymezil písemně ustanovenému znalci jeho úkol a dále, aby mu poskytl, popřípadě zpřístupnil podklady, jež jsou k vypracování posudku potřeba. Samotný znalecký posudek se pak skládá ze tří částí – z nálezů, posudku a znalecké doložky. Je podstatné uvést, že „*znalecký posudek se skrze svůj hodnotící aspekt (hodnocení, resp. posouzení určitých skutečností jinak náleží soudu) vymyká ostatním důkazním prostředkům. Na zadání (otázky) soudu reaguje znalec, zejména při vypracování složitějšího písemného posudku, vlastní vyhledávací aktivitou (dotazováním, místním šetřením, vyšetřením určité osoby). Z jejích výsledků pak vyvozuje odborné závěry.*“⁶⁹

---

⁶⁷ Konkrétně od roku 1873, kdy byl chápán jako samostatná forma důkazu říšským zákonem č. 119/1873, trestním řádem.

⁶⁸ MAHDALOVÁ, Kateřina. Ombudsman: Soudní znalci ničí lidské životy. *HOSPODÁŘSKÉ NOVINY* [online]. 2007, listopad [cit. 1. prosince 2020]. Dostupné na <https://archiv.ihned.cz/c1-22413580-ombudsman-soudni-znalci-nici-lidske-zivoty>

⁶⁹ DAVID, Ludvík. § 127 [Znalecký posudek]. In: DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 584.

I přesto, že je nemožné, aby soudy posuzovaly odborné otázky bez znaleckých posudků, je na druhé straně potřeba, aby znalecké posudky soudy hodnotily stejně jako všechny ostatní důkazy. Při hodnocení znaleckého posudku musí soudce přihlídnout k přesvědčivosti a úrovni, s jakou znalec obhájí své závěry⁷⁰. Tento názor zastává i judikatura Nejvyššího soudu ČR. Dle názoru Nejvyššího soudu ČR, soud „nemůže přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů znalce, neboť k tomu soudci nemají odborné znalosti anebo je nemají v takové míře, aby mohli toto přezkoumání zodpovědně učinit. To však neznamená, že je soud vázán znaleckým posudkem, že jej musí bez dalšího převzít.“ Pokud by soud shledal pochybnosti ve věcné správnosti vypracovaného znaleckého posudku „nemůže jej nahradit vlastním názorem, nýbrž musí znalci uložit, aby podal vysvětlení, posudek doplnil nebo jinak odstranil jeho nedostatky, popřípadě aby vypracoval nový posudek, nebo musí ustanovit jiného znalce, aby věc znovu posoudil a vyjádřil se ke správnosti již podaného posudku⁷¹“.

Jako poslední příklad důkazního prostředku uvedu důkaz listinou, který upravuje ustanovení § 129 OSŘ. Ačkoliv zákon hovoří o listině, není vyloučeno, aby tento důkazní prostředek měl elektronickou podobu. Ustanovení zákona se nevztahuje na listiny, jež nejsou písemností a na listiny, jež nelze předložit. Jedná se především o geometrické plány nebo fotografie. Jelikož se tedy nejedná o listinné důkazy, bude způsob jejich provedení odlišný. Důkaz listinou se provádí tak, že se listina přečte nebo je účastníkům předložena k nahlédnutí. Pokud účastník navrhne důkaz listinou, je potřeba, aby ji ke svému návrhu předložil⁷². Pokud jí ovšem účastník nedisponuje, je potřeba využít tzv. ediční povinnosti, kterou zakotvuje ustanovení § 129 odst. 2 OSŘ, které uvádí „předseda senátu může uložit tomu, kdo má listinu potřebnou k důkazu, aby ji předložil, nebo ji opatří sám od jiného soudu, orgánu nebo právnické osoby.“

U listin je podstatné jejich rozlišování na veřejné a soukromé. Definicí veřejné listiny najdeme v ustanovení § 567 NOZ, který uvádí: „veřejná listina je listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina, kterou za veřejnou listinu prohlásí zákon; to neplatí, pokud trpí takovými vadami, že se na

---

⁷⁰ JIRSA, Jaromír; DOLEŽAL, Marek; VANČUROVÁ, Kateřina a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 351.

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 4930/2009 ze dne 12. 5. 2010.

⁷² HROMADA, Miroslav. Důkaz listinou. In: ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 222-223.

ni hledí, jako by veřejnou listinou nebyla.“ Na rozdíl od listin soukromých, platí u veřejných listin vyvratitelná právní domněnka o jejich pravosti. Účastníku, proti kterému svědčí, tedy nestačí, aby pouze popřel její pravost, ale je zapotřebí, aby k tomu podal dostačující důkazy.

Oproti tomu u soukromé listiny stačí popřít její pravost. Dle ustanovení § 565 NOZ *„je na každém, kdo se dovolává soukromé listiny, aby dokázal její pravost a správnost.“* Pokud tedy dojde k popření pravosti soukromé listiny, leží důkazní břemeno na účastníkovi, který ze skutečností obsažených v listině vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky⁷³. Pokud se tedy účastníkovi nepovede prokázat pravost této soukromé listiny, nese s tím spojené procesně nepříznivé následky⁷⁴. Definici soukromé listiny v zákoně nenajdeme, na základě argumentu *a contrario* však za soukromou listinu považujeme tu, která není listinou veřejnou. Lze tedy uzavřít, že *„ten, kdo se dovolává soukromé listiny (roz.: skutečnosti, v ní zachycené), musí přinést důkazy o tom, že jednala osoba, která je jako jednáající v listině uvedena, a dále o tom, že obsah listiny je v souladu s tím, co jednáající osoba zamýšlela, tj. že je v souladu s její vůlí.“*⁷⁵

Rozlišování listin na veřejné a soukromé je podstatné v situaci, kdy *„ve sporném řízení budou jako důkaz předloženy soukromá a veřejná listina, které si navzájem odporují. Zde se v plné míře projeví vyšší důkazní síla veřejné listiny a důkazní břemeno ponese ten, kdo bude tvrdit skutečnosti, které jsou s veřejnou listinou v rozporu.“*⁷⁶ Jedná se o výjimku z výše uvedené zásady volného hodnocení důkazů, neboť veřejné listině je ustanovením § 134 OSŘ přiznána vyšší důkazní síla než listině soukromé.

---

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 617/99 ze dne 9. 10. 2000.

⁷⁴ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 3 Cdon 1031/96 ze dne 17. 4. 1996.

⁷⁵ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Soukromá listina a veřejná listina. *Právní prostor* [online]. 2015, [cit 2. prosince 2020]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-noz-soukroma-listina-a-verejna-listina>

⁷⁶ KLEIN, Šimon. Veřejné listiny a jejich důkazní síla. *Ad Notam* [online]. 2014, [cit 2. prosince 2020]. Dostupné na https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_154-verejne-listiny-a-jejich-dukazni-sila

3 Obecná úprava důkazního břemene

Institut důkazního břemene byl používán již ve starém Římě⁷⁷. Nicméně až do konce 19. století bylo důkazní břemeno chápáno, jakožto povinnost, kdy strana sporu musí navrhnout důkaz k prokázání určité právní skutečnosti. Toto chápání důkazního břemene označujeme dnes jako tzv. subjektivní důkazní břemeno. K odlišnému chápání došlo až ke konci 19. století, kdy vyjadřovalo, které straně jde k tíži neobjasnění určitého znaku skutkové podstaty. Dnes ho označujeme jako tzv. objektivní důkazní břemeno. V následujícím století pak bylo doplněno o poznatek, že je potřeba právních norem, které důkazní břemeno upravují⁷⁸.

Dnes je institut důkazního břemene považován, vedle míry důkazu a volného hodnocení důkazů, za jeden z hlavních pilířů občanského soudního řízení. V českém právním řádě není konkrétní právní norma, která by problematiku důkazního břemene upravovala, je tudíž potřeba jeho pravidla vyvodit z ustanovení občanského soudního řádu, a to zejména z ustanovení §79 odst. 1 a 2, podle kterých musejí být v návrhu vylíčeny rozhodující skutečnosti a označeny důkazy a dále z ustanovení § 120 OSŘ, které uvádí, že „účastníci jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení.“

Legální definici pojmu „důkazní břemeno“ tedy v českém právním řádě nenajdeme. Ohledně definice tohoto pojmu nepanuje shoda ani mezi jednotlivými autory, neboť jde o pojem složitý, který je vnitřně diferenciováný. Například Macur upozorňuje, že v průběhu civilního procesu má důkazní břemeno různé aspekty, když uvádí, že „na začátku procesu vzniká především otázka, která z procesních stran má dokázat určité skutkové okolnosti; v konečné fázi řízení je to zase otázka, kdo má nést důsledky nedokázaných skutkových tvrzení.“⁷⁹

Obecně ho lze chápat jako úpravu procesní odpovědnosti, že rozhodné skutečnosti ve sporu zůstanou neobjasněny. Shodně se vyjádřil ve svém rozsudku i Nejvyšší soud ČR, když uvedl, že: „důkazním břemenem se rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení nebyla prokázána jeho tvrzení a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch.“⁸⁰ Podle

---

⁷⁷ Z latinského překladu „onus probationis“.

⁷⁸ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 16-17.

⁷⁹ MACUR, Josef. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 8.

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 23 Odo 1722/2006 ze dne 20. 1. 2009.

Nejvyššího soudu ČR také „závěr o tom, že účastník neunesl důkazní břemeno, lze učinit jen tehdy, jestliže soud řádně a úplně provedl všechny důkazy, které účastník označil k prokázání svého tvrzení.“⁸¹ Podle judikatury Nejvyššího soudu ČR tedy účastník neunesl důkazní břemeno, jestliže zhodnocení provedených důkazů „neumožňuje soudu přijmout závěr ani o pravdivosti tvrzení účastníka a ani o tom, že by bylo nepravdivé.“⁸²

Pro civilní soudní řízení je typické, že strany sporu jsou povinny navrhnout důkazy k prokázání svých tvrzení a unést důkazní břemeno. Ta strana občanskoprávního soudního sporu, která není schopna důkazní břemeno unést, nemůže ve sporu uspět. Shodně se ke smyslu institutu důkazního břemene vyjadřuje i Nejvyšší soud ČR, který uvedl „smyslem důkazního břemene, které je institutem procesního práva, je umožnit soudu vydat rozhodnutí i v těch případech, kdy určitá skutečnost nebyla, popř. ani nemohla být, prokázána. V takovýchto případech soud musí rozhodnout v neprospěch toho účastníka, v jehož zájmu bylo tvrzenou skutečnost prokázat.“⁸³

Obecně platí, že „důkazní břemeno ohledně určitých skutečností leží na tom účastníku řízení, který z existence těchto skutečností vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky; jde o toho účastníka, který existenci těchto skutečností také tvrdí.“⁸⁴ Obvykle je důkazním břemenem zatížen žalobce, nicméně, jak bude uvedeno dále, může v určitých případech dojít k tzv. obrácení či přenesení důkazního břemene na protistranu, tedy stranu žalovanou.

V literatuře se také nezdá se setkáváme s problémem, zda je důkazní břemeno institutem hmotného či procesního práva, popřípadě zda se jedná o tzv. smíšený institut. Ve prospěch pro zařazení tohoto institutu do hmotného práva hovoří především fakt, že se institut důkazního břemene vyvozuje z hmotněprávních skutečností či je přímo součástí hmotného práva. V současnosti ovšem převažuje názor, se kterým se sama ztotožňují a na tomto předpokladu stojí i tato práce, a to, že je institut důkazního břemene řazen do práva procesního, i když jeho úpravu najdeme i v právu hmotném. Důkazní břemeno má totiž svůj význam pouze tam, kde probíhá dokazování, a to má smysl jen tam, kde do daného právního

---

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 408/2003 ze dne 7. 8. 2003.

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 762/2001 ze dne 28. 2. 2002.

⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 1193/2004 ze dne 26. 5. 2005.

⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 2675/2006 ze dne 8. 8. 2007.

vztahu vstupuje soud, který spor autoritativně rozhodne. Tedy tam, kde působí právo procesní⁸⁵.

3.1 Břemeno tvrzení

Se samotným pojmem důkazního břemene je spjat pojem břemena tvrzení, jelikož ve sporném řízení je na stranách, aby právně významné skutečnosti byly součástí jejich přednesů. Pokud ani jedna ze stran takovou skutečnost neuvede a ta zároveň ani nevyjde najevo v průběhu řízení, nebude tato skutečnost předmětem dokazování. Z judikatury Nejvyššího soudu ČR plyne, že „žalobce musí v žalobě uvést takové skutečnosti, kterými vylicí skutek (skutkový děj), na jehož základě uplatňuje svůj nárok, a to v takovém rozsahu, který umožňuje jeho jednoznačnou individualizaci, tedy vymezit předmět řízení po skutkové stránce. Vylicením rozhodujících skutečností v žalobě plní žalobce též svoji povinnost tvrzení, uloženou mu ustanovením § 101 odst. 1 písm. a) o.s.ř.⁸⁶“ Lavický uvádí, že je v této souvislosti nutno stanovit „kdo má skutkové přednesy učinit, jak mají být konkrétní a jak má soud rozhodnout, nebudou-li skutkové přednesy učiněny vůbec nebo zůstanou-li nedostatečně substancované.⁸⁷“ Smysl existence břemene tvrzení „je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí věci, pro nečinnost účastníků (...) nemohla být prokázána, neboť vůbec nebyla účastníky tvrzena.⁸⁸“

Podle věcného záměru civilního řádu soudního bude stranám soudního sporu výslovně uloženo, aby jejich skutkové přednesy byly úplné, určité a pravdivé⁸⁹, čímž dochází *de facto* k obnovení povinnosti pravdivosti, jejíž právní úprava byla z občanského soudního řádu vypuštěna na začátku tisíciletí. Tato povinnost má dvě strany svého vymezení, a to pozitivní a negativní. „Pozitivní stránka se projevuje tím, že strany jsou povinny přednést všechny pro rozhodnutí podstatné skutečnosti a žádné nezamlčovat. Negativní stránka zakazuje stranám uvádět vědomě nepravdu o rozhodných skutečnostech. Důsledkem toho je rovněž zákaz popírání skutkových tvrzení odpůrce, jestliže je straně známa jejich

---

⁸⁵ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 5. aktualizované vydání doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2008, s. 277-278.

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 370/2002 ze dne 15. 10. 2002.

⁸⁷ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 75.

⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 31 Cdo 619/2011 ze dne 20. 6. 2012.

⁸⁹ Viz bod 147 věcného záměru civilního řádu soudního, jež zní „každá ze stran je povinna uvést skutkové přednesy, o něž opírá svůj návrh, úplně, určité a pravdivě, nabídnout důkazní prostředky ke svým tvrzením, určitě se vyjádřit ke skutkovým přednesům protistrany a k jí nabídnutým důkazním prostředkům.“

pravdivost.⁹⁰“ Na rozdíl od sporného řízení, není v nesporném řízení, dle ustanovení § 20 odst. 1 ZŘS, soudce přednesy účastníků omezen, a tudíž je oprávněn provádět dokazování i k těm významným skutečnostem, které nikdo z účastníků neuvedl. Z výše uvedeného je tedy patrné, že břemeno tvrzení lze uplatňovat pouze ve sporném řízení, které je ovládáno zásadou projednací.

Stejně jako u důkazního břemene dělíme břemeno tvrzení na objektivní a subjektivní a také na abstraktní a konkrétní, které je často také nazýváno jako břemeno substancování. Jak bude dále uvedeno, zvláštním případem konkrétního břemene tvrzení je sekundární břemeno tvrzení. Existuje ovšem i takový názor, že břemeno tvrzení vůbec neexistuje. Tento názor zastává Musielak, podle kterého je podstatné, co strany uvedly a nikoliv, co strany neuvedly, to by nemělo být bráno v potaz. Právní normy, jež by tedy břemeno tvrzení upravovaly, nemohou existovat⁹¹. Mimo to existuje také názor, že se břemeno důkazní s břemenem tvrzení nemusí překrývat. V praxi k tomu ovšem nedochází, a to především z toho důvodu, že v právním řádě nenajdeme normy, jež by zvláště upravovaly břemeno tvrzení. Tyto normy jsou již součástí normy, jež upravují břemeno důkazní.

Ačkoliv je břemeno tvrzení upraveno stejně jako důkazní břemeno, při přenesení důkazního břemene tato úprava již nespadá vjedno. Břemeno tvrzení určuje, jaká tvrzení musí procesní strana učinit, aby se vyhnula nepříznivým procesním následkům. Břemeno tvrzení zatěžuje tu ze stran, jejíž návrh bez daného tvrzení zůstane bez výsledku. Toto břemeno ovšem není nijak vynutitelné⁹².

3.1.1 Objektivní břemeno tvrzení

Pokud dojde k situaci, že nebyly učiněny žádné nebo dostačující skutkové přednesy, objektivní břemeno tvrzení vyjadřuje, jak má soud rozhodnout. Jedná se například o případ, kdy určitá skutečnost vyšla najevo ze spontánní svědecké výpovědi. Autoři objektivní břemeno tvrzení pokládají za důležitější než subjektivní břemeno tvrzení⁹³. Podstatné pro soud dle ustanovení § 132 OSŘ je, zda

---

⁹⁰ LAVICKÝ, Petr a kol. Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 1-2, s. 11-21.

⁹¹ MUSIELAK, Hans-Joachim. *Die Grundlagen der Beweislast im Zivilprozess*. Berlín: Walter de Gruyter, 1975, s. 51.

⁹² MACUR, Josef. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 53-55.

⁹³ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 76.

byly skutkové přednesy učiněny, nikoliv fakt, zda je učinila strana zatížená břemenem tvrzení či strana druhá.

Vzhledem ke skutečnosti, že soud dle ustanovení § 118a občanského soudního řádu poučuje účastníky řízení o doplnění chybějících či neúplných rozhodných přednesů, dochází v praxi k rozsudkům, které spočívají na břemenu tvrzení minimálně, a to například u platebních rozkazů, popřípadě u rozsudků pro zmeškání. Na základě ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ bude soudem vydán rozsudek pro zmeškání pouze v tom případě, že žalobce uvede v žalobě tvrzení o skutkových okolnostech. Velmi podobné je to i v případě ustanovení § 172 odst. 1 OSŘ, které říká „soud může i bez výslovné žádosti žalobce a bez slyšení žalovaného vydat platební rozkaz, je-li v žalobě uplatněno právo na zaplacení peněžité částky a vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností uvedených žalobcem.“ V obou případech by nebylo možno vyhovět žalobci, pokud by nešlo z žalobních tvrzení posoudit naplnění znaků skutkové podstaty právní normy, jež zakládají žalobcům uplatňovaný nárok. V prvním případě by ovšem soud žalobu zamítl, zatímco v případě druhém by nevydal platební rozkaz⁹⁴.

3.1.2 Subjektivní břemeno tvrzení

Pro subjektivní břemeno tvrzení je charakteristické, že dělí tvrzení podstatných skutkových okolností mezi procesní strany. Na jedné straně musí žalobce přednést skutečnosti, jež zakládají nárok nebo uplatňované právo, na straně druhé pak žalovaný dokládá skutečnosti, jež zabraňují uplatnění jeho nároku nebo po vzniku nároku vedly k jeho zániku. Pokud jedna z procesních stran svou povinnost unést břemeno tvrzení nesplní, vede tato skutečnost k neúspěchu v daném soudním sporu⁹⁵.

Podle Lavického platí, že subjektivní břemeno tvrzení nese ta strana, jež je zatížena důkazním břemenem objektivním. Nicméně dle judikatury Nejvyššího soudu ČR by to mělo být přesně naopak, když uvádí, že „rozsah důkazní povinnosti je ve sporném řízení zásadně určen rozsahem povinnosti tvrdit skutečnosti, neboť aby mohl účastník nějakou skutečnost prokázat, musí ji nejdříve tvrdit.“⁹⁶ Je nesporné, že předmětem dokazování mohou být pouze ty skutečnosti, jež byly

⁹⁴ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 77.

⁹⁵ MACUR, Josef. *Dělení důkazního břemena v civilním soudním sporu*. Brno: Masarykova univerzita, 1996, s. 7.

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 31 Cdo 619/2011 ze dne 20. 6. 2012.

jednotlivými stranami učiněny během řízení nebo které v průběhu řízení vyšly najevo⁹⁷. Osobně se ale přikláním k názoru Lavického, neboť to, jaké skutkové přednesy činí jaká ze stran, vyvozujeme z obecných pravidel dělení důkazního břemene objektivního a nikoliv opačně, jak bylo Nejvyšším soudem ČR chybně uvedeno.

Subjektivní břemeno tvrzení tedy dělí tvrzení skutkových okolností mezi oběma účastníky řízení. Žalobce musí uvést skutečnosti, jež zakládají uplatňované právo či nárok. Oproti tomu žalovaný musí přednést skutečnosti, jež zabraňují vzniku žalobcova nároku, popřípadě způsobily jeho zánik. Pokud procesní strana nebude dané subjektivní břemeno tvrzení respektovat, ponese nepříznivé následky, které spočívají v neúspěchu ve sporu⁹⁸.

Subjektivní břemeno tvrzení bývá také označováno jako tzv. abstraktní břemeno tvrzení, čímž je vyjádřeno, že není závislé na dané procesní situaci. Na rozdíl od toho, konkrétní břemeno tvrzení „*vyjadřuje, jak konkrétní musí být skutkové přednesy strany právě s ohledem na vyjádření její protistrany, a to bez ohledu na rozdělení objektivního důkazního břemena.*“⁹⁹

---

⁹⁷ Viz ustanovení § 132 občanského soudního řádu.

⁹⁸ MACUR, Josef. *Dělení důkazního břemena v civilním soudním sporu*. Brno: Masarykova univerzita, 1996, s. 7.

⁹⁹ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 81.

3.2 Právní instituty související s důkazním břemenem

Jak již bylo uvedeno výše, institut důkazního břemene je spolu s mírou důkazů a volným hodnocením důkazů považován za jeden z hlavních pilířů občanského soudního řízení. K tomu, aby tedy bylo možné důkazní břemeno vymezit, je nutné si jednotlivé pojmy definovat a určit tak rozdíly mezi nimi.

Jak již bylo zmíněno, zásada volného hodnocení důkazů je jedním z předpokladů moderního civilního procesu. Dříve byl proces ovládán tzv. zásadou vázaného hodnocení důkazů neboli zásadou zákonné teorie důkazní. Ta spočívala v tom, že procesní předpis soudci stanovoval, jaký důkaz lze považovat za úspěšně podaný bez ohledu na jeho vnitřní přesvědčení¹⁰⁰. Dnes je zásada volného hodnocení důkazů přímo zakotvena v ustanovení § 132 OSŘ, které říká: „*Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.*“

Podle Macura je na soudci, „*aby si volně utvořil své vnitřní přesvědčení o pravdivosti či nepravdivosti skutkových tvrzení stran, resp. o existenci či neexistenci sporných skutkových okolností.*“¹⁰¹ Neexistuje tedy žádná právní norma, která by soudci ukládala, jaká důkazní síla má být přiznána jednotlivým provedeným důkazním prostředkům. O definici této zásady se pokusil Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 19. května 2010, kdy uvedl, že se jedná o „*myšlenkovou činnost soudu, kterou je provedeným důkazům přisuzována hodnota závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí, hodnota zákonnosti, hodnota pravdivosti, popřípadě hodnota věrohodnosti.*“¹⁰²

Se zásadou volného hodnocení důkazů je spjata tzv. míra důkazu, která je chápána jako obecné právní pravidlo. Míra důkazu určuje, kdy je důkaz úspěšně podán, neboli kdy lze předmětnou skutečnost považovat za prokázanou. Soudce musí volným hodnocením důkazů dojít k závěru, zda bylo obecné míry důkazu dosaženo. Pokud nedojde k dosažení této pomyslné míry, bere se daná skutečnost za neprokázanou a soudce musí rozhodnout podle pravidel objektivního důkazního

¹⁰⁰ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 21.

¹⁰¹ MACUR, Josef. Zájem stran na vysvětlení skutkového stavu v civilním soudním řízení. *Bulletin advokacie*, 1999, č. 2, s. 11.

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 33 Cdo 2441/2008 ze dne 19. 5. 2010.

břemene¹⁰³. V roce 2014 se k otázce míry důkazu vyjádřil i Nejvyšší soud ČR, když judikoval, že „skutečnost prokazovanou pouze nepřímými důkazy lze mít za prokázanou, jestliže na základě výsledků hodnocení těchto důkazů lze bez rozumných pochybností nabýt jistoty (přesvědčení) o tom, že se tato skutečnost opravdu stala (že je pravdivá); nestačí, lze-li usuzovat pouze na možnost její pravdivosti (na její pravděpodobnost).¹⁰⁴“

Z výše uvedeného je tedy patrné, že pojmy hodnocení důkazů, míra důkazu a důkazní břemeno jsou pojmy spolu související, nicméně je třeba je od sebe navzájem odlišovat.

Mimo to, je také třeba od pojmu důkazní břemeno odlišovat i tzv. povinnost tvrzení a tzv. důkazní povinnost. K povinnosti se obecně vyjadřuje například Knappová, která o ni hovoří jako o vztahu, který je realizován lidským vědomím a vůlí, a to jak individuální neboli subjektivní povinností, tak i společenské, kdy je povinnost chápána jako součást normy objektivního práva¹⁰⁵. Rozdíl mezi povinností tvrzení a důkazní povinností je v tom, že pokud má účastník řízení povinnost tvrzení, je nutné, aby uvedl skutečnosti významné pro samotné rozhodnutí. U důkazní povinnosti je pak povinný navrhnout, označit či předložit důkazy k prokázání konkrétní skutečnosti¹⁰⁶. Z podstaty věci tedy vyplývá, že důkazní břemeno je pojmem abstraktním a je odvozeno od důkazní povinnosti. Problémem je, že současná právní úprava mezi jednotlivými pojmy nikterak výrazně nerozlišuje, a tak jsou snadno zaměnitelné, i když je mezi nimi hned několik rozdílů. Nejpodstatnějším z rozdílů je, že procesní strana, která nerespektuje důkazní břemeno, neporušuje žádnou z procesních povinností. Pokud ho strana nerespektuje, dochází pouze k poškození vlastních zájmů, když dojde k jejímu neúspěchu ve sporu. Pokud se tedy účastník ocitne bez svého zavinění v důkazní nouzi, nemůže být za tuto skutečnost nijak sankcionován. Není zde potřeba zavinění. Oproti tomu, pokud procesní strana zaviněně nesplní svou důkazní povinnost, poruší tím právo a je povinna snášet sankce¹⁰⁷.

¹⁰³ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 22.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 2682/2013 ze dne 26. 6. 2014.

¹⁰⁵ KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 41.

¹⁰⁶ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: Řízení nalézací*. 7. aktualizované vydání a doplněné vydání. Praha: Linde, 2014., s. 247.

¹⁰⁷ MACUR, Josef. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu procesním*. Brno: Masarykova univerzita, 1991, s. 34-39.

3.3 Dělení důkazního břemene

Dnešní civilní proces umožňuje stranám, aby si svobodně volily a uplatňovaly různé prostředky soudní ochrany, zároveň mohou strany předmětem řízení disponovat a v neposlední řadě mohou taktéž do jisté míry ovlivňovat průběh celého dokazování. Zásada dispoziční a projednací jim tak na jedné straně umožňuje určitou svobodu, na straně druhé se tím zvyšují nároky na odpovědnost procesních stran při výběru procesních prostředků a celkově na jejich informovanost. Je potřeba si předně říci, že mnoho institutů civilního práva procesního je upraveno pouze okrajově, a to včetně samotného dokazování a s ním souvisejícím institutem důkazního břemene, jejichž podrobnější úpravu je tedy potřeba vyvodit na základě teorie či soudní judikatury¹⁰⁸.

Díky dělení důkazního břemene můžeme určit, jaká z procesních stran ponese nepříznivé následky, jež jsou spojeny s objektivním či subjektivním důkazním břemenem. Ačkoliv je slovní spojení „dělení důkazního břemene“ běžně v praxi i teorii používáno, mnoho autorů ho považuje za nevhodné, neboť může dojít k mylnému přesvědčení, že se jedná o předem určený neměnný soubor skutečností, jež je nutno prokázat a v řízení před soudem bude pouze stanoveno, jaké skutečnosti prokazuje žalobce a jaké žalovaný¹⁰⁹. Dle mého názoru se nicméně jedná o pojem pro právní praxi dostačující, neboť ze samotného pojmu striktní rozložení důkazního břemene mezi strany nevyplývá a obecné povědomí o jeho dělení musí mít každý, kdo se právní praxi věnuje.

Svůj původ má dělení důkazního břemene již ve starém Římě, kde bylo zprvu postaveno na konkrétních procesních formulích. Později však bylo podstatné uvážení soudu, což vedlo k nejistotě jednotlivých stran. Z této koncepce později vycházely teorie další, příkladem může být tzv. negativní teorie dělení důkazního břemene, teorie trvání či Leonhardova teorie prokazatelnosti. V současnosti jsou ovšem tyto teorie již překonané, pokud bychom totiž důkazní břemeno dělili dle volné úvahy soudce, jednalo by se o rozpor se zásadou rovnosti, jelikož by jednotliví soudci mohli v obdobných věcech uplatňovat jiná hlediska ohledně dělení důkazního břemene, čímž by docházelo ke zvýhodnění jedné ze stran

---

¹⁰⁸ MACUR, Josef. *Dělení důkazního břemene v civilním soudním sporu*. Brno: Masarykova univerzita, 1996, s. 7.

¹⁰⁹ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 129, srov. MACUR, Josef. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 36-36.

sporu¹¹⁰. Samotné zakotvení této zásady je pak upraveno v článku 96 odst. 1 Ústavy ČR, který uvádí, že „všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva“ nebo také v článku 37 odst. 3 LZPS, který zní: „všichni účastníci jsou si v řízení rovni“ a dále pak v ustanovení § 18 odst. 1 OSŘ, které v souladu s nimi říká, že „účastníci mají v občanském soudním řízení rovné postavení. Mají právo jednat před soudem ve své mateřštině. Soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv“.

Dělení důkazního břemene je upraveno pomocí abstraktních pravidel. Výjimku představuje například ustanovení § 4 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „zákon o obchodních korporacích“), ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje: „Dává-li tento zákon společníkovi obchodní korporace možnost domáhat se za ni nebo proti ní nějakého práva, nese povinná osoba důkazní břemeno o tom, že se protiprávního jednání nedopustila, ledaže soud rozhodne, že to po ní nelze spravedlivě požadovat.“ Z této právní úpravy je patrné, že zákonodárce nechává na soudcovském uvážení, aby rozhodl podle okolností konkrétního případu. Důkazní břemeno tedy může nést druhá strana, oproti obecné právní úpravě.

3.3.1 Pravidla dělení důkazního břemene

Obecně v českém právním řádě nikde nenalezneme právní předpis, jehož ustanovení by výslovně vymezovalo základní pravidlo dělení důkazního břemene. I přestože jeho psaná podoba v právním řádě chybí, je jeho existence přiznána jakožto nepsaného právního pravidla. Tuto existenci potvrzují i speciální zákonná pravidla jeho dělení, vyvratitelné domněnky či komparativní poznatky¹¹¹. Ostatně v kontinentálním právním systému nejde o nic ojedinělého. Tento názor je ostatně potvrzen i Ústavním soudem ČR, který ve svém nálezu výslovně potvrzuje existenci nepsaných obecných právních pravidel¹¹².

V průběhu let se ohledně pravidel o uplatnění důkazního břemene vyvinulo mnoho koncepcí. Tyto koncepce se snažily o co nejkomplexnější uchopení celé problematiky dělení důkazního břemene. Za nejužívanější teorii považujeme tzv.

---

¹¹⁰ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 130.

¹¹¹ Tamtéž, s. 142.

¹¹² Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 33/97 ze dne 17. 12. 1997.

teorii prokazování skutečností právo zakládajících a vylučujících, kterou najdeme v ustanovení § 120 odst. 1 OSŘ¹¹³. Z tohoto ustanovení vyplývá pro účastníky povinnost tvrzení a důkazní povinnost. Na základě povinnosti tvrzení je potřebné uvést všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí. Zatímco na základě povinnosti důkazní je potřeba označit důkazní prostředky k prokázání daných skutečností. Navrhování důkazů pak obsahuje mimo označení důkazů i návrh konkrétních důkazních prostředků. Výběr skutečností, které mají být prokázány, provádí soud, přičemž „výběr je determinován obsahem právní normy, pod níž má být tvrzená a následně prokázána (či nikoli) skutečnost podřazena.“¹¹⁴

Pokud žalobce svou povinnost splní, je na žalovaném, aby prokázal opak. Zároveň dle ustanovení § 6 OSŘ platí, že účastníci skutečnosti prokazují se spolehlivou jistotou. V povinnosti postavit skutečnost najisto je pak uplatněna tzv. teorie úplného skutkového stavu. Jak bude uvedeno dále v této práci, v určitých případech je možné přenést důkazní břemeno na protistranu v případě, že by prokázání dané skutečnosti účastníka neúnosně zatížilo.

Tyto teorie jsou pak doplněny logickými principy, příkladem je přechod důkazního břemene na protistranu v případě jejího zaviněného znemožnění provedení důkazu. Zde platí pravidlo, že nepřechází celé důkazní břemeno, nýbrž jen ve vztahu ke skutečnosti, která zmařeným důkazem měla být zjištěna¹¹⁵.

V dnešní době je v praxi nejvíce využívanou teorií tzv. teorie analýzy norem neboli Rosenbergova normová teorie. Podle Rosenberga je důkazní břemeno děleno tak, že každá z procesních stran je zatížena důkazním břemenem ohledně skutkových předpokladů jí příznivé právní normy¹¹⁶. Tato teorie dnes platí s jistými modifikacemi.

To potvrzuje ve svých rozhodnutích i Nejvyšší soud ČR, jako příklad lze uvést rozsudek z roku 2013, kdy Nejvyšší soud ČR konstatoval „základní pravidlo dělení důkazního břemene vycházející z této teorie stanoví, že procesní strana, jejíhož procesního cíle nelze dosáhnout bez použití určité právní normy, nese břemeno tvrzení i břemeno důkazní ohledně splnění skutkových předpokladů

---

¹¹³ „Účastníci jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede.“

¹¹⁴ DAVID, Ludvík. § 120 [Důkazní povinnost], In: DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 559-560.

¹¹⁵ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009, s. 37.

¹¹⁶ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 144.

*uplatnění této normy. Každá strana má proto dokázat skutkové předpoklady právní normy, která je této straně příznivá.*¹¹⁷“ Nezřídka ovšem ze strany soudů dochází i ke špatné formulaci dělení důkazního břemene, s níž nelze beze zbytku souhlasit. Tuto formulaci najdeme například v nálezu Ústavního soudu ČR, který uvedl „*důkazní břemeno tíží toho, kdo rozhodné skutečnosti tvrdí.*“¹¹⁸

Pro úplnost Lavický ve své publikaci uvádí, že ve skutečnosti neplatí, že by důkazní břemeno tížilo stranu, jež tvrdí rozhodné skutečnosti, ale naopak je na procesní straně, jež je zatížena důkazním břemenem, aby tvrdila rozhodné skutečnosti odpovídající skutkovým znakům jí příznivé právní normy. Svůj názor pak demonstruje na konkrétním příkladu, když uvádí, že pokud by došlo k situaci, že by strana neučinila vůbec žádný přednes, nenesla by tím pádem ani podle výše uvedené teorie důkazní břemeno, jelikož nic netvrdila¹¹⁹.

Samotná literatura výše uvedené základní pravidlo dělení důkazního břemene nepovažuje za samozřejmé. Pokud jde o zásadu projednací, je zde určeno pouze to, že procesní strany musí do řízení uvést rozhodné skutečnosti a k nim důkazní návrhy. Zásada projednací spočívá na vzájemném odporu dvou stran, jež usilují o dosažení opačného výsledku řízení. Přenesení odpovědnosti za objasnění skutkového stavu na strany pak značí využití „*kontradiktorního postavení stran a protichůdných zájmů, které strany v řízení sledují; jestliže jedna strana přednese určité tvrzení, které její odpůrce považuje za nepravdivé, lze se zásadně spolehnout na to, že je ve svém vlastním zájmu popře, doplní či jinak uvede na pravou míru.*“ Zcela stejné je to i u základního pravidla dělení důkazního břemene, neboť je zde také využito zájmu každé z procesních stran. Zároveň je ovšem potřeba dodat, že objektivní důkazní břemeno je využíváno i v nesporných řízeních, které jsou, jak již bylo uvedeno výše, ovládána zásadou vyšetřovací. U těchto řízení zpravidla účastníci nejsou vzájemní odpůrci a tyto řízení mohou mít rovněž pouze jednoho účastníka, který ani nemusí mít zájem na objasnění skutkového stavu. Příkladem může být řízení o svéprávnosti, jež je upraveno v ustanovení § 34 a následujícího ZŘS. U těchto typů řízení pak pravidla dělení důkazního břemene vedou k ochraně existujícího právního stavu, a tudíž „*ten, kdo uplatňuje nějaký právní následek, usiluje o změnu tohoto stavu, a ocitá se tak v postavení útočníka. (...) Žalobce coby*

¹¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 3108/2010 ze dne 26. 2. 2013.

¹¹⁸ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 3559/15 ze dne 7. 6. 2016.

¹¹⁹ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 145.

útočník musí prokázat existenci skutečností, které zakládají jím uplatňovaný právní následek.“ Logicky tedy, pokud tyto skutečnosti neprokáže, je dosavadní právní stav neměnný a pravidla důkazního břemena tuto neměnnost chrání¹²⁰.

3.3.2 Objektivní a subjektivní důkazní břemeno

V každém řízení může dojít tzv. stavu *non liquet*, při kterém dojde k tomu, že skutečnosti, se kterými jsou spojeny právní následky, zůstanou neobjasněny i po provedeném dokazování a hodnocení důkazů. V takovém případě dojde k situaci, kdy soudce nemůže dojít k závěru, zda daná skutečnost existuje či nikoliv. Soudce tedy nenabyl vnitřního přesvědčení, jež by odpovídalo požadované míře důkazu. K tomuto stavu dochází bez ohledu na rozsah samotného provedeného dokazování, neboť u soudce nemusí dojít k vnitřnímu přesvědčení ohledně předkládaných skutečností. Vnitřní přesvědčení soudce totiž musí dosáhnout hranice, jež vychází z míry důkazu, pokud je nižší, jedná se o tzv. stav *non liquet*. Jak uvádí Lavický „*situace non liquet se týká pouze skutkového stavu. Lze o něm uvažovat u skutečností, které jsou právně významné pro posouzení věci, a které zároveň vyžadují podání důkazu.*“¹²¹ Z tohoto tedy můžeme vyvodit závěr, že ve sporném řízení tento stav nastane u skutečností, jež jsou mezi stranami sporné, oproti tomu v řízeních nesporných má soud povinnost provést dokazování i u skutečností, jež účastníci učinili shodně. To ostatně vychází i z ustanovení § 20 odst. 1 ZŘS. Z výše uvedeného lze tedy *a contrario* vyvodit, že stav *non liquet* nemůže nastat ohledně právního posouzení věci, neboť zde platí zásada *iura novit curia*.

Otázkou tedy je, jak bude soud postupovat v případě nejasného ustanovení ve smlouvě či v zákoně. Dle mého názoru je soud povinen v těchto případech dané nejasné ustanovení překlenout na základě interpretačních metod. K tomu se již několikrát také vyjádřil Nejvyšší soud ČR. Příkladem může být jeho rozsudek sp. zn. 28 Cdo 1104/2005, ve kterém uvádí „*posouzení právních aspektů listinného důkazu nespadá do oblasti skutkových zjištění.*“¹²²

Pokud dojde k situaci, že rozhodné skutečnosti zůstanou neobjasněny, není v žádném případě možné, aby ze strany soudce došlo k odmítnutí vydat rozhodnutí. Došlo by tím totiž k odepření spravedlnosti, a tím by bylo porušeno právo na spravedlivý proces. Tato myšlenka je podpořena i článkem 6 odst. 1 Úmluvy o

¹²⁰ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 149-150.

¹²¹ Tamtéž, 2017, s. 37-38.

¹²² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 1104/2005 ze dne 25. 7. 2007.

ochraně lidských práv a základních svobod, který ve své první větě uvádí: „každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích (...).“ Soud je povinen tzv. překlenout stav *non liquet* a musí rozhodnout, k čemuž mu pomohou právě pravidla objektivního důkazního břemene. Soud musí rozhodnout i v případě, že bude mít o skutkovém stavu pochybnosti.

Shodně se ve své judikatuře vyjadřuje i Nejvyšší soud ČR, který uvedl „*smyslem důkazního břemene je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci, nebyla pro nečinnost účastníka (...) nebo vůbec (objektivně vzato) nemohla být prokázána a kdy tedy výsledky zhodnocení důkazů neumožňují soudu přijmout závěr ani o pravdivosti této skutečnosti, ani o tom, že by tato skutečnost byla nepravdivá (...).*“¹²³

Objektivní důkazní břemeno tedy ukazuje, kdo nese riziko, jež je spojeno s důkazní nouzí. Pokud tedy nastane stav *non liquet*, určuje, v čí prospěch a naopak neprospěch soud rozhodne. Obdobně také „*důkazním břemenem se rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení nebyla prokázána jeho tvrzení a že z toho důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch.*“¹²⁴

Mimo výše uvedeného je nutno podotknout, že na rozdíl od subjektivního důkazního břemene, objektivní důkazní břemeno není vůbec procesním břemenem. Pro procesní břemena je totiž charakteristické, že nutí strany k nějakému jednání, aby se tím vyhnuly nepříznivému následku. S tím se ovšem u objektivního důkazního břemene neseťkáváme, jelikož zde není žádná možnost, aby došlo aktivním jednáním strany k odvrácení nepříznivých následků. Je to logické, neboť neslouží jednotlivým stranám, nýbrž samotnému soudu, kterému ukazuje, jak rozhodnout v případě, že nastane stav *non liquet*. Zajímavý je i fakt, že nijak nesouvisí ani se samotným dokazováním, neboť k jeho uplatnění dochází až po samotném dokazování. Je tedy reakcí na bezvýslednost dokazování¹²⁵.

Ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že pravidla objektivního důkazního břemene mají své využití pouze v řízeních sporných, opak je pravdou.

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 3123/2014 ze dne 29. 4. 2015.

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 3123/2014 ze dne 29. 4. 2015.

¹²⁵ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 47.

Jako příklad uvedu nesporné řízení o rozvod manželství, kdy podle ustanovení § 755 NOZ může být manželství rozvedeno, „*je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.*“ Konkrétně v tomto případě by bylo na manželi, který podal návrh na rozvod manželství, aby tvrdil a dokázal existenci kvalifikovaného rozvratu manželství. Pokud by se ovšem soudu nepodařilo zjistit, zda manželství rozvráceno podle daného ustanovení je či nikoliv, nemůže v takovém případě soud své rozhodnutí založit na zjištěném skutkovém stavu, neboť i po provedeném dokazování není jasné, zda zde existuje či neexistuje skutečnost, jež by odpovídala zákonnému znaku skutkové podstaty. Tento stav lze tedy překlenout pouze za pomoci užití pravidel důkazního břemene, jelikož, jak jsem již uvedla, ze strany soudu nemůže dojít k situaci, že by soud odepřel spravedlnost a ve věci odmítl rozhodnout. V tomto případě tedy dojde k tomu, že pravidla důkazního břemene budou chránit existující právní stav, tedy, že bude zachován *status quo* a manželství bude dále trvat.

Mimo objektivního důkazního břemene známe také subjektivní důkazní břemeno, jež je často v literatuře označováno jako břemeno vedení důkazu, neboť určuje, kdo má navrhnout důkaz k prokázání určité skutečnosti. Jeho rozdělení mezi jednotlivé strany vychází z pravidel dělení objektivního důkazního břemene. Subjektivní důkazní břemeno vede stranu soudního sporu k tomu, aby byla aktivní při navrhování důkazů, jinak by mohlo dojít k neobjasnění skutkového stavu a tudíž k neúspěchu ve sporu. Subjektivnímu důkaznímu břemenu není přikládána taková důležitost, jako břemenu objektivnímu, a to především proto, že je zde soudu umožněno, aby jednotlivé strany v případě potřeby vyzval k doplnění důkazních návrhů nebo, aby k dokazování přistoupil z úřední povinnosti. V odůvodněných případech je také zmírněno uložením tzv. vysvětlovací povinnosti straně nezatížené důkazním břemenem, jelikož podání důkazu bude zjednodušeno součinností protistrany. I když je mu přikládána menší důležitost, neznamená to, že by bylo bezvýznamné. Jeho existence lze využít v situaci, kdy by strana zatížená subjektivním důkazním břemenem neučinila žádný důkazní návrh k prokázání svého tvrzení a ani by nereagovala na výzvu soudu k doplnění důkazu na základě ustanovení § 118a odst. 3 OSŘ, který uvádí: „*zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí*

jej o následcích nesplnění této výzvy.“ Ze strany soudu by v takovém případě nebyl proveden ani případný protidůkaz, jež by byl navržen stranou druhou¹²⁶.

Nejvyšší soud ČR se v tomto ohledu musel vypořádat s otázkou, zda má soud vyzvat stranu k dalším důkazním návrhům v případě, že tak strana zatížená subjektivním důkazním břemenem učinila, nicméně i po provedeném dokazování, důkaz nebyl podán úspěšně. Ve svém rozsudku tedy uvádí, že „z ustanovení § 118a odst. 3 o.s.ř proto mimo jiné vyplývá závěr, že soud poskytne poučení o povinnosti důkazní vždy také tehdy, provede-li ohledně sporného tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nedošlo k jeho prokázání a jestliže proto (z důvodu neunesení důkazního břemene) by účastník nemohl být ve věci úspěšný.¹²⁷“ S tímto názorem se ovšem neztotožňuji, jelikož by došlo k poučovací povinnosti vždy, pokud soudce skutečnost nepovažuje za prokázanou, jak uvádí Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí. Dle mého názoru by tímto mohlo docházet k nekonečnému poskytování poučování o povinnosti důkazní. Zajímavé je, že v případě poučovací povinnosti soudu obecně, se sám Nejvyšší soud ČR k jejímu bezbřehému uplatňování staví zásadně odmítavě. Jako příklad může být uvedeno usnesení Nejvyššího soudu ČR, ve kterém sám zdůrazňuje, že poučovací povinnost soudu není bezbřehá¹²⁸. Mimo to, může ze strany soudu dojít k dokazování z vlastní iniciativy, a to na základě ustanovení § 120 odst. 2 OSŘ¹²⁹.

Jak již bylo uvedeno výše, uplatnění subjektivního důkazního břemene je možné pouze v soudních řízeních, jež jsou ovládána zásadou projednací. V případě zásady vyšetřovací „za objasnění skutkového stavu, potřebného k požadovanému rozhodnutí, nese odpovědnost soud. Nevyklučuje sice povinnost účastníků uvádět rozhodné skutečnosti a nabízet důkazy, ale nespojuje tuto povinnost s procesním břemenem.¹³⁰“ Nicméně je třeba upozornit, že ani jedna z těchto zásad neplatí beze zbytku, to znamená, že ani jedna z těchto zásad se v konkrétní právní úpravě neuplatňuje ve své čisté podobě, ale naopak se projevují v různých modifikacích¹³¹.

¹²⁶ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 51-52.

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 2604/2009 ze dne 29. 7. 2010.

¹²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 909/2003 ze dne 20. 8. 2003.

¹²⁹ „Soud může provést jiné než účastníky navržené důkazy v případech, kdy jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Neoznačí-li účastníci důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení, vychází soud při zjišťování skutkového stavu z důkazů, které byly provedeny.“

¹³⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 56.

¹³¹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 5. aktualizované vydání doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2008, s. 79.

Ke vztahu těchto základních zásad se vyjadřuje i Jauernig, který uvádí, že je podle nich odpovědnost rozdělena mezi jednotlivé strany a soud, a to podle zásady vše, nebo nic. V praxi tedy záleží na zákonodárci, jak moc bude danou zásadu následovat, což je odrazem jeho právněpolitického rozhodnutí¹³².

Stejný názor má i Lavický, když s důrazem na historický vývoj obou zásad uvádí „*projednací zásada se zavedením povinnosti pravdivosti a úplnosti, jakož i materiálním vedením řízení přiblížila k zásadě vyšetřovací, vyšetřovací zásada se naopak důrazem na nezbytnou aktivitu účastníků, vyplývající z jejich povinnosti součinnosti, posunula směrem k projednací zásadě.*“¹³³

3.3.3 Abstraktní a konkrétní důkazní břemeno

Právní teorie i praxe subjektivní důkazní břemeno dále vnitřně diferencuje na tzv. abstraktní a konkrétní důkazní břemeno. Abstraktní subjektivní důkazní břemeno odpovídá břemenu objektivnímu, kdežto břemeno konkrétní je charakteristické přechodem mezi jednotlivými stranami sporu, a zatěžuje tak i stranu, která abstraktní subjektivní břemeno nenese. Povahu konkrétního důkazního břemene lze ukázat na praktickém příkladě. Žalobce uplatní vůči žalovanému nárok na vrácení splatné zápůjčky. Žalovaný v rámci své obrany může tvrdit, že se nejednalo o zápůjčku, nýbrž o dar. V takovém případě pak žalobce musí tvrdit a dokázat skutečnosti, jež odpovídají zákonným skutkovým znakům smlouvy o zápůjčce. Žalovaný však nemusí dokazovat, že se jednalo o dar. Pokud žalobce navrhne důkaz, například výpověď svědka, který potvrdí poskytnutí zápůjčky, může žalovaný dále tvrdit, že se jednalo o dar, ale zároveň musí podat důkaz, že výpověď svědka není pravdivá. I když tedy žalovaný nenese abstraktní subjektivní důkazní břemeno, přechází na něj důkazní břemeno konkrétní ohledně skutečností, jež vylučují či zpochybňují pravdivost podaných důkazů¹³⁴.

Konkrétní důkazní břemeno, oproti břemenu abstraktnímu, je důsledkem konkrétní procesní situace. Určuje, která ze stran sporu, v případě, že soudce již nabyl předběžného přesvědčení, musí učinit důkazní návrh, aby mohla být ve sporu úspěšná. Má dynamickou povahu, neboť mezi stranami přechází z jedné na druhou

¹³² JAUERNIG, Othmar. *Zivilprozessrecht*. 29. vydání. Mnichov: C. H. Beck, 2007, s. 70.

¹³³ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 55.

¹³⁴ MACUR, Josef. *Dělení důkazního břemena v civilním soudním sporu*. Brno: Masarykova univerzita, 1996, s. 8-9.

nezávisle na rozdělení důkazního břemene objektivního. Obecně tedy platí, že byli důkaz podán úspěšně, přejde konkrétní důkazní břemeno na protistranu, která musí podat protidůkaz. Podaří-li se tento podat, konkrétní důkazní břemeno opět přechází na stranu první, tedy na stranu zatíženou objektivním důkazním břemenem¹³⁵. Nezávisí tedy na normách, jež upravují objektivní důkazní břemeno, ale na samotném soudci, respektive na jeho průběžném hodnocení důkazů¹³⁶.

Na závěr je potřeba podotknout, že důkazní břemeno je přímo spjato s břemenem tvrzení. Z jejich podstaty je tudíž patrné, že nelze dojít k situaci, kdy by jedna strana byla zatížena břemen tvrzení a strana druhá břemenem důkazním ohledně jedné skutkové okolnosti. Naopak v soudním řízení musí břemeno tvrzení a důkazní břemeno zatěžovat jednu a tu samou stranu sporu.

---

¹³⁵ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 64-65.

¹³⁶ PRÜTTING, Hanns. *Gegenwartsprobleme der Beweislast*. München: C. H. Beck, 1983, s. 8.

3.4 Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem

Obecně platí, že jsou strany znalé skutkového stavu a mají tudíž dostatek skutkového materiálu. Pokud ovšem dojde k tomu, že některá ze stran nemá dostatek informací, nemusí být schopna plnit své procesní povinnosti. V takovém případě hovoříme o tzv. informačním deficitu, jednou z možností řešení této nastalé situace je institut vysvětlovací povinnosti strany nezatížené důkazním břemenem¹³⁷. Pokud dojde k podstatnému informačnímu deficitu jedné ze stran sporu, zatímco druhá ze stran je monopolní držitelkou potřebných informací, je první ze stran sporu oprávněna žádat vysvětlení od strany druhé. Pokud by právní řád neznal institut vysvětlovací povinnosti strany nezatížené důkazním břemenem, došlo by k porušování tzv. zásady rovnosti zbraní, jež vychází z ustanovení článku 96 odst. 1 Ústavy ČR. Strana, jež je touto povinností zatížena, musí vnést do řízení potřebné skutečnosti, a to i v tom případě, že by to bylo v rozporu s jejími procesními zájmy. Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem může vzniknout pouze za předpokladu, že strana, která má být povinností zatížena, může požadované informace podat a zároveň strana druhá nemá objektivně reálnou možnost dané informace získat jiným způsobem¹³⁸.

Podle Stürnera rozeznáváme dvě možnosti vzniku vysvětlovací povinnosti strany nezatížené důkazním břemenem. Dle názorů většiny autorů je vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem dána předem a lze ji odvodit buď přímo ze zákona, nebo ze základních zásad civilního práva procesního. Z tohoto pohledu není tudíž nijak závislá na aktivitě soudce, ten pouze dohlíží, aby bylo plnění této povinnosti vyžadováno včas a v plném rozsahu. Podle druhého názoru nemá určenou pevnou strukturu předem, a tudíž je její vznik závislý na aktivitě soudce, který volně stanoví, jakým způsobem má být stranou, jež není zatížena důkazním břemenem, přispěno k objasnění a vysvětlení skutkového stavu¹³⁹.

---

¹³⁷ KADAVÁ, Veronika. Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem. *epravo* [online]. 2019, [cit. 21. února 2020]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/vysvetlovaci-povinnost-strany-nezatizene-dukaznim-bremenem-110186.html>.

¹³⁸ MACUR, Josef. *Kompenzace informačního deficitu procesní strany v civilním soudním sporu*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 144.

¹³⁹ STÜRNER, Rolf. *Die Aufklärungspflicht der Parteien des Zivilprozesses*. Tübingen: Mohr, 1976, s. 62.

V případě sporných řízení jsou strany stimulovány k vysvětlování skutkových okolností systémem procesních povinností a břemen. Tyto povinnosti i břemena jsou předem dány. Soud zde vystupuje jako nestranný pozorovatel a jeho aktivita je omezena na zjišťování, jestli některé z procesních stran nevzniklo určité procesní břemeno, popř. procesní povinnost a jestli procesní strana své břemeno unesla, popř. svou procesní povinnost splnila. K nerušenému průběhu řízení v těchto sporech přispívá skutečnost, že procesní břemena i povinnosti jsou v abstraktní formě předem stanoveny. Macur uvádí: „*kdyby soud v civilním sporném řízení mohl a musel volně ukládat každé procesní straně povinnost vysvětlování všech rozhodných skutkových okolností, ztratily by jakýkoliv smysl základní ustanovení zákona, založená na kontradiktornosti civilního soudního řízení a na uplatnění zásady projednací, která předpokládá jednoznačné vymezení procesních rolí jednotlivých stran a přísné stanovení povahy a rozsahu jejich účasti na vysvětlování a dokazování skutkového stavu*¹⁴⁰“.

Z tohoto důvodu by procesní břemena a procesní povinnosti měly být nezávislé na aktivitě soudu a na jeho vůli. Soudce by tedy měl procesní strany pouze vést k tomu, aby podaly potřebné skutkové přednesy a učinily skutková tvrzení tak, aby došlo ke zjištění a objasnění skutkového stavu. Soudce nemůže vytvářet nové procesní břemena a povinnosti stran, ale pouze procesní strany vede k respektování jejich břemen a ke splnění jejich vysvětlovacích povinností¹⁴¹. Zavádějící v tomto ohledu mohou být obecně formulované ustanovení občanského soudního řádu, a to konkrétně jeho ustanovení § 101 odst. 1 písm. b) a c), které uvádí: „*k tomu, aby bylo dosaženo účelu řízení, jsou účastníci povinni zejména plnit důkazní povinnost (§ 120 odst. 1) a další procesní povinnosti uložené jim zákonem nebo soudem, dbát pokynů soudu*“ a ustanovení § 117 odst. 1 „*předseda senátu zahajuje, řídí a končí jednání, uděluje a odnímá slovo, provádí dokazování, činí vhodná opatření, aby zajistil splnění účelu jednání (...)*“. Takovéto formulace totiž mohou mylně vést k dojmům, že může soudce podle svého volného uvážení ukládat jednotlivým stranám jakékoliv povinnosti, což by bylo ovšem nezákonné.

Strana, která žádá o uložení vysvětlovací povinnosti, musí uvést alespoň tzv. opěrné body. Návrh na uložení vysvětlovací povinnosti pak musí obsahovat, mimo

---

¹⁴⁰ MACUR, Josef. *Kompenzace informačního deficitu procesní strany v civilním soudním sporu*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 137-138.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 138-139.

obecných obsahových náležitostí podání, odůvodnění; informaci, proč navrhovatel nedisponuje potřebnými informacemi a proč není možné z jeho strany je získat; co přesně navrhovatel požaduje; údaj, zda má protistrana požadované informace k dispozici a zda úmyslně z její strany nedošlo k zapříčinění informačního deficitu. Po přezkoumání návrhu může dojít soud k několika závěrům. Soud může vysvětlovací povinnost straně neztížené důkazním břemenem uložit, popř. neuložit. Popřípadě soud uvede, že došlo protistranou ke zmaření důkazu a na základě toho dojde k přenesení důkazního břemene *extra legem*. V tomto případě totiž ani nedochází k naplnění podmínek uložení vysvětlovací povinnosti, neboť ta může být uložena pouze straně, která má požadované informace k dispozici. Pokud by došlo k uložení vysvětlovací povinnosti a strana povinná by tuto povinnost nesplnila, bylo by tvrzení považováno za prokázané v její neprospěch¹⁴².

Vysvětlovací povinnost strany neztížené důkazním břemenem je také často nazývána jako tzv. sekundární břemeno tvrzení. S touto problematikou se celkem úspěšně vypořádal ve své judikatuře Nejvyšší soud ČR, který ve svém rozsudku ze dne 16. prosince 2011 uvedl, že „*v některých případech strana zatížená důkazním břemenem však objektivně nemá a nemůže mít k dispozici informace o skutečnostech, významných pro rozhodnutí ve sporu, avšak protistrana má tyto informace k dispozici. Jestliže pak strana zatížená důkazním břemenem přednese alespoň opěrné body skutkového stavu a zvýší tak pravděpodobnost svých skutkových tvrzení, nastupuje vysvětlovací povinnost protistrany; nesplnění této povinnosti bude mít za následek hodnocení důkazu v neprospěch strany, která vysvětlovací povinnost nesplnila.*¹⁴³“

Hovoříme o tzv. případech objektivního neboli nezaviněného informačního deficitu té strany, která nese tíži důkazního břemene. Jejím důsledkem není přenesení důkazního břemene, nýbrž pouze možnost soudu hodnotit důkazy v neprospěch strany, která tuto povinnost nesplnila¹⁴⁴.

Ve svém usnesení ze dne 30. července 2014 pak Nejvyšší soud ČR, mimo výše uvedené, upozornil, že vysvětlovací povinnost není možné ztotožňovat

---

¹⁴² KADAVÁ, Veronika. Vysvětlovací povinnost strany neztížené důkazním břemenem. *epravo* [online]. 2019, [cit. 10. září 2020]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/vysvetlovaci-povinnost-strany-nezatizene-dukaznim-bremenem-110186.html>.

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 883/2010 ze dne 16. 12. 2011.

¹⁴⁴ BALARIN, Jan. Míra důkazu a důkazní břemeno v kontextu hodnocení důkazů v soudní praxi. *Bulletin advokacie*, 2019, č. 1-2, s. 26.

s povinností strany nezatížené důkazním břemenem k iniciativě, která by působila proti ní samotné. A zároveň uvedl, že je nutné přednést opěrné body skutkového stavu a že „*pouhá povšechná tvrzení strany zatížené důkazním břemenem nedostačují.*”¹⁴⁵

Osobně se ztotožňuji s názorem Ústavního soudu ČR, který řekl, že vysvětlovací povinnost vychází z principu rovnosti zbraní, a tudíž pokud jedna ze stran nemá reálně možnost získat potřebné informace, dochází k porušení nebo ohrožení jejího práva na spravedlivý proces¹⁴⁶. Zároveň je potřeba upozornit, že vysvětlovací povinnost lze uložit pouze v případě, že strana, která je touto povinností zatížena, může dané potřebné informace obstatat bez obtíží, zatímco druhá strana tyto potřebné informace nemůže reálně získat nebo by to pro ni bylo velice obtížné.

Ustálenou soudní judikaturu týkající se vysvětlovací povinnosti považují za správnou. Pokud druhá strana splní svou vysvětlovací povinnost, je na straně první, aby unesla důkazní břemeno, resp. aby navrhla odpovídající důkazy, anebo aby dokázala, že informace protistrany jsou nepravdivé. Podle Macura, pokud strana odmítne podání vysvětlení nebo pokud je její podání vysvětlení nepravdivé, jde o velmi významný důkaz ve prospěch druhé strany, „*neboť nelze rozumně předpokládat nic jiného než vážné obavy procesní strany, že by poskytnuté pravdivé vysvětlení výrazně prospělo procesnímu postavení druhé strany.*”¹⁴⁷

Balarin uvádí čtyři typické příklady, kdy bude sekundární břemeno tvrzení uplatněno. Prvním je situace, kdy dokazující strana přednese tvrzení, ale nemá již údaje nezbytné k důkazním návrhům (např. adresy svědků). Druhým je situace, kdy dokazující strana přednese svá tvrzení pouze přibližně (např. indicie) a k nim uvede důkazy, jejichž výsledkem je pravděpodobnost k dokazovanému skutkovému stavu. K uplatnění sekundárního břemene tvrzení dále dochází v případě, že protistrana popírá tvrzení, aniž by je substancovala, a to v návaznosti na nepřímé důkazy, jež předložila strana zatížená důkazním břemenem. Ty ovšem nestačí

---

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 2822/2013 ze dne 30. 7. 2014.

¹⁴⁶ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. I. ÚS 987/07 ze dne 28. 2. 2008.

¹⁴⁷ MACUR, Josef. *Kompenzace informačního deficitu procesní strany v civilním soudním sporu*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 182.

k dosažení potřebné míry důkazu. Jako poslední příklad uvádí situaci, kdy protistrana nesplní svou ediční povinnost¹⁴⁸.

Jelikož institut vysvětlovací povinnosti strany nezatížené důkazním břemenem má pro civilní soudní řízení značný význam, je potřeba si vymezit jeho obsah. Vysvětlovací povinnost je předně realizována prostřednictvím prohlášení nebo zpráv. Příkladem může být tzv. medicínskoprávní spor, kde došlo k žalobě lékaře o náhradu škody způsobené na zdraví pacienta nesprávným lékařským postupem. V takovém případě musí žalovaný lékař podat podrobnou zprávu o jednotlivých postupech, úkonech a způsobu jejich vykonání. Mimo této zprávy musí žalovaný podat také zprávu, kde bude individualizovat další důkazní prostředky, jako jsou třeba konkrétní svědci nebo listiny. Žalovaný v takovém případě nesmí ani odmítnout identifikaci třetích osob, v jejichž držbě by se významné důkazní prostředky nacházely. Obsahem vysvětlovací povinnosti strany nezatížené důkazním břemenem může být také povinnost trpět ohledání či vydání předmětů v držbě nebo ve vlastnictví povinné osoby. Může se ovšem také jednat o umožnění přístupu na pozemek nebo do místnosti¹⁴⁹. V ojedinělých případech může jít i o zásah do tělesné či duševní integrity povinné strany, jedná se například o ty situace, kdy je potřeba zjistit duševní stav osoby.

Pokud dojde ke zjištění, že strana zatížená vysvětlovací povinností tuto povinnost nesplnila, je na místě, aby nastoupila sankce. Primárně je potřeba posoudit otázku, zda straně svědčí právo odepřít výpověď či nikoliv. V takovém případě by totiž byla vyloučena její odpovědnost za nesplnění této povinnosti, a tudíž by procesněprávní sankce nebyla přípustná. Pokud dojde ke sporu, zda vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem byla či nebyla porušena, rozhoduje soud. V takovém případě je nezbytné zjistit a dokázat, že k porušení vysvětlovací povinnosti opravdu došlo. Příkladem může být povinnost předložit listinu, kdy povinná strana tvrdí, že tuto listinu nemá ve své držbě, neboť došlo k její ztratě, popř. zničení. Naopak porušení povinnosti je očividné v případech, kdy strana povinná odmítá tělesnou prohlídku či ohledání svých předmětů; odmítá vydat listinu, jež má ve svém držení; odepře vysvětlení ohledně

---

¹⁴⁸ BALARIN, Jan. Míra důkazu a důkazní břemeno v kontextu hodnocení důkazů v soudní praxi. *Bulletin advokacie*, 2019, č. 1-2, s. 26.

¹⁴⁹ MACUR, Josef. *Kompenzace informačního deficitu procesní strany v civilním soudním sporu*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 156-157.

sporných skutečností nebo nepovolí přístup na svůj pozemek, jež je pro posouzení sporných skutečností podstatný¹⁵⁰.

Nežádka ovšem také dochází k situacím, kdy si povinná strana není schopna vybavit nějakou skutkovou událost v minulosti nebo se dostatečně neseznámí s materiály, například z důvodu nedostatku času, popřípadě strana povinná odmítá výpověď z osobních či jiných podstatných důvodů. V těchto případech je pak ze strany soudu obtížné vyvozovat skutkové závěry pouze na základě hodnocení důkazů. Soud musí vždy respektovat zásadu, jež je obsažena v ustanovení § 6 odst. 2 NOZ, která říká, že nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Soud pak bude rozhodovat na základě skutkového materiálu, který je k dispozici. Macur dále uvádí, že „*jakékoliv „lidsky pochopitelné“ důvody odepření výpovědi sotva mohou vyvrátit úsudek, že strana, která nevyužije možnost svým vyjádřením a objasněním rozhodných skutečností vyvrátit nebo alespoň zpochybnit skutková tvrzení strany zatížené důkazním břemenem a dosáhnout tak podstatného zlepšení svého postavení ve sporu, patrně ani nepředpokládá, že by mohla významné argumenty ve svůj prospěch uvést a na podání výpovědi, která by přivedla zlepšení procesního postavení jejího odpůrce, nemá zájem*¹⁵¹.“

Vysvětlovací povinnost je vždy potřeba odlišovat o tzv. přenesení důkazního břemene, jemuž bude věnována stěžejní část této práce. S institutem vysvětlovací povinnosti jsou spjaty nepříznivé následky jen v tom případě, že strana svou povinnost jednat nesplní, zatímco u institutu důkazního břemene pak není uloženo jednat, ale je sankcionována nečinnost zatížené strany.

Jedním ze současných problémů právní praxe je přenesení důkazního břemene, ke kterému se přistoupí v případě, že strana nesplnila uloženou vysvětlovací povinnost. Samotní autoři se sami v otázce této problematiky neshodují, neboť jde o sankci, jež ani samotná legislativa nikterak neupravuje. Sama se k této koncepci stavím kriticky, neboť z mého pohledu se jedná o velmi tvrdou sankci, která by dle mého názoru měla mít buď svůj původ v samotném zákoně, nebo by měla být všeobecně přijímána na základě ustálené judikatury, ani jedna z těchto podmínek ovšem splněna není.

---

¹⁵⁰ MACUR, Josef. *Kompenzace informačního deficitu procesní strany v civilním soudním sporu*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 172.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 183.

Zajímavostí je, že samotný institut vysvětlovací povinnosti není v našem právním řádě zakotven, ale ustálenou soudní judikaturou je uznáván. Změnu ovšem přináší nový věcný záměr civilního řádu soudního, který na něj pamatuje, avšak pouze stručně. Konkrétně se o něm zmiňuje ve svém bodě č. 156, kde je institut formulován tak, aby strany „*poskytly veškerá vysvětlení nutná k tomu, aby skutkový základ věci byl pravdivě zjištěn.*”¹⁵² Předpoklady uložení této povinnosti i nadále zůstanou na právní praxi. Jelikož, jak bylo uvedeno výše, slouží k naplnění práva na spravedlivý proces, měla by jí být věnována v právním řádě mnohem větší pozornost.

Vzhledem k této mezeře v zákoně existují i názory autorů, kteří institut vysvětlovací povinnosti neuznávají, neboť je, dle nich, neslučitelná s právní povahou civilního procesu. Dle jejich názorů zákonodárce předvídá případy, kdy rozhodné skutečnosti zůstanou neobjasněny. Takové situace by pak měly být řešeny na základě pravidel o důkazním břemeni, které uvádějí, jak má být při stavu *non liquet* postupováno, respektive jaké důsledky nastanou pro stranu sporu, jež neunesla nové důkazní břemeno. I když zákon s důkazní nouzí počítá, nestanovuje žádné možnosti vyrovnání tzv. informačního deficitu. Autoři odmítající vysvětlovací povinnost tedy mají za to, že důkazní břemeno bylo do zákona zavedeno z toho důvodu, že zákonodárce respektuje svobodu procesní strany, jež není zatížena důkazním břemenem, a tudíž její omezování procesní volnosti je přímo v rozporu s právním řádem. Pokud by došlo k akceptaci existence vysvětlovací povinnosti, může dojít k posílení moci soudce, čímž dojde ke zvýšení vlivu soudce na celý průběh procesu¹⁵³.

Osobně se s těmito názory neshoduji a naopak souhlasím s názorem Macura, který uvedl „*není správné především tvrzení, že vysvětlovací povinnost, byť v omezeném rozsahu, nikoliv tedy obecná vysvětlovací povinnost procesních stran, nemá oporu v zákoně. Tak jako ústavy jiných zemí, také Ústava České republiky stanoví v čl. 96 odst. 1 zásadu rovnosti stran před soudem.*”¹⁵⁴ Tato rovnost obsahuje také tzv. rovnost zbraní, jež podle konstantní judikatury Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva vyžaduje, „*aby každé*

---

¹⁵² Věcný záměr civilního řádu soudního. *crs.justice.cz* [online]. 2019, [cit. 21. února 2020]. Dostupné na https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf

¹⁵³ MACUR, Josef. Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem v civilním soudním řízení. *Právní rozhledy*, 2000, č. 5, s. 200-205.

¹⁵⁴ Tamtéž.

procesní straně byla dána přiměřená možnost přednést svou záležitost za podmínek, jež ji nestaví do podstatně nevýhodnější situace, než ve které je její protistrana.¹⁵⁵

---

¹⁵⁵ Viz náleží Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 310/05 ze dne 26. 9. 2005.

4 Přenesení důkazního břemene

Jak již bylo výše uvedeno, v civilním řízení jsou strany povinny navrhnout důkazy a unést důkazní břemeno. Ústavní soud ČR k problematice uvedl, že *„důkazní břemeno je institutem procesního práva, který stihá toho účastníka, v jehož zájmu je, aby určitá skutečnost, rozhodná podle hmotného práva a účastníkem tvrzená, byla v řízení prokázána v tom smyslu, aby ji soud uznal za pravdivou.“*¹⁵⁶ Podle obecného pravidla se ve sporném řízení jedná o žalobce. V určitých případech ovšem dochází k tzv. přenesení důkazního břemene, a to jak na základě zákona, tak i v případech, kdy tak zákon výslovně nestanoví. V takovýchto soudních sporech pak prokazuje skutkový stav věci žalovaný, nikoliv žalobce. Jedná se tedy o odchylku, jež mění rozdělení důkazního břemene mezi procesními stranami a jež má za cíl zvýhodnit slabší stranu. Ústavní soud ČR k tomu uvedl, že *„je věcí státu, aby rozhodl, že určité skupině poskytne méně výhod než jiné, avšak musí prokázat, že tak činí ve veřejném zájmu a pro veřejné blaho.“*¹⁵⁷

Ústava ČR zakotvuje ve svém článku 96 odst. 1 zásadu rovnosti účastníků řízení před soudem. Ani jedna ze stran tedy nesmí být procesně znevýhodněna. Občanský soudní řád, zákon o zvláštních řízeních soudních, ale i další právní předpisy obsahují řadu institutů, jež vyvažují nerovné postavení procesně slabších účastníků. *„Na rozdíl od hmotněprávní úpravy však nelze v procesněprávních vztazích hovořit o zvýhodňování slabší strany na úkor silnější strany, neboť se jedná spíše o jakési „dorovnání“ jejího slabšího procesního postavení tak, aby byla vyrovnána určitá komparativní nevýhoda slabší strany a nastoleno rovné procesní postavení stran.“*¹⁵⁸

Stejně jako pojem „důkazní břemeno“, ani pojem „přenesení důkazního břemene“ není v českém právním řádu nikde definován. V odborné literatuře i judikatuře se můžeme také setkat se synonymem „obrácení důkazního břemene“.

Zatímco předchozí kapitoly této práce byly spíše teoretické, tato část práce bude vycházet především ze zákonů a samotné soudní judikatury, neboť pro

¹⁵⁶ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 37/04 ze dne 26. 4. 2006.

¹⁵⁷ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 9/95 ze dne 28. 2. 1996.

¹⁵⁸ ŠLEJHAROVÁ, Markéta. Vybrané projevy ochrany „slabší strany“ z pohledu civilního práva procesního. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 7-8, s. 46.

komplexní pochopení problematiky, je praxe nezbytná. Ostatně i samotný Cicero¹⁵⁹ konstatoval, že „praxe je nejlepší učitelka.“

4.1 Přenesení na základě zákona

V praxi se nezdá setkávat se situací, kdy základní pravidlo dělení důkazního břemene není vyhovující, a to především proto, že by stranu zatíženou důkazním břemenem neúměrně zatěžovalo a tím by prakticky jistě došlo k jejímu neúspěchu ve sporu. Zákonodárce tuto situaci tedy řeší odchylkou od základního pravidla tak, že pro určité znaky skutkové podstaty rozdělí mezi strany důkazní břemeno odlišně. Tuto odchylku pak nazýváme jako zvláštní zákonná pravidla dělení důkazního břemene. Konkrétně se jedná o „*ustanovení zákona, která výslovně upravují následky stavu non liquet způsobem, který modifikuje základní pravidlo.*“¹⁶⁰ Obecně se k této problematice vyjádřil ve svém rozsudku Nejvyšší soud ČR, který konstatoval „*rozsah důkazního břemene, tedy okruh skutečností, které konkrétně musí účastník prokázat, zásadně určuje hmotněprávní norma, to znamená právní předpis, který je na sporný vztah aplikován. Odtud také vyplývá, kdo je nositelem důkazního břemene, tedy kdo z účastníků je povinen stanovený okruh skutečností prokázat.*“¹⁶¹

K zákonnému přenesení důkazního břemene na protistranu dochází, dle občanského soudního řádu, v tzv. diskriminačních sporech. Tato výjimka je zakotvena v ustanovení § 133a OSŘ, kdy žalobce uvede před soudem skutečnosti, ze kterých je možno dovodit, že došlo k přímé či nepřímé diskriminaci¹⁶² ze strany žalovaného. Žalobce je tak zproštěn povinnosti důkazního břemene a ta přechází na žalovaného¹⁶³. Podle tohoto ustanovení je žalovaný povinen dokázat, že z jeho strany nedošlo k porušení zásady rovného zacházení. Ústavní soud ČR k danému ustanovení uvedl „*zákonná úprava dokazování v řízeních podle § 133a občanského soudního řádu, v nichž žalující strana tvrdí, že byla přímo či nepřímo diskriminována (...) je výjimkou z obecného principu dokazování vyjádřeného v §*

¹⁵⁹ Celým jménem Marcus Tullius Cicero, římský řečník, politik, filozof a spisovatel (*3. 1. 106 př. n. l. – † 7. 12. 43 př. n. l.).

¹⁶⁰ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 215-216.

¹⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 25 Cdo 1167/99 ze dne 27. 2. 2001, shodně také viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 1082/2001 ze dne 22. 8. 2001.

¹⁶² Jedná se o diskriminaci, jak na základě pohlaví, rasového a etnického původu, náboženství, světového názoru, věku, zdravotního postižení, tak i k přístupu ke vzdělání či poskytování zdravotní a sociální péče a další.

¹⁶³ MATZNER, Jiří. *Dokazování v civilním řízení a obrácení důkazního břemene*. *Právní prostor* [online]. 2018, [cit. 1. března 2020]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/ht-dokazovani-v-civilnim-řízení-a-obraceni-dukazniho-bremene>

*120 občanského soudního řádu, podle něhož nese každý účastník důkazní břemeno ve vztahu k těm skutečnostem, které sám tvrdí. (...). Nastíněné rozložení důkazního břemene se uplatí bez ohledu na to, zda je tvrzena přímá či nepřímá diskriminace.*¹⁶⁴

Nejdříve je ovšem potřeba vymezit, co se diskriminací vůbec chápe. Diskriminací se dle litery zákona „označuje jednání (včetně opomenutí), kdy ve srovnatelné situaci je s jednou osobou zacházeno méně příznivě než s osobou jinou. Toto je tzv. diskriminace přímá. (...) Nepřímou diskriminací pak je znevýhodnění jedné osoby vůči osobě jiné, a to na základě zdánlivě neutrálního ustanovení.“¹⁶⁵

Již od počátku aplikace ustanovení § 133a je v českém právním řádě po obou stranách požadováno, aby z jejich strany byla splněna povinnost tvrzení jakožto i povinnost důkazní. Žalobce je pouze zproštěn prokazování důvodu pro diskriminaci na straně žalovaného, zatímco žalovaný musí vyvracet jak skutkový děj, tak i tvrzený důvod diskriminace¹⁶⁶.

Zvláštní pravidlo pro dělení důkazního břemene ve věcech diskriminace bylo vytvořeno na základě skutečnosti, že je v těchto typech sporů velmi obtížné získat relevantní důkaz, jelikož ten je v dispozici strany žalované. Občanský soudní řád „sice nezakládá nárok žalobce na poskytnutí těchto informací, odmítnutí přístupu k nim však může být hodnoceno jako jedna ze skutečností, z nichž lze předpokládat, že k diskriminaci došlo.“¹⁶⁷

Jako příklad uvedu ženu, která by se ucházela o určitou pracovní pozici a ačkoliv splňovala všechny požadavky, bylo jí oznámeno, že danou pozici nezískala. Žena tedy požádá o vysvětlení, na které ale nebude reagováno. V tomto konkrétním případě by pro ženu bylo velmi složité unést důkazní břemeno. Pokud však svými tvrzenými skutečnostmi přesvědčí soud, že došlo na základě jejího pohlaví v souladu s ustanovením § 133a písm. a) OSŘ k její diskriminaci, je žalovaný povinen dokázat, že z jeho strany nedošlo k porušení zásady rovného zacházení. K této problematice se již několikrát vyjádřil i Ústavní soud ČR, když uvedl:

¹⁶⁴ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. III. ÚS 1136/13 ze dne 12. 8. 2015.

¹⁶⁵ ČIŽINSKÝ, Pavel; OTÁHALOVÁ, Lucie. Antidiskriminační zákon v poločase. *Právní fórum*, 2006, č. 11, s. 61-67.

¹⁶⁶ LUDVÍK, David a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 603.

¹⁶⁷ HROMADA, Miroslav. § 133a [Diskriminace]. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 561.

„osoba, která tvrdí, že je obětí diskriminace, sice musí nejdříve soudu předložit skutečnosti dostatečně odůvodňující závěr o existenci možné diskriminace (musí prokázat prima facie zásah), jestliže tak ale učiní, je tím založena vyvratitelná domněnka, ve vztahu ke které leží povinnost dokázat opak na straně žalované. Uvedené rozložení důkazního břemene zajišťuje, aby osoby, které byly vystaveny diskriminaci, měly s ohledem na povahu předmětu sporu účinné prostředky právní ochrany, a tím ve své podstatě naplňuje ústavní požadavek rovnosti účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny (resp. rovnosti zbraní ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy) v materiálním smyslu.¹⁶⁸“

K tomuto zákonnému zakotvení vyvratitelné právní domněnky došlo na základě transpozice několika směrnic Rady. Jedním z příkladů je směrnice č. 97/80/ES, o důkazním břemenu v případech diskriminace na základě pohlaví, jejíž článek 4 odst. 1 zní *„členské státy přijmou v souladu se svými vnitrostátními soudními systémy nezbytná opatření, aby pokud se určitá osoba cítí poškozena nedodržením zásady rovného zacházení a předloží soudu nebo jinému příslušnému orgánu skutečnosti nasvědčující tomu, že došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci, příslušelo žalovanému prokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení.¹⁶⁹“* Spektrum diskriminačních důvodů je dle ustanovení § 133a ovšem mnohem širší, spadá sem i směrnice Rady č. 2000/78/ES, o stanovení obecného rámce pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání nebo také směrnice Rady č. 2000/43/ES, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ. Dále se jedná také o směrnici Rady č. 2004/113/ES, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování.

Mimo těchto směrnic, jež jsou přímo obsaženy v poznámkách občanského soudního řádu, se jedná také o směrnici Evropského Parlamentu a Rady č. 2006/54/ES, o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání.

Zajímavostí je, že výše uvedená směrnice Rady č. 2000/43/ES ve svém článku 8 odst. 2 umožňuje *„členskými státy přijmout pravidla o dokazování, která*

---

¹⁶⁸ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. III. ÚS 1136/13 ze dne 12. 8. 2015.

¹⁶⁹ Směrnice Rady č. 97/80/ES ze dne 15. 12. 1997, o důkazním břemenu v případech diskriminace na základě pohlaví.

jsou pro žalobce příznivější¹⁷⁰, než která uvádí v odstavci 1 stejného článku. Český zákonodárce tohoto odstavce při inkorporaci předmětného ustanovení do našeho právního řádu využil, neboť dle ustanovení § 133a OSŘ musí žalující pouze „uvést skutečnosti, ze kterých lze dovodit, že došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci“, zatímco podle uvedené směrnice Rady musí „předložit“ takové skutečnosti.

Začlenění předmětného ustanovení do občanského soudního řádu se neobešlo bez problémů. V roce 2006 byl ze strany Krajského soudu v Ústí nad Labem předložen Ústavnímu soudu ČR návrh na zrušení ustanovení § 133a OSŘ, a to konkrétně odst. 2, neboť dle jeho názoru byl v rozporu s ústavním pořádkem České republiky, neboť dochází k přesunu důkazního břemene na stranu žalovanou, čímž ji diskriminuje. Krajský soud projednával spor, jež se týkal ochrany osobnosti. Spor spočíval v tom, že žalobci – příslušníci romské národnosti, navštívili restauraci žalovaných. Po delší době bez obsloužení se jedna ze žalujících dotázala servírky, zda budou obslouženi či nikoliv. Servírka odpověděla, že nikoliv, neboť se jedná o soukromý klub a oni nevlastní klubovou kartu, na jejímž základě by došlo k jejich obsloužení. Žalobci se tedy rozhodli, že si klubovou kartu pořídí. Nicméně jim bylo řečeno, že si mohou objednat jen jedno pivo a poté musí odejít. Žalobci ovšem projevíli zájem, že by se rádi najedli, načež jim servírka odvětila, že restaurace nevaří. Následně se v restauraci usadily tři osoby neromské příslušnosti, které byly ihned obslouženy, a to i bez předložení klubové karty. Žalobci tedy měli za to, že se jednalo o rasovou diskriminaci, a tudíž se domáhali ochrany osobnosti a po žalované restauraci chtěli, aby jim zaslala omluvný dopis a zároveň zaplatila náhradu nemajetkové újmy ve výši 80.000 Kč.

Krajský soud řízení přerušil s odůvodněním, že ustanovení § 133a odst. 2 OSŘ, jež mělo být ve věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem a na základě článku 95 odst. 2 Ústavy ČR podal návrh na jeho zrušení Ústavnímu soudu ČR. Krajský soud konkrétně uvedl, že je přesvědčen, že dané ustanovení občanského soudního řádu narušuje jeden ze základních ústavních principů, a to procesní rovnost účastníků, neboť všichni účastníci řízení mají mít před soudem rovná práva. Přesunem důkazního břemene je, podle Krajského soudu, žalující strana nespravedlivě zvýhodněna, neboť neprokazuje, co se stalo a proč žaluje, zatímco strana žalovaná by měla prokázat něco, co se nestalo, ačkoliv s potřebou tohoto

---

¹⁷⁰ Směrnice Rady č. 2000/43/ES ze dne 29. 6. 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ.

důkazu nemohla předem počítat. Krajský soud v Ústí nad Labem měl tedy za to, že by Ústavní soud ČR měl nálezem dané ustanovení občanského soudního řádu zrušit.

Poslanecká sněmovna uvedla, že ustanovení § 133a bylo vloženo do občanského soudního řádu, jakožto reakce na závazek České republiky. Do daného ustanovení se promítly požadavky tří směrnic Rady. Podle těchto směrnic se v situacích, kdy se osoby považují za poškozené, protože dle jejich názoru došlo k jejich přímé či nepřímé diskriminaci, z důvodu, že vůči nim nebylo postupováno v souladu se zásadou rovného zacházení, dochází k přenesení důkazního břemene na stranu žalovanou. Zároveň Poslanecká sněmovna uvedla, že se s názorem Krajského soudu neztotožňuje a dále upozornila, že *„v každém civilním procesu má jeden z účastníků řízení povinnost důkazního břemene a tato povinnost neznamená porušení rovného postavení účastníků řízení před soudem.“* Zároveň napadané ustanovení občanského soudního řádu nebere žalovaným právo na spravedlivý proces, neboť je jim umožněno domáhat se svého práva u nezávislého a nestranného soudu.

Senát k meritu věci uvedl, že právní domněnka nijak neomezuje sporné strany, ale pouze umožňuje soudu, aby rozhodl ve věci při stavu důkazní nouze. Podle Senátu je dané ustanovení občanského soudního řádu konformní s ústavní zásadou rovnosti práv účastníků řízení před soudem a dále uvedl *„spíše lze argumentovat, že dané ustanovení napomáhá k prosazení principu „hmotné“ rovnosti tam, kde by jinak z důvodů objektivní nemohoucnosti prokázat svá tvrzení byla nedůvodně potlačena rovností „formální“.“*

K celé věci se vyjádřilo i Ministerstvo spravedlnosti, které má za to, že cílem předmětné právní úpravy je poskytnutí ochrany slabší straně, která měla být rasově či etnicky diskriminována a zároveň *„je třeba si uvědomit, že prolomení principu unesení důkazního břemene žalobcem je v tomto případě učiněno v důsledku transpozice směrnice.“*

Ústavní soud ČR návrh Krajského soudu v Ústí nad Labem zamítl a to především proto, že rovnost účastníků v řízení před soudem v praxi není absolutní. Nýbrž *„jde o pojem relativní, zejména v tom smyslu, že nemůže zcela setřít rozdíl v procesním a zejména faktickém postavení stran vyplývající z jejich rozdílných možností. Toto nerovné postavení může být do určité míry kompenzováno*

dodatečnými zárukami pro slabší stranu, tzv. favor defensionis, jejímž projevem je např. úprava důkazního břemene.“ Problematiku přesunu důkazního břemene, mimo Ústavního soudu ČR, interpretují i jiné mezinárodní soudní orgány, včetně Soudního dvora EU¹⁷¹. Zatímco princip rovnosti účastníků v řízení před soudem je v ústavněprávní rovině upraven, samotná otázka toho, kdo nese důkazní břemeno, upravena na ústavněprávní úrovni není. To ovšem neznamená, že jeho právní úprava je zcela výlučnou záležitostí zákona. Ústavněprávní zásada rovnosti zbrání totiž zahrnuje tzv. rovnost břemen, která nesmí být nepřiměřená. Samotný přesun důkazního břemene pak Ústavní soud ČR považuje za výjimku z obecných principů dokazování, neboť znevýhodňuje stranu žalovanou, která se před soudem sice ničeho nedomáhá, a i přesto musí dokazovat něco, co sama netvrdila. Přenesení důkazního břemene podle ustanovení § 133a OSŘ ovšem není úplné a ani automatické. Osoba, která se cítí být diskriminovaná, musí soudu předložit skutečnosti, které odůvodňují závěr o existenci diskriminace.

Ústavní soud ČR tedy konstatoval, že názor navrhovatele nemůže obstát, neboť *„ve skutečnosti totiž důkazní břemeno neleží pouze a výlučně na straně žalované. I strana žalující nese své břemeno tvrzení i břemeno důkazní. Pokud tato břemena strana žalující unese, což musí v jednotlivém případě posoudit soud, je následně věcí strany žalované prokázat svá tvrzení, že k diskriminaci z rasových (etnických) důvodů nedošlo.*“ Ústavní soud ČR tedy předmětné ustanovení občanského soudního řádu považuje za přiměřené k dosažení sledovaného cíle, tedy, že bude zachována spravedlivá rovnováha mezi požadavky veřejného zájmu a ochrany individuálních základních práv. Návrh Ústavní soud ČR tedy zamítl¹⁷².

Dne 12. 3. 2019 předložila skupina poslanců Poslanecké sněmovně ČR návrh novely antidiskriminačního zákona, a s tím související úpravu občanského soudního řádu. Návrh této úpravy zasahuje i do samotného ustanovení § 133a OSŘ. Skupina poslanců navrhuje, aby se rozšířil přesun důkazního břemene v diskriminačních sporech, a to na všechny tyto spory podle zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

---

¹⁷¹ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu USA, sp. zn. 411 U.S. 792 ze dne 14. 5. 1973 (McDonnell Douglas Corporation v. Green) a rozsudek Soudního dvora EU, sp. zn. C 109/88 ze dne 17. 10. 1989 (Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund I Danmark proti Dansk Arbejdsgiverforening, jednající za Danfoss).

¹⁷² Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 37/04 ze dne 26. 4. 2006.

Důvodem této úpravy je neodůvodněné rozlišování mezi jednotlivými oblastmi diskriminace a diskriminačními důvody, jelikož dle jejich názoru, oběti diskriminace mají malou možnost prokázat diskriminační motivaci diskriminujícího, a to ve všech případech diskriminace, nikoliv pouze u těch vybraných. Nutno podotknout, že samotná aplikace přesunu důkazního břemene, bude vyžadovat, aby žalobce tvrdil a prokázal, že s jeho osobou bylo zacházeno nerovným způsobem, jež mohl být motivován jedním z diskriminačních důvodů a žalovaný bude prokazovat, že měl odlišné důvody pro své jednání, nikoliv diskriminační¹⁷³. Daný návrh právní úpravy spatřuji jako správný, neboť díky této právní úpravě budou mít všechny oběti diskriminace stejné šance na ochranu svých základních práv.

Například Jirsa uvádí, že v diskriminačních sporech by se mělo místo pojmu přenesení důkazního břemene spíše hovořit o tzv. sdíleném důkazním břemeni, neboť „procesní úprava v antidiskriminačních sporech vychází z předpokladu, že žalobce v nich má omezený přístup k důkazním prostředkům umožňujícím mu unést důkazní břemeno k tvrzení, že s ním bylo zacházeno diskriminačně. Vychází ovšem také z premisy, že i žalobce může mít tendence k jejímu zneužití.¹⁷⁴“

Jelikož k přenesení (sdílení) důkazního břemene dochází ve všech sporech, jež jsou uvedeny pod ustanovením § 133a OSŘ, není podstatný důvod, z něhož je diskriminace tvrzena. Nejširší okruh případů se týká pracovněprávních věcí, ve kterých nejčastěji dochází k diskriminaci z důvodu pohlaví, věku, zdravotního postižení, sexuální orientace a rasového či etnického původu. Jak uvádí Jirsa „jde o kauzy citlivé (bude-li například tvrzeno, že s ženou byl ukončen pracovní poměr pro její pohlaví a zajišťování péče o nezletilé děti, bylo by nevhodné, aby takovou pracovněprávní věc soudil senát složený ze tří mužů) a mediálně vděčné, provázené zájmem veřejnosti, jejíž vyloučení bude soud zvažovat.¹⁷⁵“

O problematice rozložení důkazního břemene ve věcech diskriminace v pracovněprávních sporech již v minulosti nesčetněkrát rozhodoval i Ústavní soud ČR. Jako příklad uvedu jeho nálezy z roku 2009 ve sporu o diskriminaci z důvodu

---

¹⁷³ Sněmovní tisk 424/0, část č. 1/4, novela z. – antidiskriminační zákon. Dostupný na <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=424>.

¹⁷⁴ JIRSA, Jaromír. § 133a. In: JIRSA, Jaromír a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 362.

¹⁷⁵ JIRSA, Jaromír. § 133a. In: JIRSA, Jaromír a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 363.

věku při ukončení pracovního poměru výpovědí z organizačních důvodů. Stěžovateli byla dána výpověď, jejíž důvodem měla být jeho nadbytečnost v důsledku organizační změny provedené rozhodnutím vedoucího Úřadu vlády České republiky. Tato změna souvisela se jmenováním Martina Jahna na místo dosavadního náměstka místopředsedy vlády pro vědu, výzkum, lidské zdroje a lidská práva. Stěžovatel tvrdil, že došlo pouze k přejmenování některých útvarů a přesunu agendy do jiných útvarů, nicméně úkoly, které měl on na starosti, zrušeny nebyly a v této oblasti byli přijati noví zaměstnanci. Podle stěžovatele vedlejší účastník, tedy Česká republika – Úřad vlády České republiky porušil zákaz diskriminace na základě věku, jelikož zjistil, že na základě uvedené organizační změny došlo k propuštění zaměstnanců nad 50 let a na jejich pozice byli přijati zaměstnanci mladší 30 let. Obvodní soud pro Prahu 5 jeho žalobu zamítl, jelikož měl za prokázané, že se stěžovatel stal nadbytečným a výběr konkrétního nadbytečného zaměstnance, jež má být propuštěn, je v pravomoci zaměstnavatele. Zároveň obvodní soud odmítl, že by došlo k diskriminaci na základě věku. To podložil statistickými údaji Úřadu vlády. Proti rozsudku se stěžovatel odvolal a podrobně rozvedl své výhrady k hodnocení důkazů provedených před soudem prvního stupně.

Rozsudek Městského soudu v Praze ovšem rozsudek předchozí potvrdil. Stěžovatel tedy podal dovolání. Zde stěžovatel uvedl, že dle jeho názoru, je princip evropského práva spočívající v zákazu diskriminace a přechodu důkazního břemene hierarchicky nadřazen právu národnímu, konkrétně pak ustanovením zákoníku práce. Dovolací soud dovolání nicméně odmítl a uvedl, že není rozhodující přesvědčení účastníka, že byl diskriminován, ale jen takové tvrzené skutečnosti, z nich diskriminace skutečně vyplývá, *„opak vyjde najevo tehdy, jestliže druhý účastník prokáže rovné zacházení se všemi zaměstnanci, respektive s těmi, jichž se tvrzená diskriminace týká.“*

Stěžovatel tedy ve věci podal ústavní stížnost. Uvedl, že spor se týká především diskriminace z důvodu věku, tuto skutečnost pak doložil statistickými údaji. A tudíž uvedl, že nemůže být námitka vedlejšího účastníka důvodná, neboť z jeho strany došlo k podání důkazu opakem podle ustanovení § 133a odst. 1 OSŘ. Ústavní soud ČR shledal ústavní stížnost opodstatněnou. Nosnou námitkou je pak diskriminační jednání vedlejšího účastníka vůči stěžovateli v rámci pracovněprávního vztahu. Ústavní soud ČR nejprve ujasnil výklad pojmů

diskriminace a rovnost, následně pak uvedl, že „ústavní zásadu rovnosti nelze chápat absolutně jako abstraktní kategorii, ale jako rovnost relativní, pak za diskriminaci nelze považovat jakýkoliv rozdíl v právech a povinnostech různých subjektů práva, ale pouze rozdíly neodůvodněné.“ A dále konstatoval, že je zásadní otázkou interpretace ustanovení § 133a OSŘ obecnými soudy, neboť ve věcech pracovních, má mít soud za prokázané skutečnosti o diskriminaci například na základě věku, pokud v samotném řízení nevyšel najevo opak. Podle Ústavního soudu ČR „osoba, která o sobě tvrdí, že byla diskriminována, musí v soudním řízení tvrdit a prokázat, že s ní nebylo zacházeno obvyklým, tedy znevýhodňujícím způsobem. Neprokáže-li toto tvrzení, nemůže v řízení uspět.“ Zároveň tato osoba musí tvrdit, že došlo k diskriminaci na základě právně relevantního důvodu. Zde je podstatné, že motivaci již prokazovat nemusí. Je tedy podstatné uvést, že „ustanovení § 133a odst. 1 o. s. ř. tedy neznamena, že žalující strana může rezignovat na svou obecnou důkazní povinnost. K procesnímu úspěchu žalobce nestačí pouhé jeho přesvědčení o tom, že byl diskriminován, ale je nutno tvrzené skutečnosti doložit tak, aby z nich nerovné zacházení opravdu vyplývalo.“ Do doby, než vyjde najevo opak, musí soudy vycházet z domněnky, že dané zacházení bylo znevýhodňující. Opak vyjde najevo, pokud druhý z účastníků prokáže rovné zacházení, v tomto případě se zaměstnanci, kterých se tvrzená diskriminace měla týkat.

Ústavní soud ČR na závěr svého nálezu uvedl, že s přihlédnutím ke všem uvedeným okolnostem, je potřeba nepochybně aplikovat na případ ustanovení § 133a odst. 1 OSŘ, jelikož stěžovatel tvrdil nerovné zacházení a zároveň jej doložil způsobem, z něhož *prima facie* vyplývalo. I přesto však u obecných soudů uspěl vedlejší účastník s důkazem opaku, ačkoliv k jejich přístupu má Ústavní soud ČR značné výhrady. Ústavní soud ČR tedy zrušil předešlá rozhodnutí obecných soudů na základě ustanovení § 82 odst. 1 a odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu¹⁷⁶.

K dokazování, respektive k rozložení důkazního břemene v případě tvrzené diskriminace se Nejvyšší soud ČR vyjádřil i ve svém dalším rozsudku, když uvedl „domáhá-li se zaměstnanec po zaměstnavateli, aby upustil od jeho diskriminace, (...) má zaměstnanec v občanském soudním řízení procesní povinnosti tvrzení a

---

¹⁷⁶ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. II. ÚS 1609/08 ze dne 30. 4. 2009.

důkazní o tom, že byl (je) jednáním zaměstnavatele znevýhodněn ve srovnání s jinými (ostatními) zaměstnanci téhož zaměstnavatele. Tvrzení zaměstnance o tom, že pohnutkou (motivem) k jednání zaměstnavatele byly (jsou) zákonem stanovené diskriminační důvody, má soud za prokázané, ledaže zaměstnavatel bude tvrdit a prostřednictvím důkazů prokáže nebo za řízení jinak vyplyne, že vůči svým zaměstnancům neporušil (neporušuje) zásadu rovného (stejného) zacházení.¹⁷⁷

Jak již bylo uvedeno výše, právní předpisy mohou obsahovat zvláštní výslovná pravidla dělení důkazního břemene. Takovou výjimkou není ani další, již výše uvedený, soukromoprávní předpis - zákon o obchodních korporacích, který je specifický v tom, že nejprve toto pravidlo upravuje a poté v závěru dává soudu možnost rozhodnout o rozdělení důkazního břemene, a to s ohledem na spravedlnost odlišně. Konstrukce těchto ustanovení je pokaždé stejná. Určité osobě je vždy ohledně konkrétního znaku skutkové podstaty uložena povinnost nést důkazní břemeno, ve druhé části je poté soudu dána možnost, aby tuto osobu důkazního břemene zbavil a zatížil jím odpůrce, neboť ho po takové osobě není možné spravedlivě žádat. Jako příklad uvedu ustanovení § 4 odst. 1, s názvem přenos důkazního břemene, které říká *„dává-li tento zákon společníkovi obchodní korporace možnost domáhat se za ni nebo proti ní nějakého práva, nese povinná osoba důkazní břemeno o tom, že se protiprávního jednání nedopustila, ledaže soud rozhodne, že to po ní nelze spravedlivě požadovat.“* Důvodová zpráva k danému ustanovení uvádí *„je zavedeno obecné pravidlo o otočení důkazního břemene v neprospěch silnějších (lépe informovaných) subjektů – tento koncept sleduje dosavadní trend nastavený u důkazních prostředků při péči řádného hospodáře a zvyšuje ochranu slabších stran¹⁷⁸“*.

Zákonodárce se tedy snaží narovnat informační nesouměrnost, jelikož v některých situacích má škůdce informace, jež společník nemá, anebo ani mít nemůže. Toto obecné přenesení důkazního břemene se týká pouze některých situací, konkrétně jde o případy, kdy má společník právo domáhat se za společnost nebo proti společnosti určitého práva. Havel pak navíc dodává, že *„zákon předpokládá obrácení důkazního břemene navazující na protiprávnost – tedy žalující společník je povinen i nadále prokazovat vznik škody a její výši, stejně tak*

---

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 246/2008 ze dne 11. 11. 2009.

¹⁷⁸ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), č. 90/2012 Dz.

příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vznikem škody. Povinná osoba, škůdce, však musí prokázat, že nejednala protiprávně, resp. zaviněně ve smyslu § 2910 a 2911 Občz.¹⁷⁹“ Z ustanovení je tedy patrné, že zákonodárce předpokládá, že je pro stranu, jež by tížilo důkazní břemeno, velmi obtížné nebo přímo nemožné dokázat rozhodné skutečnosti, ze kterých by bylo patrné protiprávní jednání strany druhé¹⁸⁰.

Mimo výslovných zvláštních pravidel dělení důkazního břemene, zákonodárce rovněž využívá institutu tzv. zákonných vyvratitelných domněnek, kterými lze dosáhnout stejného výsledku. Jejich účelem je především usnadnit samotné dokazování, a to především tam, kde je to velmi obtížné až nemožné. Ačkoliv nejsou časté, mají význam z hlediska poučovací povinnosti na základě ustanovení § 118a odst. 3 OSŘ a ve vyjádření v přesunu důkazního břemene. Lavický je definuje takto: „*zákoné domněnky jsou právní normy, které jsou konstruovány tak, že obsahují tzv. bázi domněnky a presumovaný následek.*¹⁸¹“ Zákonné domněnky ulehčují dokazování rozhodných skutečností. Jejich podstatou je, že pokud dojde k prokázání určité tvrzené skutečnosti, je na základě zákona brána určitá jiná skutečnost nebo určitý právní vztah za prokázaný. Z této skutečnosti pak soud vychází do té doby, než bude plným důkazem prokázán její opak. Pokud by byl důkaz opaku vyloučen, hovoříme o tzv. nevyvratitelné zákonné domněnce¹⁸².

Už z jejich názvu je patrné, že si tyto domněnky nelze sjednat smluvně, a to především z toho důvodu, že na jejich základě dochází ke změně rozložení důkazního břemene, což by bylo, mimo jiného, v rozporu se samotnou zásadou veřejného práva, kde se strany mohou odchýlně od zákona dohodnout jen v těch případech, kdy to zákon výslovně dovoluje. K tomu se v minulosti vyjádřil i Nejvyšší soud ČR, když konstatoval „*ujednání stran modifikující důkazní břemeno, tj. institut veřejnoprávního civilního práva procesního, by proto bylo možné pouze tehdy, pokud by takovou možnost občanský soudní řád připouštěl. S ohledem na to, že žádná zákonná úprava předpokládající dohody o důkazním břemenu neexistuje, lze usuzovat, že strany ani nemohou takovou dohodu uzavřít. Nejvyšší soud proto*

¹⁷⁹ HAVEL, Bohumil. § 4 [Přenos důkazního břemene]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 11.

¹⁸⁰ LAVICKÝ, Petr. Flexibilní důkazní břemeno? *Právní rozhledy*, 2016, č. 22, s. 763.

¹⁸¹ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 218.

¹⁸² HROMADA, Miroslav. § 133 [Důkaz opaku]. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 462.

*dospěl k závěru, že si nelze sjednat nevyvratitelnou právní domněnku a na jejím základě odepřít jedné ze smluvních stran výkon jejího zákonem zaručeného práva bez možnosti prokázání pravosti jejího práva.*¹⁸³

V rámci občanského soudního řádu můžeme zákonnou domněnku najít například v ustanovení § 134, v praxi nejvyužívanější domněnku pak najdeme v občanském zákoníku, kdy se jedná o ustanovení § 2053, které stanovuje, že *„uzná-li někdo svůj dluh co do důvodu i výše prohlášením učiněným v písemné formě, má se za to, že dluh v rozsahu uznání v době uznání trvá.“* Soud má tudíž za prokázané, že dluh v době uznání trval. Na dlužníkovi je potom, aby tvrdil a úspěšně prokázal, že například dluh v době jeho uznání neexistoval, popřípadě později z nějakého důvodu zanikl. Ustálená soudní judikatura, jež pracuje s domněnkou existence uznaného dluhu, je velmi bohatá. Citovat lze například rozsudek Nejvyššího soudu ČR, který uvedl *„důsledkem uznání závazku je tedy přesun důkazní povinnosti (důkazního břemene) z věřitele na dlužníka, na němž tak je, aby prokázal, že závazek nevznikl, zanikl či byl převeden na jiného.“*¹⁸⁴

Pokud dojde k uznání dluhu žalovaným, není možné, aby došlo k přesunu důkazního břemene na žalobce, jen z toho důvodu, že ze strany žalovaného dojde ke zpochybnění listiny, o níž žalobce opírá svůj nárok¹⁸⁵. Není tedy možné, aby došlo k přesunu důkazního břemene jen proto, že bude zpochybněna smlouva, o níž žalobce opírá svůj nárok. Žalovaný musí prokázat, že uznal dluh, který vůbec nevznikl. Stejný názor zastává i Nejvyšší soud ČR, který k dané problematice uvedl *„důkazy (...), jimiž by žalobkyně neunesla důkazní břemeno, pokud by jí svědčilo, nemusí být samy o sobě důkazem opaku. Jinak řečeno, zpochybněním listin, které ve prospěch žalobního nároku nesvědčí, není ještě prokázán opak. Tím, že právní předchůdkyně žalované závazek podle § 132 hosp. zák. uznala, se v návaznosti na § 133 o. s. ř. dostala do situace, že k vyvrácení právní domněnky musí prokázat opak. Na tom nic nemění, že jde o důkaz o negativním tvrzení; to nese pozice žalované, na kterou přešlo v důsledku uznání závazku její právní předchůdkyní důkazní břemeno.“*¹⁸⁶

¹⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 23 Cdo 5508/2007 ze dne 18. 3. 2010.

¹⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 32 Cdo 170/2010 ze dne 23. 9. 2010.

¹⁸⁵ JIRSA, Jaromír. § 133a. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II.* § 79-180 občanského soudního řádu. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 358.

¹⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 32 Odo 964/2003 ze dne 22. 6. 2004.

Dané problematice se věnoval ve svém usnesení i Ústavní soud ČR, jež uvedl „eventuální nejasnosti týkající se existence závazkového vztahu mezi stěžovatelkou a žalobkyní musí být takové povahy, aby nejen zpochybnily, ale rovněž prokázaly opak, poněvadž byl-li závazek uznán, nemůže soud své rozhodnutí opřít o úsudek o nemožnosti učinit spolehlivý závěr, že mezi stranami sporu existoval právní vztah, ale musí vycházet z toho, zda byla v řízení vyvrácena domněnka existence uznaného závazku, neboť jinak musí mít soud podle ustanovení § 133 o. s. ř. tuto skutečnost za prokázanou.¹⁸⁷“

Pokud tedy dojde k přesunu důkazního břemene, musí být ze strany soudu účastník o tomto poučen, což v některých případech vyžaduje nařídit přípravné jednání. Může dojít také k situaci, kdy žalobce předloží uznání dluhu v písemné formě a žalovaný popře její pravost. Jelikož se zde jedná o soukromou listinu, postačí, aby její pravost byla formálně ze strany žalovaného popřena. Potom je na žalobci, aby prokázal, že dané uznání dluhu je pravé. V praxi k tomu dojde nejpravděpodobněji znaleckým posudkem. Pokud bude pravost podpisu potvrzena, platí, že dluh existuje, i kdyby tomu tak reálně nebylo. Důkazní břemeno pak bude přeneseno na stranu žalovanou, která musí prokázat, že dluh reálně neexistuje. Obecně tedy platí, že zatížen důkazním břemenem ohledně pravosti soukromé listiny je ten, kdo ji předloží, zatímco ohledně existence dluhu je důkazním břemenem zatížen ten, kdo dluh popírá¹⁸⁸.

Zákonné domněnky pak dále dělíme podle jejich obsahu na skutkové a právní. Pro zákonné domněnky je typické, že strana sporu, které svědčí domněnka, dokazuje pouze ty skutečnosti, jež tvoří skutkovou bázi domněnky. Naproti tomu strana, jež je důkazním břemenem zatížena, musí podat plný důkaz skutečností, jež tvoří bázi domněnky. Protistrana se účinkům domněnky může bránit protidůkazem, který zpochybní vnitřní přesvědčení soudce. V důsledku čehož pak nastane stav *non liquet* a ta ze stran, jíž se tato domněnka přiznává, musí dané skutečnosti, které tvoří bázi domněnky, prokázat jinak¹⁸⁹.

---

¹⁸⁷ Usnesení Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 2439/09 ze dne 1. 3. 2010.

¹⁸⁸ JIRSA, Jaromír. § 133a. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 358 a 360.

¹⁸⁹ LAVICKÝ, Petr. § 133 (Zákonné vyvrátitelné domněnky). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§1 až 250l). Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 655.

Zákonnou domněnku nalezneme například v ustanovení § 1050 odst. 1 NOZ, které uvádí bázi domněnky: „*nevykonává-li vlastník vlastnické právo k movité věci po dobu tří let*“ a dále presumovaný právní následek: „*má se za to, že ji opustil.*“ V tomto případě musí strana zatížená důkazním břemenem prokázat bázi domněnky. V případě, že se to straně podaří, je na straně druhé, aby podala protidůkaz, který bude spočívat buď v tom, že vlastník své právo nepřestal vykonávat, nebo že od posledního výkonu vlastnického práva vlastníkem neuplynula doba tří let. K tomu, aby byl protidůkaz podán úspěšně, stačí, aby bylo zpochybněno vnitřní přesvědčení soudce¹⁹⁰.

Pro rozdělení důkazního břemene je podstatné dělení zákonných domněnek na vyvratitelné a nevyvratitelné. Jelikož, jak uvádí Macur, „*nevyvratitelné domněnky v podstatě nesouvisí s důkazním břemenem, neboť jsou to materiální normy s přesně určenými právními následky.*“¹⁹¹ Jak uvádí Zuklínová, jejich rozlišení probíhá podle toho, zda má soud „*bezpodmínečně předpokládat existenci něčeho, o čem není jisté, že to je*“, a nebo „*zda soud má takto předpokládat jen podmíněně, totiž tak dlouho, dokud se neprokáže opak (tj. zpravidla dokud některá procesní strana nepřinese důkaz opaku)*“¹⁹². Pokud je tedy možný důkaz opaku¹⁹³, hovoříme o domněnkách vyvratitelných. Občanský soudní řád ve svém ustanovení § 133 zakotvuje: „*Skutečnost, pro kterou je v zákoně stanovena domněnka, jež připouští důkaz opaku, má soud za prokázánu, pokud v řízení nevyšel najevo opak.*“ U obou druhů domněnek platí, že se jimi mění téma dokazování, neboť se předmětem dokazování stávají skutečnosti, jež tvoří bázi domněnky. Ale jak bylo již výše uvedeno, pouze vyvratitelné domněnky mají charakter pravidel o důkazním břemeni¹⁹⁴.

---

¹⁹⁰ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 219-220.

¹⁹¹ MACUR, Josef. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 61.

¹⁹² DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 209.

¹⁹³ Vyvrácení zákonné domněnky důkazem opaku je zcela něco jiného než podání protidůkazu. Tzv. důkaz opaku vyvrací danou tezi prokázáním, že platí opak. Oproti tomu tzv. protidůkaz je možný i u nevyvratitelných domněnek a jedná se o pouhé vyvrácení podaného důkazu. Je tudíž důkazem, že dané teze neplatí, aniž je dokázáno něco jiného. Viz WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011, s. 226.

¹⁹⁴ LAVICKÝ, Petr. § 133 (Zákonné vyvratitelné domněnky). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§1 až 250l). Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 655.

Rozdíl mezi tzv. důkazem opaku a protidůkazem je patrný i ze závěrů Nejvyššího soudu ČR. Jak je již v této podkapitole uvedeno, ustanovení § 2053 NOZ obsahuje vyvratitelnou právní domněnku, že dluh v rozsahu uznání v době uznání trvá. Dlužník tedy musí podat důkaz opaku. Ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud ČR k dané problematice uvedl: „v rovině procesního práva vyvratitelná domněnka nachází svůj odraz v ustanovení § 133 o. s. ř., které určuje, že dokud není dokázán opak, platí za prokázanou skutečnost, pro kterou je v zákoně stanovena domněnka; pouhá, třeba i závažná pochybnost o tom, zda existuje skutečnost, které svědčí právní domněnka, tedy nestačí k tomu, aby tato skutečnost nebyla považována za prokázanou.¹⁹⁵“ Z hlediska rozdělení důkazního břemene je podstatné, že straně, již je daná domněnka příznivá, stačí, pokud prokáže skutečnosti, jež odpovídají bázi domněnky. Protistrana je pak zatížena důkazním břemenem ohledně toho, zda tato skutečnost nastala či nenastaly skutečnosti, s nimiž je spojen vznik presumovaného právního následku. Důkazní břemeno tedy v tomto případě leží, odchýlně od obecného pravidla dělení důkazního břemene, na protistraně. K tomuto přesunu důkazního břemene se nescetněkrát ve své judikatuře vyjádřily i soudy, příkladem může být rozsudek Nejvyššího soudu ČR, který ohledně dané problematiky uvedl „jestliže uznání dluhu založilo vyvratitelnou domněnku, podle které se má za to, že závazek v době uznání trval, pak v řízení, v němž se věřitel (žalobce) domáhá splnění tohoto závazku, spočívá důkazní břemeno ohledně neexistence závazku na dlužníku (žalovaném).“ a zároveň konstatoval, že „pozitivní řešení otázky, zda účastník řízení unesl důkazní břemeno či nikoli, však nemůže být založeno na pouhém popření skutečnosti, o jejíž existenci platí vyvratitelná domněnka, když akceptace takového názoru by ve své podstatě popírala smysl institutu vyvratitelné domněnky.¹⁹⁶“

Při objasňování skutkového stavu se v civilním soudním řízení, mimo zákonných (právních) domněnek, využívají také domněnky skutkové, neboli také nepravé. Tento typ domněnek, stejně jako právní, vychází z určité životní zkušenosti, avšak jejich důsledky neupravuje žádné ustanovení zákona. Jelikož jim chybí zákonné ukotvení, není možné, aby vedly k rozdělení důkazního břemene, ačkoliv jsou při hodnocení důkazů významné. U těchto domněnek se nevyžaduje ani důkaz opaku, ale postačí pouhá pochybnost ze strany soudce, že se daný

---

¹⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 3902/2012 ze dne 30. 4. 2015.

¹⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Odo 180/2003 ze dne 7. 5. 2003.

skutkový děj odehrál odlišně, než bylo tvrzeno. Jak bude uvedeno později v této práci, někdy může ze strany soudů dojít i k jejich výslovným vyjádřením ve svém rozhodnutí, jako tomu bylo například v rozsudku Nejvyššího soudu ČR. Ten uvedl, *„že není-li důvod pochybovat o tom, že se určité věci před delší dobou (...) dály obvyklým či pravidelným způsobem či (úředním) postupem, je pak důkazní břemeno o tom, že v daném případě tomu tak nebylo, na tom, kdo to tvrdí.“*¹⁹⁷

Za zmínku stojí také náleží Ústavního soudu ČR, který k vyvratitelné domněnce vzniku nemajetkové újmy při nepřiměřené délce řízení uvedl: *„jakkoli ovšem citovaná judikatura (...) akcentuje přesun břemene tvrzení, eventuálně důkazního na orgán veřejné moci, nemůže se ani strana žalující vyhnout obecné procesní povinnosti tvrdit rozhodné skutečnosti a navrhnout k nim důkazy, shledá-li to soud v intencích zákona a příslušného postupu jako v řízení nezbytné.“*¹⁹⁸

---

¹⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 1400/2004 ze dne 3. 2. 2005.

¹⁹⁸ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. II. ÚS 19/16 ze dne 1. 8. 2016.

4.2 Přenesení v ostatních případech

Mimo výše uvedeného přenesení důkazního břemene na základě zákona, k němu může docházet i na základě judikatury českých soudů. Velmi významné jsou v tomto ohledu vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu ČR, jež jsou na základě ustanovení článku 89 odst. 2 Ústavy ČR závazná pro všechny orgány i osoby. Zde se tedy jedná o závaznost *ex lege*. Sokol pak navíc k judikátům uvádí „*úměrně druhu soudu má takové rozhodnutí různou závaznost*“ a dále „*s vyšším stupněm soudu míra závaznosti může růst.*¹⁹⁹“ Obecně tedy platí, že právně závazné jsou ze zákona pouze rozhodnutí Ústavního soudu ČR, v ostatních případech soudy nemusí ustálený právní názor při svém rozhodnutí reflektovat. K tomu se mimo jiné vyjádřil i Nejvyšší soud ČR, který ve svém rozsudku uvedl „*došlo-li v soudní rozhodovací praxi při řešení určité materie k judikatornímu ustálení právního názoru, je z povahy věci nezbytné, aby soudy nižších stupňů tento judikatorní posun ve své rozhodovací praxi reflektovaly a v případě, že takový právní názor nesdílejí, jej ve světle jimi pečlivě vyložené argumentace (kriticky) konfrontovaly a seznatelným způsobem (v odůvodnění písemného vyhotovení svého rozhodnutí) vyložily, proč, resp. z jakého (jakých) nosného (nosných) důvodu (důvodů) nebylo lze se ve věci s obdobným skutkovým či právním základem s předmětným judikátem ztotožnit.*²⁰⁰“

Podle ustálené judikatury českých soudů k přenesení důkazního břemene nemusí vždy dojít pouze na základě zákona. Nejčastějším příkladem je zmaření důkazu protistranou. V takovém případě je přenesení důkazního břemene v souladu se zásadou, podle níž nikdo nesmí těžit ze svého protiprávního jednání. Jedná se tedy o sankci, která nastupuje *extra legem*²⁰¹. K dané problematice se několikrát vyjádřil i Ústavní soud ČR, když odkázal na právní teorii, podle níž je přípustné, aby pravidla dělení důkazního břemene byla výsledkem tzv. soudcovského dotváření práva. Konkrétně ve svém nálezu z roku 2018 Ústavní soud ČR uvedl „*možnosti soudcovského dotváření pravidel pro dělení důkazního břemene jsou tak omezeny na typově dané okruhy případů, u nichž panuje naléhavá nutnost odchýlení se od obecných pravidel dělení důkazního břemene.*²⁰²“ Z toho vyplývá,

¹⁹⁹ SOKOL, Tomáš *ad hoc*. Advokát a judikatura. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 11, s. 27.

²⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 2811/2007 ze dne 3. 12. 2009.

²⁰¹ MATZNER, Jiří. Dokazování v civilním řízení a obrácení důkazního břemene. *Právní prostor* [online]. 2018, [cit. 1. března 2020]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/ht-dokazovani-v-civilnim-rizeni-a-obraceni-dukazniho-bremene>

²⁰² Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 14/17 ze dne 9. 5. 2018.

že důkazní břemeno je možné přenést na protistranu. S ustálenou judikaturou českých soudů ohledně výše zmíněné problematiky se ztotožňují, neboť při použití obecného pravidla o rozložení důkazního břemene by v mnoha případech nebyla dodržena zásada rovnosti stran.

Takovéto soudcovské dotváření pravidel dělení důkazního břemene je však značně omezeno a mělo by být ze strany soudce využito pouze v případech tzv. naléhavé nutnosti. Naléhavá nutnost pak musí být dána typově, nikoliv okolnostmi konkrétních případů. Jedná se tedy typicky o situace, kdy prosazení hmotněprávního nároku pro důkazní nouzi selhává. Soudcovské dotváření pravidel tedy není možné zaměňovat s posuzováním dělení důkazního břemene *ad hoc* na základě konkrétní situace. V případě *ad hoc* postupu při posuzování dělení důkazního břemene totiž dochází ke značné nepředvídatelnosti pro procesní strany. Problémem je také rozdílné posuzování jednotlivých soudců, kdy by obdobné situace byly v jednotlivých řízeních posuzovány odlišně. Jak uvádí Lavický: „soudcovské dotváření práva z tohoto pohledu problémy nečiní, neboť jeho produktem jsou opět obecná právní pravidla, vytvořená pro určité typické situace.“²⁰³

Potřebu limitace tzv. soudcovského dotváření práva zastává i sám Ústavní soud ČR, jež uvedl, že si je „vědom důležitosti institutu důkazního břemene, neboť umožňuje soudu rozhodovati i v případě, kdy se skutkový stav nepodaří zcela objasnit. Rovněž tento institut je však podřízen určitému procesně právnímu rámci, jak jej vymezují především principy nestranného a spravedlivého procesu, vyplývající z článku 90 Ústavy ČR, jakož i z článku 36 odst. 1 Listiny. To, mimo jiné, znamená, že soud nemůže některou z procesních stran zatížit důkazním břemenem bez dalšího a jednostranným způsobem, ale pouze v kontextu všech relevantních okolností případu.“²⁰⁴

Dotváření práva ze strany soudců může vést ke vzniku nových pravidel, na základě nichž bude důkazní břemeno děleno. Tyto pravidla se pak odchylují od zákonem výslovných pravidel dělení důkazního břemene, a to tím, že ho přenesou na druhou stranu, jež jím nebyla původně zatížena. Mezi autory se pak nezdá setkáváme s názorem, že pouze toto přenesení důkazního břemene je přenesení

²⁰³ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 226.

²⁰⁴ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 167/96 ze dne 7. 10. 1996.

v pravém slova smyslu. Příkladem může být přenesení důkazního břemene v případě, že je obtížné zjistit skutkový stav, který se stal v dávné minulosti. Nejvyšší soud ČR k tomuto uvedl „*není-li důvod k pochybnostem, že se určité věci v době dávno minulé (tj. kdy časový odstup od rozhodných skutečností podstatně překračuje i vydržecí lhůty nebo lhůty skartační) děly obvyklým či pravidelným způsobem, resp. (úředním) postupem, je důkazní břemeno o tom, že v daném případě tomu tak nebylo, na tom, kdo to tvrdí.*“²⁰⁵

V praxi se toto soudci dotvořené pravidlo využívá především v situacích, kdy není jasné, zda bylo doručeno rozhodnutí nebo také v pochybnosti, zda vlastník stavby má oprávnění k umístění stavby či nikoliv. Pro tyto situace je pak typické, že mají společné tři rysy, jež je charakterizují. První rysem je, že je *de facto* nemožné objasnit skutkový stav, neboť již uplynula velmi dlouhá doba. Druhým je, že by aplikování obecného pravidla o dělení důkazního břemene vedlo k zjevné nespravedlnosti a za třetí zde není důvod pro neuplatnění zkušenostního poznatku. Pokud budou všechny tyto tři rysy splněny, bude nést nepříznivé následky stavu *non liquet* ta strana, která tvrdí, že se daný skutkový děj v minulosti odehrál jinak²⁰⁶.

4.2.1 Přenesení při ztrátě nebo zničení důkazu

Soudní praxe zastává stanovisko, že k přenesení důkazního břemene na protistranu dochází i tehdy, pokud strana druhá zaviněně ztratí či zmaří důkaz. V praxi to znamená, „*že se má nadále za to, že protistranou poškozený účastník své důkazní břemeno ohledně prokázání konkrétní skutečnosti unesl*“ a „*je na druhé straně, aby tento předpoklad vyvracela.*“²⁰⁷ Přenesení důkazního břemene v těchto případech není obecně v rámci občanského práva upraveno. Nicméně výjimku můžeme spatřit v ustanovení § 916 NOZ, jež uvádí: „*neprokáže-li v řízení o vyživovací povinnosti rodiče k dítěti nebo o vyživovací povinnosti jiného předka k nezletilému dítěti, které nenabylo plné svéprávnosti, osoba výživou povinná soudu řádně své příjmy předložením všech listin a dalších podkladů pro zhodnocení majetkových poměrů a neumožní soudu zjistit ani další skutečnosti potřebné pro rozhodnutí zpřístupněním údajů chráněných podle jiného právního předpisu, platí,*

²⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 2384/2005 ze dne 24. 11. 2005.

²⁰⁶ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 228-229.

²⁰⁷ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009, s. 31.

že průměrný měsíční příjem této osoby činí pětadvacetinásobek částky životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu.“

Občanský soudní řád pak pouze v ustanovení § 78 upravuje podmínky, za nichž je možné zajistit důkaz pro případ budoucí potřeby. Obecně teorie pojmem „zmařený důkaz“ chápe nejen, pokud účastník existující důkaz zničí, například spálí smlouvu, ale také situaci, kdy jedna ze stran měla povinnost zachytit skutkový stav a neučinila to. Takovým příkladem může být špatné vedení zdravotnické dokumentace, jak bude ještě uvedeno níže. Jak uvádí Svoboda *„zaviněné zmaření důkazu z logiky věci (nikoli ze zákona) má vést k přenesení důkazního břemene na protistranu.“* Takovýto postup ovšem není automatický. Podstatnou podmínkou je, že tento důkaz nemůže být získán jinak, a zároveň soud musí také přihlédnout k tomu, jaký výsledek by soudní řízení přineslo, pokud by ke zmaření důkazu nedošlo. Cílem přenesení důkazního břemene totiž není poškození protistrany, nýbrž pouhá náprava neúměrné nespravedlnosti, která zaviněným zmařením důkazu vznikla. To, zda skutečně k přenesení důkazního břemene na protistranu dojde, závisí na úvaze soudu, jež je limitována ustanovením § 136 OSŘ²⁰⁸. Toto ustanovení občanského soudního řádu ukládá soudu, aby zjistil podklady pro jeho úvahu, čímž mu přibude povinnost opatřit podklady pro svůj kvalifikovaný odhad, jaký by byl výsledek sporu, pokud by k takovému zmaření důkazu nedošlo²⁰⁹.

Přenesení důkazního břemene při ztrátě nebo zničení důkazů je typické pro tzv. medicínskoprávní spory, kdy na jedné straně stojí pacient, jakožto žalobce a na straně druhé poskytovatel zdravotnické péče, tedy zdravotnické zařízení, jakožto žalovaný. Důkazní význam pro tento typ sporů má zdravotnická dokumentace, která je chápána jako pracovní nástroj lékaře *„při poskytování zdravotní péče, ale zároveň je i důležitým důkazním prostředkem, pokud je zkoumán jeho odborný postup“*²¹⁰. Jedná se o základní informační zdroj, ve kterém se zaznamenávají informace o poskytnuté a plánované zdravotní péči a další informace, které lékař považuje za nezbytné²¹¹. Zásadní význam při dokazování má zdravotnická dokumentace především pro soudního znalce, jelikož z ní může čerpat základní

---

²⁰⁸ „Ize-li výši nároků zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy.“

²⁰⁹ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009, s. 32.

²¹⁰ TĚŠINOVÁ, Jolana, ŽDÁREK, Roman, POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. Praha: C.H.Beck, 2011, s. 104.

²¹¹ MACH, Jan; BURIÁNEK, Aleš a kol. *Univerzita medicínskému právu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 116.

informace o provedených lékařských úkonech a vyšetřeních. Zdravotnická dokumentace by měla být dle zákona²¹² vedena průkazně, pravdivě, čitelně a zápisy do ní se provádějí bez zbytečného odkladu. Opravy zápisu se provádějí novým zápisem s uvedením data opravy. Problém nastává v případech, kdy tato dokumentace chybí, je vedena nepravdivě nebo v ní není zaznamenán určitý záznam, který je pro spor zásadní. V takovém případě totiž dochází k tomu, že znalec nemůže vypracovat řádný znalecký posudek, a tudíž nemůže být dokázáno, zda zdravotnické zařízení postupovalo *lege artis* či nikoliv. Pacientovi tak hrozí neúspěch v daném sporu, jelikož na základě ustanovení § 101 OSŘ má povinnost tvrdit všechny významné skutečnosti pro rozhodnutí ve věci a plnit důkazní povinnost a další uložené procesní povinnosti. Jelikož by takovéto uspořádání práv a povinností bylo nespravedlivé²¹³, je nezbytné, aby v právním řádě existoval institut, jež by tuto nespravedlnost narovnal. Tím je právě institut přenesení důkazního břemene při ztrátě nebo zničení důkazu.

Jako příklad uvedu usnesení Nejvyššího soudu ČR z roku 2016, jedná se o případ, kdy se žalobkyně domáhala náhrady nemajetkové újmy v penězích, neboť podle ní na základě pochybení lékařů a dalšího zdravotnického personálu žalované, tedy Vítkovické nemocnice a.s., došlo k poškození zdraví její dcery. Žalobkyně navštívila žalovanou 3 dny po stanoveném termínu porodu, zde ji byl zaveden čípek k vyvolání porodu s tím, že má jít domů a vrátit se za 4 hodiny na kontrolu. To žalovaná učinila, ale byla opět poslána domů, dokud porod nezačne. Po 3 hodinách se žalobkyně kvůli bolestem musela dostavit k žalované znovu a byla přijata k hospitalizaci. Zde ji byly měřeny ozvy plodu, nicméně po půlnoci bylo žalobkyni ze strany zdravotnického personálu oznámeno, že přístroj na měření ozev není v pořádku a tak byl donesen přístroj jiný. Tento přístroj ovšem ukázal, že ozvy nejsou v normálu, na základě čehož byla žalobkyně převezena na operační sál, kde jí byl proveden císařský řez a narodila se jí dcera. Dceři byla po dvou měsících diagnostikována mikrocefalie, centrální hypertonický syndrom, hyperexcitabilní syndrom a další přidružená zdravotní postižení. Po zbytek života bude tedy dcera žalobkyně slepá, popř. pouze rozlišující světlo a stín, hluchoněmá a s mentální

---

²¹² Viz ustanovení § 54 odst. 2 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

²¹³ ŠUSTEK, Petr; HOLČAPEK, Tomáš a kol. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 192.

vyspělostí na úrovni tříměsíčního dítěte. Mimo to bude trpět ataky křečí se záchvaty a nemožností samostatné chůze. Tento stav je nezvratný.

Žalobkyně tedy měla za to, že tento stav její dcery je dán pochybením lékařů a dalšího zdravotnického personálu, neboť k němu vůbec nemuselo dojít, pokud by monitorování ozev plodu proběhlo správně a byla by tím včas rozpoznána hypoxie plodu. Nejvyšší soud ČR dal za pravdu soudům nižších stupňů, když potvrdil správnost přenesení důkazního břemene na žalovanou, a to z toho důvodu, že ta porušila svou zákonnou povinnost vést řádně zdravotnickou dokumentaci, jež vychází z ustanovení § 53 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. V řízení zdravotnická dokumentace chyběla, a to z toho důvodu, že byla vytištěna na termopapíru a došlo k její vyblednutí. Konkrétně konstatoval *„opačný přístup, kdy by odvolací soud uvalil na žalobkyni důkazní břemeno, které by bylo v důsledku porušení zákonné povinnosti dovolatelky ve své podstatě nesplnitelné, by činil z práva žalobkyně na ochranu osobnosti právo iluzorní (...) a vedl by též k rozporu se zásadou, podle níž nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého či protiprávního jednání (nemo turpitudinem suam allegare potest) svého porušování zákonné povinnosti vést řádně zdravotnickou dokumentaci ve svůj prospěch.“*²¹⁴ Z uvedeného případu je tedy patrné, že pokud nastane medicínskoprávní spor, ve kterém dojde ke zničení zdravotnické dokumentace, jakožto listinného důkazu stranou žalovanou, je možné ze strany soudu dojít k závěru, že je nezbytné, aby došlo k přenesení důkazního břemene. Přenesení důkazního břemene v těchto typech sporu není nikterak výjimečné, neboť je žalobce – pacient často v nevýhodném postavení a jeho šance na úspěch ve sporu by byly jinak minimální. Avšak je potřeba zdůraznit, že mezi nedostatky ve zdravotnické dokumentaci a nastalou újmou nemusí být příčinná souvislost. To ostatně judikoval ve svém rozsudku i Nejvyšší soud ČR, když uvedl *„odpovědnost lékaře za poškozené zdraví (...) nelze dovozovat pouze z nedostatků ve vedení lékařské dokumentace pacienta.“*²¹⁵

Vzhledem k tomu, že je medicínská věda stále rychle rozvíjejícím se oborem, je dle mého názoru zapotřebí *de lege ferenda*, aby problematika přenesení důkazního břemene z důvodu nedostatečné či zcela chybějící zdravotnické dokumentace doznala již teď potřebné právní úpravy, neboť v budoucnu, s ohledem

---

²¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 1144/2014 ze dne 28. 6. 2016.

²¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 25 Cdo 1335/2014 ze dne 26. 8. 2014.

na naší stále vyšší životní úroveň, bude sporů, kde na jedné straně stojí pacient a na druhé lékař, respektive zdravotnické zařízení, stále častější. K tomuto problému se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR, který uvedl, že „k možnosti přenesení důkazního břemene v případě neúplné či ztracené zdravotní dokumentace se přiklání i akademická veřejnost (...). Nicméně de lege lata, český právní řád nemá pro situaci, kdy zdravotní dokumentace, na které závisí posouzení zásahu do ochrany osobnosti, je nekompletní, žádné adekvátní řešení a věc je nutno posuzovat v souladu s ustanovením § 120 odst. 3 o.s.ř.²¹⁶“

Příkladem by mohla být německá právní úprava, která se problematice věnuje podrobně. V roce 2013 nabyt účinnosti Gesetz zur Verbesserung der Rechte von Patientinnen und Patienten (Patientenrechtegesetz) neboli „zákon o právech pacientů“, který doplnil německý občanský zákoník (Bürgerliches Gesetzbuch). Tento zákon si vzal za cíl vytvořit transparentní předpisy, jež budou zaručovat potřebnou právní jistotu, jak pro pacienty, tak i pro samotné lékaře²¹⁷. Mimo jiného je zde upraveno důkazní břemeno ve sporech, kdy došlo k pochybení zdravotnického personálu při ošetření pacienta. Pokud dojde k situaci, že ze strany lékaře nebyly do zdravotnické dokumentace zaznamenány provedené úkony a jejich výsledky, které jsou z odborného hlediska pro současnou i budoucí léčbu zásadní, má se za to, že tento úkon nebyl vykonán²¹⁸. Zejména se podle zákona má jednat o anamnézy, diagnózy, vyšetření a jejich výsledky nebo terapie. Tímto v medicínskoprávních sporech tedy dochází k přenesení důkazního břemene na žalovaného – poskytovatele zdravotnických služeb, jež musí danou domněnku o nevykonání úkonu vyvrátit²¹⁹.

Této novele předcházela i samotná judikatura německých soudů, díky níž postupně výše uvedená domněnka doznala svého současného znění. Ustálená judikatura tak vedla k usnadnění důkazní pozice pacientů ve sporech o právní odpovědnost lékaře. Zajímavostí je, že ačkoliv k novele zákona došlo až v roce 2013, samotná vyvratitelná domněnka byla německými soudy formulována již během devadesátých let. Příkladem je rozsudek Spolkového soudního dvora, který

---

²¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 3631/2011 ze dne 27. 3. 2013.

²¹⁷ Bundesärztekammer. Patientenrechtegesetz. *Bundesaerztekammer.de* [online]. 2013, [cit. 22. září 2020]. Dostupné na <https://www.bundesaerztekammer.de/recht/gesetze-und-verordnungen/patientenrechtegesetz/>

²¹⁸ Viz ustanovení § 630f BGB.

²¹⁹ ŠUSTEK, Petr; HOLČAPEK, Tomáš a kol. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 196.

uvedl, že existuje vyvratitelná domněnka, že nezaznamenaný lékařský úkon je brán, jako by nebyl proveden²²⁰. Přijetí novely přineslo, mimo pozitivních reakcí, i reakce negativní, které především spočívaly v argumentaci, že výše uvedená domněnka, kdy nezaznamenaný úkon je brán jako nevykonaný, neodráží realitu a povede ke zbytečné byrokracii²²¹. Odpůrci novely také argumentovali i tím, že zdravotnická dokumentace má sloužit k naplnění účelu poskytnutí zdravotní péče, nikoliv jako důkazní nástroj pacienta pro uplatnění svých nároků na náhradu škody²²².

Přenesení důkazního břemene při ztrátě nebo zničení důkazu se však využívá i v jiných typech soudních sporů než jsou spory medicínskoprávní. Jako příklad uvedu rozsudek Nejvyššího soudu ČR ohledně usnášeníschopnosti členské schůze družstva. Napadeným rozsudkem změnil Vrchní soud v Praze rozsudek Krajského soudu v Praze tak, že zamítl návrh na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze družstva, jelikož se ztotožňuje se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně. Před soudem prvního stupně vyšlo najevo, na základě dokazování, že byla členská schůze družstva usnášeníschopná, jelikož podle prezenční listiny bylo přítomno 73 členů a nikdo se ze schůze neodhlásil. Ani nebylo před soudem prokázáno, že by konkrétní členové schůzi opustili. Důkazní břemeno podle soudu prvního stupně leželo na navrhovateli, který tvrzený stav neprokázal a ani nenavrl důkazy k jeho prokázání. Proti rozhodnutí odvolacího soudu bylo ze strany navrhovatele podáno včasné dovolání. Ve svém dovolání navrhovatel odkázal na příslušné ustanovení obchodního zákoníku²²³, které nařizovalo podrobné zachycení výsledku hlasování, což předložený zápis nezachycoval, neboť pouze konstatoval, jaká usnesení byla přijata, nikoliv počet hlasů přítomných členů na schůzi a počet hlasů členů, jež pro dané usnesení hlasovalo. Ze zápisu tudíž není zřejmé, zda byla členská schůze usnášeníschopná či nikoliv. Navrhovatel k tomu uvádí, že po odchodu některých členů ze schůze, usnášeníschopná již nebyla. Fakt, že někteří členové družstva ze schůze odešli, svědci nepopřeli, nicméně toto nebylo zadokumentováno. Vzhledem k tomu, že na začátku schůze bylo přítomno 73 členů, což je pouze o jednu osobu víc, než je polovina všech členů, nebyla schůze usnášeníschopná odchodem byť jen jednoho z členů. Dovolatel pak tvrdí, že

---

²²⁰ Rozsudek Spolkového soudního dvora, sp. zn. VI ZR 272/93 ze dne 14. 2. 1995.

²²¹ ŠUSTEK, Petr; HOLČAPEK, Tomáš a kol. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 196.

²²² Rozsudek Spolkového soudního dvora, sp. zn. VI ZR 26/92 ze dne 23. 3. 1993.

²²³ Konkrétně se jednalo o ustanovení § 241 tehdy platného a účinného zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku.

„nenesl důkazní břemeno ohledně usnášeníschopnosti členské schůze, a to proto, že (jak konstatoval soud prvního stupně) zápis z valné hromady nesplňuje zákonem stanovené náležitosti a dovolatel uplatnil příslušné námitky.“ a dále, že *„je třeba vycházet ze zásady, že povinnost prokazovat svá tvrzení lze splnit pouze u tvrzení pozitivních, pokud jde o tvrzení popírající, přechází důkazní břemeno na osobu, jejíž tvrzení je popíráno.“* Pokud by tedy byl zápis ze schůze řádný, platila by vyvratitelná právní domněnka ve prospěch usnášeníschopnosti družstva. Ale pokud je zápis ze schůze vadný, je na představenstvu, aby usnášeníschopnost schůze prokázalo. Dovolatel tedy Nejvyššímu soudu ČR navrhl, aby zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc vrátil k dalšímu řízení. Nejvyšší soud ČR se pak vyjádřil tak, že souhlasí s odvolacím soudem v tom, že důkazní břemeno ohledně usnášeníschopnosti schůze družstva zásadně leží na navrhovateli, jelikož ho nese ten, kdo tvrdí určitou skutečnost, nevyplývá-li ze zákona něco jiného. Nicméně *„v projednávané věci však družstvo porušilo svoji povinnost vyplývající z ustanovení § 241 odst. 1 písm. c) obch. zák., při přijetí každého usnesení zjišťovat, resp. uvést o zápisu, zda je členská schůze usnášeníschopná, popřípadě kolik hlasů bylo pro přijetí usnesení, kolik proti a kolik se zdrželo hlasování“* a jestliže *„jím družstvo znemožnilo dovolateli vedení důkazu o jeho tvrzeních, dochází v jeho důsledku k přenosu důkazního břemene z navrhovatele na družstvo.“*²²⁴

Při přenesení důkazního břemene na protistranu je potřeba dodržovat určitá pravidla, ačkoliv je samotné právní předpisy neukotvují. Mezi tyto pravidla lze řadit právo na spravedlivý proces nebo také tzv. princip proporcionality. Tyto pravidla by měla být vždy předvídatelná, a to alespoň na základě konstantní judikatury. Pokud by předvídatelná nebyla, hrozilo by, že přenesení důkazního břemene a tudíž konečné rozhodnutí soudu, by se stala také nepředvídatelná, což je v rozporu se základním procesním principem²²⁵.

²²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Odo 41/2002 ze dne 5. 11. 2002.

²²⁵ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009, s. 32.

4.2.2 Přenesení v tzv. negativních skutečnostech

K tomu, aby mohlo dojít k přenesení důkazního břemene v negativních skutečnostech, je třeba si tyto nejprve vymezit. Negativní skutečnost lze chápat jakožto neexistenci nějakého stavu nebo děje, ale také lze negativem podmínit právní následek ve smlouvě. Například je možné sjednat smluvní pokutu, jakožto následek za nepředání určitých dokladů. V negativní skutečnosti může rovněž spočívat porušení určité povinnosti. Příkladem je ustanovení § 2900 NOZ, které uvádí, že každý je „*povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.*“

Obecně se tyto skutečnosti neprokazují, nicméně v případě jejich pozitivního gramatického vyjádření, může být důkazní břemeno přeneseno. Asi nejčastějším příkladem je předání a převzetí stavby, kdy žalobce tvrdí, že k předání nedošlo. V takovém případě jeho tvrzení lze jen těžko prokázat, a proto je na žalovaném, aby jeho tvrzení nějakým způsobem vyvrátil, a to například předložením předávacího protokolu²²⁶.

Původně negativní teorie dělení důkazního břemene měla svůj původ již v Digestech, kde bylo uvedeno, že dokazuje ten, kdo tvrdí, nikoliv, kdo popírá²²⁷. Ze strany glosátorů došlo pravděpodobně k dezinterpretaci, neboť popírání a tvrzení negativních skutečností jsou odlišné pojmy. Podle generálního pravidla v římském právu dokazoval skutkový základ žaloby žalobce a skutkový základ námitek naopak dokazoval žalovaný²²⁸.

Jak bylo uvedeno výše, problematika dokazování tzv. negativních skutečností, v současné době není upravena v žádném zákoně, nýbrž vychází z odborné literatury a judikatury českých soudů. Často tedy dochází k výkladovým potížím, neboť pohled na tuto problematiku není mezi odborníky zcela jednotný.

Například Nejvyšší soud ČR se dlouhodobě k tzv. negativní teorii důkazní vyjadřoval takto: „*tzv. negativní tvrzení se v občanském soudním řízení zásadně neprokazují*“²²⁹. Shodně se Nejvyšší soud ČR vyjádřil i v dalším ze svých usnesení,

---

²²⁶ MATZNER, Jiří. Dokazování v civilním řízení a obrácení důkazního břemene. *Právní prostor* [online]. 2018, [cit. 1. března 2020]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/ht-dokazovani-v-civilnim-rizeni-a-obraceni-dukazniho-bremene>

²²⁷ „*Ei incumbit probatio qui dicit, non qui negat.*“

²²⁸ PULKRÁBEK, Zdeněk. Znovu a trochu jinak o dokazování negativních skutečností. *Právní rozhledy*, 2018, č. 1, s. 17.

²²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 26 Cdo 4220/2009 ze dne 22. 9. 2010.

kdy negativní skutečnosti podle Nejvyššího soudu ČR nemohly být předmětem dokazování, resp. důkazního břemene, neboť je nelze nijak prokázat. A tedy, „účastník, který tvrdí negativní skutečnost, nenese ohledně této skutečnosti důkazní břemeno.“²³⁰ Podle původní judikatury Nejvyššího soudu ČR tedy „prokazovat lze jen to, co se stalo, nikoliv to, co se nestalo“²³¹. Zajímavostí je, že se v průběhu své rozhodovací praxe od výše uvedeného odchýlil, a to například ve svém rozsudku ze dne 25. února 2014, když uvedl, že tzv. negativní teorii důkazní je „považována za překonanou se zdůrazněním, že negativní skutečnosti lze v řízení dokazovat a v soudní praxi k tomu také často dochází (...)“²³² nebo v jiném svém rozhodnutí uvádí, že „negativní skutečnosti lze řádně dokazovat.“²³³

První dvě výše uvedená usnesení Nejvyššího soudu ČR podporují negativní teorii důkazní, která byla ovšem v posledních několika letech již překonána. V současné době totiž účastníci v soudních řízeních běžně tyto skutečnosti dokazují. Příkladem je odeslání finančních prostředků pomocí bankovního účtu, kdy jedna strana tvrdí, že žádné neobdržela a strana druhá, že finanční prostředky odeslala. Tuto negativní skutečnost lze jednoduše dokázat výpisem z bankovního účtu. Pokud by ovšem finanční prostředky byly poskytnuty v hotovosti, prokázání takovéto skutečnosti už tak jednoduché není. V takovém případě by muselo být využito například svědků či listinných důkazů. V určitých případech tedy dochází k výjimce z již překonané negativní teorie důkazní²³⁴. Samotné překonání negativní teorie důkazní ostatně nalezneme i v občanském zákoníku, a to konkrétně v ustanovení § 2006 odst. 2, které uvádí „nemožnost plnění prokazuje dlužník.“

Krajský soud v Ústí nad Labem se například vyjádřil k problematice důkazního břemene ohledně tvrzení žalovaného, že splnil pohledávku takto: „při tvrzení žalovaného, že žalobci peněžitý dluh splnil, je pojmově vyloučeno, aby žalobce prokazoval, že tato právní skutečnost tvrzená žalovaným, která měla nastat, nenastala; v tomto směru proto dochází k přesunu důkazního břemene na

²³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 1144/2014 ze dne 28. 6. 2016.

²³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 3989/2011 ze dne 20. 12. 2012.

²³² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 3542/2013 ze dne 25. 2. 2014.

²³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 3108/2010 ze dne 26. 2. 2013.

²³⁴ MATZNER, Jirí. Problematika dokazování tzv. negativních skutečností. *Právní prostor* [online]. 2020, [cit. 4. května 2020]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/problematika-dokazovani-tzv-negativnich-skutecnosti>

*žalovaného, který tvrdí právně významnou skutečnost (splnění dluhu), nikoliv na žalobce, který vznik takové skutečnosti popírá.*²³⁵“

V praxi se ovšem setkáme i s takovými případy, kdy tzv. negativní skutečnosti dokazovat nelze. Je tedy potřeba vždy posoudit, zda vůbec negativní skutečnost prokázat lze, i když třeba velmi neobtěžně. Nebo o skutečnost, jež v důsledku chování druhé strany, prokázat nelze. Samotný fakt, že negativní skutečnost lze prokázat je podpořen i samotným zákonodárcem v diskriminačních sporech, kdy je potřeba prokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení, jak je již uvedeno výše²³⁶.

Dle Svobody „*slepé uplatňování negativní důkazní teorie často vede k nesprávnému přenesení důkazního břemene na protistranu.*“ K přenesení důkazního břemene lze tedy dojít pouze v případě, že neexistence, jež je předmětem zkoumání, má trvalý charakter. Asi nejčastějším příkladem z praxe je prokazování vrácení finanční částky v rámci zápůjčky, které leží na žalovaném, nikoliv na žalobci. Obecně tedy osobu, které je prokázání neexistence ve prospěch, nelze zatížit důkazním břemenem k prokázání této neexistence. V případě skutkových nejasností je na místě, aby soudy v České republice aplikovaly zásadu *non liquet*. Je třeba si také uvědomit, že ne každý gramatický zápor automaticky znamená neexistenci reálnou a opačně. Příkladem je spor mezi pronajímatelem a nájemcem, kdy se nájemce, jakožto žalovaný, po skončení nájmu brání vyklizení nemovitosti, jelikož je dle jeho názoru na žalobci, aby prokázal pozitivní tvrzení o tom, že je nemovitost dále užívána. Na první pohled se tvrzení žalovaného jeví jako pravdivé, nicméně o užívání nemovitosti jde i v případě, že třeba jen nebyly vráceny klíče od nemovitosti. V této situaci se pod zprvu pozitivním tvrzením skrývá reálně negativní skutková okolnost. Je tedy zřejmé, že vždy záleží na bližších znalostech skutkových okolností jednotlivých případů. Soudy si ovšem tuto skutečnost neuvědomí, a tak nezřídka dochází k nesprávnému přenášení povinnosti důkazního břemene na stranu, jež jí mít nemá²³⁷.

Stejný názor zastává i Pulkrábek, který uvádí: „*nelze-li negativum dokázat, může se důkazní břemeno za určitých okolností jevit jako nespravedlivé a přičítací se*

---

²³⁵ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, sp. zn. 10 Co 537/2001 ze dne 20. 9. 2001.

²³⁶ KRAMPERA, Jan. Dokazování negativních skutečností. *epravo.cz* [online]. 2019, [cit. 10. května 2020]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/dokazovani-negativnich-skutecnosti-109753.html>

²³⁷ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009, s. 29-30.

ideji spravedlivého procesu.“ Obtíže při dokazování nastanou v případě, že není možné ze strany zatížené důkazním břemenem dokázat negativum nebo není možné opatřit si o negativu důkaz předem, popřípadě odpůrce nemůže dokázat pozitivum nebo opatřit si o něm důkaz předem. Otázkou podle něj pak je, zda má být obecné dělení důkazního břemene potlačeno a má dojít k jeho přenesení tak, aby ten, kdo popírá negativum, musel dokázat pozitivum²³⁸.

U některých typů sporů judikatura vyvodila závěr, že je vhodné, aby došlo k přenesení důkazního břemene, resp. straně postačí unést břemeno tvrzení. Jedním z příkladů je žaloba na vydání bezdůvodného obohacení, kde se Nejvyšší soud ČR dlouhodobě od své judikatury neodchyluje. Příkladem je rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2001, kdy konstatoval „*domáhá-li se žalobce vrácení určité částky s tvrzením, že tuto částku žalovanému bez právního důvodu zaplatil, leží na něm důkazní břemeno o tomto tvrzení a je naopak na žalovaném, (...) aby prokázal existenci a obsah tvrzené dohody, podle níž byl oprávněn plnění přijmout.*“²³⁹ a dále usnesení ze dne 10. října 2012, kde Nejvyšší soud ČR k problematice uvádí: „*pakliže žalobce poskytl žalované finanční prostředky, musí žalovaná prokázat, že existuje právní důvod, díky němuž si je může ponechat (...), přičemž důkazní břemeno stíhá v tomto směru výhradně žalovanou.*“²⁴⁰ Dalším příkladem je pak spor mezi žalobcem a žalovaným ohledně vrácení zapůjčených finančních prostředků. Nejvyšší soud ČR uvedl „*ve sporu o vrácení půjčené částky má žalobce břemeno tvrzení (...). Důkazní břemeno ohledně existence právní skutečnosti, která měla za následek zánik dluhu, leží na dlužníkovi.*“²⁴¹

Obecně tedy při dokazování tzv. negativních skutečností mohou nastat dvě situace. První je situace, kdy skutkové tvrzení lze dokázat stejně jako skutkové tvrzení pozitivní. Příkladem je například spor o tom, zda byl postaven dům protistranou, jež se k jeho stavbě zavázala. Jedná se o negativní tvrzení, jež je možné velmi lehce prokázat. Naopak druhý typ situace nastane v případě, že měla protistrana o něčem informovat. V těchto situacích je pak potřeba, jak již bylo nastíněno výše, využít například svědecké výpovědi, popřípadě jiných typů důkazních prostředků. V těchto případech soud sice nemá jistotu, ta ovšem ani není

²³⁸ PULKRÁBEK, Zdeněk. O dokazování negativních skutečností v civilním soudním řízení (a o některých zásadách zjišťování skutkového stavu vůbec). *Právní rozhledy*, 2013, č. 17, s. 573.

²³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 25 Cdo 1167/99 ze dne 27. 2. 2001.

²⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 248/2012 ze dne 10. 10. 2012.

²⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 33 Cdo 472/2007 ze dne 30. 4. 2009.

cílem soudního dokazování, neboť důkaz je považován za úspěšný, pokud je zde pravděpodobnost hraničící s jistotou, tedy, že jsou všechny rozumné pochybnosti vyloučeny²⁴². V praxi je vždy na soudci, aby zvážil, zda lze či nelze požadovat vyvrácení tzv. negativních skutečností. Obecně tedy „*není možné tvrdit, že negativní skutková okolnost je automatickým důvodem pro přenesení důkazního břemene na protistranu.*“²⁴³

---

²⁴² KRAMPERA, Jan. Dokazování negativních skutečností. *epravo.cz* [online]. 2019, [cit. 11. května 2020]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/dokazovani-negativnich-skutecnosti-109753.html>

²⁴³ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009, s. 31.

5 Závěr

Cílem této práce bylo potvrdit či vyvrátit hypotézu, zda právní úprava důkazního břemene a jeho případné přenesení je v občanském soudním řáde komplexní a pro právní praxi dostačující právní úpravou tohoto institutu. Aby mohla být tato hypotéza potvrzena či vyvrácena, bylo nezbytné nejprve objasnit základní charakteristiku samotného institutu.

Ačkoliv je dokazování a s ním spojené důkazní břemeno zcela stěžejní částí samotného řízení před soudem, dle mého názoru, je právní úprava této problematiky naprosto nedostačující, neboť zákon výslovně neupravuje ani základní pravidlo, podle něhož by bylo důkazní břemeno děleno. Osobně si myslím, že je špatně uváděno, že tuto úpravu poskytuje ustanovení § 120 OSŘ, když se toto ustanovení omezuje pouze na formulaci: *„účastníci jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede.“* Toto základní pravidlo je pak nutno hledat v teorii procesního práva nebo ji vyvozovat z judikatury soudů, což není zcela ideální stav s ohledem na potřebu právní jistoty. I samotní autoři a judikatura se v určitých ohledech s názory rozcházejí, a tak by výslovné zakotvení tohoto základního pravidla mělo být součástí pozitivní právní úpravy. Na základě analýzy teorie a praxe jsem došla k závěru, že výslovná úprava základního pravidla dělení důkazního břemene by mohla vycházet z teorie analýzy norem, jež splňuje kritéria univerzality a abstraktnosti, podle nichž by se důkazní břemeno dělilo.

To že toto základní pravidlo není zákonem výslovně zakotveno, není nijak neobvyklé, jelikož i samotný pojem „důkazní břemeno“ není zákonem nikde definován. Jedná se tak o pouhé abstraktní pojmy, se kterými právní teorie i judikatura pracují, aniž by byl znám jejich přesný obsah. Legální definice důkazního břemene však není zcela potřebná, jelikož mezi autory neshody ohledně tohoto pojmu nevyvstávají, to se ovšem o rozdělení důkazního břemene říci bohužel nedá. Zde, jak bylo uvedeno výše, dochází i k jiným názorům jednoho a toho samého soudu ve své rozhodovací praxi, což shledávám jako velmi nešťastné a pro obyčejného laika velmi zavádějící.

Dále se mi jeví jako vhodné, aby bylo výslovně zakotveno v zákoně, jak mají soudy postupovat v těch případech, kdy jedna ze stran soudního sporu úmyslně neposkytne informace, jež jsou pro samotné rozhodnutí ve věci podstatné.

Významný posun v judikatuře českých soudů lze spatřit v názoru, že nelze automaticky odmítnout žalobu, jež trpí nedostatky, které nebyly zaviněny žalobcem. Nejvyšší soud ČR k danému případu uvedl, že „nelze přisvědčit názoru, (...) že by vadou bylo neoznačení dokladů (...) ty ostatně žalobce ani přesně označit nemůže, neboť o nich v podrobnostech zpravidla není informován.“²⁴⁴ Nicméně je potřeba zakotvit, v čem konkrétně by měla spočívat součinnost soudu, jež bude směřovat k odstranění těchto vad.

Problematické je i to, jak by měl soud rozhodnout v situacích, kdy protistrana znemožní provedení důkazu, neboť dle jejích slov došlo ke zničení „omylem“. Svoboda zde přichází s možností trojího následku, který by nastal, pokud by došlo k situaci, že se účastník sporu bez své viny ocitne v nepřekonatelném informačním deficitu. Jako první by mohlo ze zákona docházet k přechodu břemene tvrzení a prokazování na protistranu, dále by mohlo docházet k přechodu odpovědnosti za správnost skutkových zjištění na soud či by žádný následek nenastal. O prvním následku lze uvažovat pouze za předpokladu, že je protistrana původcem informačního deficitu. K druhému následku by mělo docházet tehdy, že potřebné důkazy zadržuje osoba, jež stojí mimo daný soudní spor. K tomu je ovšem potřeba, aby účastník postižen informačním deficitem alespoň prokázal tzv. existenci opěrných bodů. Tudíž že tento postup překlenutí informačního deficitu je přiměřený a pravděpodobně povede k předpokládanému výsledku. Poslední uvedený následek by pak měl nastat v těch situacích, kdy skutkovou nejistotu nelze přičíst k tíži ani jedné ze stran soudního sporu. Jako příklad uvádí úmrtí jediného svědka, jež měl ohledně dané skutečnosti svědčit²⁴⁵.

Mimo potřeby právní úpravy související s důkazním břemenem, shledávám za nedostatečnou, momentálně zcela chybějící, právní úpravu institutu vysvětlovací povinností strany nezátížené důkazním břemenem, jak jsem již nastínila v průběhu této práce. Samotný věcný záměr civilního řádu soudního tento institut okrajově zmiňuje, avšak nezakotvuje například velmi spornou otázku toho, zda při nesplnění této povinnosti může či nemůže dojít k samotnému přenesení důkazního břemene, jakožto sankce nesplnění této povinnosti. Právní řád rovněž nezakotvuje ani

---

²⁴⁴ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 492/2005 ze dne 18. 4. 2005.

²⁴⁵ SVOBODA, Karel. *Nové instituty českého civilního procesu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 166-167.

předpoklady uložení této specifické povinnosti, a tak by ji měla být také věnována mnohem větší pozornost ze strany zákonodárce.

Resumé

Submitted rigorous thesis deals with the issue of the burden of proof and its reversing in selected disputes. This topic was chosen of its importance in civil proceedings. Relevant legal regulation is primarily contained in Act No. 99/1963 Coll., Civil Procedure Code, as amended (hereinafter „Civil Procedure Code“). The rigorous thesis divided into two parts. The first part works mainly with knowledge from legal theory, on the other hand, the second part of the rigorous thesis works mainly with case law (legal decisions) and with the relevant statute of the law.

The rigorous thesis was divided into five chapters. The first and the second chapters contain introduction and general issue of evidence. Specifically the principles of evidence, the course of evidence according to Civil Procedure Code and individual means of evidence.

Next chapter was focused on general issue of the burden of proof. There are mentioned differences between the objective and subjective burden of the claim. We find there also other legal institutes related to the burden of proof, such as the standard of proof, evaluation of evidence, proof obligation and obligation to claim. This chapter also deals with the extensive issue of the burden of proof, especially the rules under which the burden of proof is apportioned. We find there also differences between the objective, subjective, abstract and concrete burden of proof. Last part of this chapter deals with issue of the obligation to explain of the party, which is not burdened with the burden of proof.

The fourth chapter is a key part of this rigorous thesis. The chapter is focused on reversing of the burden of proof. Firstly it was reversing of the burden of proof on the basis of the law. The greatest attention was paid to reversing of the burden of proof on the basis of article 133a Civil Procedure Code. This article works with a specific types of disputes, specifically with antidiscrimination disputes. Attention to these types of disputes is given due to its frequency in the present. Equality cannot be achieved only by an antidiscrimination policy but requires measures to promote equality through the law. So the legal regulation of these disputes is already contained in European Union law. The chapter also deals with the issue of legal presumptions and its specific legal regulation. The second part of this chapter woks with reversing of the burden of proof in the other cases. It means a reversing

based on case law. For example, in the case of so-called negative facts or in the event of wilful loss or destruction of evidence by the defending party.

Besides current legislation, rigorous thesis presents also legislation, which will be contained in the intention of the new Civil Procedure Code.

Finally, it shall be mentioned that the issue of evidence and the associated burden of proof is very important part of the civil process. In conclusion, I present the possibilities of the legislation *de lege ferenda*. In my opinion there are so many shortcomings in the current legislation, which should be remedied by the legislator. For example there should be an explicit legal definition of the burden of proof and the basic rule of reversing of the burden of proof. There should be also regulated situation, when the counterparty unintentionally destroys the evidence. So the second party will be in the information deficit for which this party cannot. Legal regulation of these concepts would contribute to the legal certainty of the parties.

The rigorous thesis also works with professional articles, legal comments, professional publications and websites.

Seznam použité literatury

DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. ISBN 978-80-7357-460-4.

DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7478-325-8.

FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974.

JAUERNIG, Othmar. *Zivilprozessrecht*. 29. vydání. Mnichov: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-3-406-55713-2.

JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. ISBN 978-80-87109-46-5.

KINCL, Jaromír a kol. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.

KINDL, Milan; ŠÍMA, Alexandr; ONDŘEJ, David. *Občanské právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-098-7.

KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1.

KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-55-6.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§1 až 250l). Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné – praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-869-7.

LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-203-5.

LUDVÍK, David a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. ISBN 978-80-7357-460-4.

- MACUR, Josef. *Dělení důkazního břemena v civilním soudním sporu*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1403-2.
- MACUR, Josef. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1161-0.
- MACUR, Josef. *Kompenzace informačního deficitu procesní strany v civilním soudním sporu*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-210-2276-0.
- MACUR, Josef. *Problémy vzájemného vztahu práva procesního a hmotného*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0810-5.
- MACUR, Josef. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu procesním*. Brno: Masarykova univerzita, 1991. ISBN 80-210-0264-6.
- MACH, Jan; BURIÁNEK, Aleš a kol. *Univerzita medicínského práva*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-5113-9.
- MUSIELAK, Hans-Joachim. *Die Grundlagen der Beweislast im Zivilprozess*. Berlín: Walter de Gruyter, 1975. ISBN 978-3-11-004970-1.
- PRÜTTING, Hanns. *Gegenwartsprobleme der Beweislast*. München: C. H. Beck, 1983. ISBN 3-406-09846-0.
- SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-09-0.
- STAVINHOVÁ, Jaruška. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-7239-155-0.
- STAVINHOVÁ, Jaruška; LAVICKÝ, Petr. *Základy civilního procesu*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5062-4.
- STÜRNER, Rolf. *Die Aufklärungspflicht der Parteien des Zivilprozesses*. Tübingen: Mohr, 1976. ISBN 978-31-6639152-5.
- SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-414-7.
- SVOBODA, Karel. *Nové instituty českého civilního procesu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. ISBN 978-80-7357-722-3.
- SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-506-0.

SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-673-9.

ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-480-3.

ŠUSTEK, Petr; HOLČAPEK, Tomáš a kol. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-321-1.

TĚŠINOVÁ, Jolana; ŽDÁREK, Roman; POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. Praha: C.H.Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-050-8.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 5. aktualizované vydání doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-726-3.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0.

WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: Řízení nalézací*. 7. aktualizované vydání a doplněné vydání. Praha: Linde, 2014. ISBN 978-80-7201-940-3.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-571-5.

Seznam použité judikatury

- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. I. ÚS 987/07 ze dne 28. 2. 2008.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. II. ÚS 19/16 ze dne 1. 8. 2016.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. II. ÚS 56/95 ze dne 6. 12. 1995.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. II. ÚS 127/96 ze dne 8. 1. 1997.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. II. ÚS 1609/08 ze dne 30. 4. 2009.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. III. ÚS 149/97 ze dne 4. 12. 1997.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. III. ÚS 428/04 ze dne 10. 3. 2005.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. III. ÚS 1136/13 ze dne 12. 8. 2015.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 13/98 ze dne 3. 9. 1998.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 14/17 ze dne 9. 5. 2018.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 167/96 ze dne 7. 10. 1996.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 310/05 ze dne 26. 9. 2005.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 3559/15 ze dne 7. 6. 2016.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 9/95 ze dne 28. 2. 1996.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 33/97 ze dne 17. 12. 1997.
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 37/04 ze dne 26. 4. 2006.
- Rozsudek Spolkového soudního dvora, sp. zn. VI ZR 26/92 ze dne 23. 3. 1993.
- Rozsudek Spolkového soudního dvora, sp. zn. VI ZR 272/93 ze dne 14. 2. 1995.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 3 Cdon 1031/96 ze dne 17. 4. 1996.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 46/2002 ze dne 10. 10. 2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 246/2008 ze dne 11. 11. 2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 408/2003 ze dne 7. 8. 2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 762/2001 ze dne 28. 2. 2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 1908/2006 ze dne 3. 7. 2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 2604/2009 ze dne 29. 7. 2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 2682/2013 ze dne 26. 6. 2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 3989/2011 ze dne 20. 12. 2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 883/2010 ze dne 16. 12. 2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 1400/2004 ze dne 3. 2. 2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 1908/2000 ze dne 30. 5. 2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 3108/2010 ze dne 26. 2. 2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 3542/2013 ze dne 25. 2. 2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 23 Cdo 5508/2007 ze dne 18. 3. 2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 23 Odo 1722/2006 ze dne 20. 1. 2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 25 Cdo 1167/99 ze dne 27. 2. 2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 25 Cdo 1335/2014 ze dne 26. 8. 2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 26 Cdo 2168/2011 ze dne 13. 11. 2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 665/2012 ze dne 17. 9. 2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 1104/2005 ze dne 25. 7. 2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 4930/2009 ze dne 12. 5. 2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 3902/2012 ze dne 30. 4. 2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Odo 41/2002 ze dne 5. 11. 2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Odo 180/2003 ze dne 7. 5. 2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Odo 1538/2006 ze dne 27. 3. 2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 64/2004 ze dne 11. 5. 2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 1082/2001 ze dne 22. 8. 2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 2811/2007 ze dne 3. 12. 2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 3631/2011 ze dne 27. 3. 2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 31 Cdo 619/2011 ze dne 20. 6. 2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010 ze dne 4. 9. 2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 32 Cdo 170/2010 ze dne 23. 9. 2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 32 Odo 964/2003 ze dne 22. 6. 2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 33 Cdo 472/2007 ze dne 30. 4. 2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu USA, sp. zn. 411 U.S. 792 ze dne 14. 5. 1973 (McDonnell Douglas Corporation v. Green).

Rozsudek Soudního dvora EU, sp. zn. C 109/88 ze dne 17. 10. 1989 (Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund I Danmark proti Dansk Arbejdsgiverforening, jednající za Danfoss).

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, sp. zn. 10 Co 537/2001 ze dne 20. 9. 2001.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 370/2002 ze dne 15. 10. 2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 Cdo 909/2003 ze dne 20. 8. 2003.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 492/2005 ze dne 18. 4. 2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 22 Cdo 2384/2005 ze dne 24. 11. 2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 25 Cdo 1143/2006 ze dne 26. 9. 2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 26 Cdo 4220/2009 ze dne 22. 9. 2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 248/2012 ze dne 10. 10. 2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 1193/2004 ze dne 26. 5. 2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 1709/2002 ze dne 25. 6. 2003.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 2893/2000 ze dne 9. 10. 2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 3123/2014 ze dne 29. 4. 2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Odo 377/2002 ze dne 30. 6. 2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 1144/2014 ze dne 28. 6. 2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 2675/2006 ze dne 8. 8. 2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 2822/2013 ze dne 30. 7. 2013.

Usnesení Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 2439/09 ze dne 1. 3. 2010.

Seznam použitých internetových zdrojů

Bundesärztekammer. Patientenrechtegesetz. *Bundesaerztekammer.de* [online]. 2013, [cit. 22. září 2020]. Dostupné na <https://www.bundesaerztekammer.de/recht/gesetze-und-verordnungen/patientenrechtegesetz/>

CELERÝN, Jakub. Kdy končí první jednání z hlediska zásady koncentrace řízení? *epravo.cz* [online]. 2013, [cit. 6. března 2020]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-konci-prvni-jednani-z-hlediska-zasady-koncentrace-rizeni-92684.html>

ŘURÍKOVÁ, Zuzana. Krok za krokem k novému civilnímu řádu. *pravni prostor.cz* [online]. 2018, [cit. 17. listopadu 2020]. Dostupné na <https://www.pravni prostor.cz/clanky/procesni-pravo/krok-za-krokem-k-novemu-civilnimu-radu-soudnimu>

JIRSA, Jaromír. Projímadlo jako nepřímý důkaz (malá úvaha na téma zásady volného hodnocení důkazů). *pravni prostor.cz* [online]. 2015, [cit. 2. září 2020]. Dostupné na <https://www.pravni prostor.cz/clanky/procesni-pravo/projimadlo-jako-neprimy-dukaz-mala-uvaha-na-tema-zasady-volneho-hodnoceni-dukazu>

KADAVÁ, Veronika. Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem. *epravo.cz* [online]. 2019, [cit. 21. února 2020]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/vysvetlovaci-povinnost-strany-nezatizene-dukaznim-bremenem-110186.html>

KLEIN, Šimon. Veřejné listiny a jejich důkazní síla. *Ad Notam* [online]. 2014, [cit. 2. prosince 2020]. Dostupné na https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_154-verejne-listiny-a-jejich-dukazni-sila

KRAMPERA, Jan. Dokazování negativních skutečností. *epravo.cz* [online]. 2019, [cit. 10. května 2020]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/dokazovani-negativnich-skutecnosti-109753.html>

MAHDALOVÁ, Kateřina. Ombudsman: Soudní znalci ničí lidské životy. *HOSPODÁŘSKÉ NOVINY* [online]. 2007, listopad [cit. 1. prosince 2020]. Dostupné na <https://archiv.ihned.cz/c1-22413580-ombudsman-soudni-znalci-nici-lidske-zivoty>

MATZNER, Jiří. Dokazování v civilním řízení a obrácení důkazního břemene. *Právní prostor* [online]. 2018, [cit. 1. března 2020]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/ht-dokazovani-v-civilnim-rizeni-a-obraceni-dukazniho-bremene>

MATZNER, Jiří. Problematika dokazování tzv. negativních skutečností. *Právní prostor* [online]. 2020, [cit. 4. května 2020]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/problematika-dokazovani-tzv-negativnich-skutecnosti>

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Soukromá listina a veřejná listina. *Právní prostor* [online]. 2015, [cit. 2. prosince 2020]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-noz-soukroma-listina-a-verejna-listina>

Seznam použitých článků

BALARIN, Jan. Míra důkazu a důkazní břemeno v kontextu hodnocení důkazů v soudní praxi. *Bulletin advokacie*, 2019, č. 1-2. ISSN 1210-6348.

ČIŽINSKÝ, Pavel; OTÁHALOVÁ, Lucie. Antidiskriminační zákon v poločase. *Právní fórum*, 2006, č. 11. ISSN 1214-7966.

LAVICKÝ, Petr a kol. Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 1-2. ISSN 1210-6348.

LAVICKÝ, Petr. Flexibilní důkazní břemeno? *Právní rozhledy*, 2016, č. 22. ISSN 1210-6410.

MACUR, Josef. Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem v civilním soudním řízení. *Právní rozhledy*, 2000, č. 5. ISSN 1210-6410.

MACUR, Josef. Zájem stran na vysvětlení skutkového stavu v civilním soudním řízení. *Bulletin advokacie*, 1999, č. 2. ISSN 1210-6348.

PULKRÁBEK, Zdeněk. O dokazování negativních skutečností v civilním soudním řízení (a o některých zásadách zjišťování skutkového stavu vůbec). *Právní rozhledy*, 2013, č. 17. ISSN 1210-6410.

PULKRÁBEK, Zdeněk. Znovu a trochu jinak o dokazování negativních skutečností. *Právní rozhledy*, 2018, č. 1. ISSN 1210-6410.

SOKOL, Tomáš. Advokát a judikatura. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 11. ISSN 1210-6348.

ŠLEJHAROVÁ, Markéta. Vybrané projevy ochrany „slabší strany“ z pohledu civilního práva procesního. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 7-8. ISSN 1210-6348.